

НА ТЫМ СТАЮ HIER STEHE ICH

*Вершы
Пераклады
Гумар*

•

*Gedichte
Übersetzungen
Humor*

Віцебск, 2004

У паэтаў ёсць свае сакрэты

Гартаванне паэтычнага таленту Уладзіміра Папковіча прыпала на трагічны, насычаны калізіямі час. Ваеннае ліхалецце, арышт энквэдзістамі бацькі па лжываму даносу, пасляваенная сіроцкая нішчымніца – той асялок, які і вызначыў яго жыццёвую грамадзянскую пазіцыю, і стаў грунтам мастацка-эстэтычных пошукаў і іх увасаблення ў літаратурнай творчасці.

Спавядальнасць радка, заглыбленасць ва ўнутраны свет чалавека, непрыманне гвалту і хлусні, а недзе – асабліва ў творах апошніх гадоў – і трагізм ад усведамлення немагчымасці змяніць да лепшага наш недасканалы свет – галоўныя рысы паэзіі Уладзіміра Папковіча. А яшчэ – мудрая прастата, што бярэ пачатак з глыбокай, заснаванай на добрым веданні рэалій жыцця павагі да спаконвечных, ды так часам няможных у сучасным свеце маральных каштоўнасцей: дабрыні, спагадлівасці, шчырасці. Тая прастата, што, не зніжаючы моцы філасофскага гучання паэтычнай думкі, робіць яе здабыткам кожнага, хто здольны бачыць у мастацкім слове адбітак уласных эмоцый і перажыванняў.

Адметнасць зборніка «На тым стаю...» – вершы паэта ва ўласным перакладзе на нямецкую мову. Безумоўна, яны адрасаваныя ў першую чаргу нямецкаму чытачу, з якім аўтара лучаць даўнія і цесныя сувязі. Наогул, пераклады – другая, не менш важная і важкая, чым арыгінальная паэзія, творчая іпастась Уладзіміра Папковіча.

Дзякуючы яго рупнасці, ў розныя гады сталі здабыткам беларускага чытача творы Ёганэса Бэхера і Рут Крафт, Фрыдрыхы Шылера і Эрыха Марыі Рэмарка, нямецкіх рамантыкаў. Несумненна, і зараз будзе цікава прачытаць у перакладзе на родную мову многіх нямецкіх майстроў ад сярэднявечча да сучаснасці. Сабраныя пад адной вокладкай, яны дадуць больш поўнае ўяўленне і аб нямецкай паэзіі, і аб творчым перакладчыцкім метадзе Уладзіміра Папковіча.

Тыя ж з чытачоў, што любяць дасціпнае, вострае слова, безумоўна знойдуць яго ў раздзеле «Слёзы і ўсмішкі з жыццёвай сцежкі.....»

«У паэтаў ёсць свае сакрэты», – піша Уладзімір Папковіч у адным з вершаў гэтага зборніка. Адзін з такіх сакрэтаў – пэўна ж, у майстэрстве. Парадуемся яму ды пажадаем, каб яно натхняла аўтара на новыя творчыя пошукі.

Франц Сліўко

Дома

Каўбаса пахне дымам ядлоўцу,
Добра грэе нутро пяршак.
У галактыцы аднавяскоўцаў
Галавы маёй круціцца шар.

«Піце, ешце, любья гасцейкі!
Хлеб, суседзейка, сам наражай».
А чаму ж у самой Антосіхі
Перамоклі вочы ў слязах?

Ты даўно мяне, мама, чакала,
Што ні дзень пазірала ў акно.
І цяпер пасярод кагала
Ты адна засталася зноў.

Хай гаворка густая цэдзіцца.
Дай я ціха цябе прытулю.
Хочаш – кубкам Вялікай Мядзведзіцы
Зорку шчасця табе я злаўлю?..

На святло яна выведзе з ночы
І асвеціць наш змрочны шлях.
Бачу сумныя маміны вочы.
Гладжу рукі, што ў мазалях.

* * *

**Рыгору Барадуліну,
рэдактару маёй першай кніжкі
– з удзячнасцю і павагай**

Заціхае павольна нягучны мой спеў.....
Дзякуй, Майстра, табе за турботы.
Сваю лепшую песню я спець не паспеў,
Бо заўсёды адкладваў на потым.

Мне чамусьці здавалася:
Часу ў мяне
Для забавы і справы хапае.
Чаша выпіта горкая.
Кроплі на дне.
Ну а смага не адступае.

* * *

Паміж Вілейкай і Лагойскам –
Па сорок вёрст у два бакі –
Стаіць маленечкая вёска,
Дзе хаткі, як баравікі.

Чужому воку непрыкметная,
Лясны няведамы куток,
А мне, як песня запаветная,
Мой першы крык,
Мой першы крок.

Адтуль з драўлянаю валізкай
Пайшоў я ў свет.
За тры рублі
(Старымі грошамі) да Мінска
Мяне на дровах прывязлі.

Пакуль дапяў на Камароўку,
Зрабіў я, пэўна, не вярсту.
І свой куфэрак, як пуцёўку,

Нёс урачыста ў інстытут.

Дала драўляная валізка,
Падрапаная на баку,
Білет студэнцкі і прапіску,
Як першаму прадстаўніку
Няведамай маленькай вёскі,
Дзе хаткі, як баравікі,
Паміж Вілейкай і Лагойскам –
Па сорок вёрст у два бакі.

* * *

Нянькі мяне не няньчылі,
Соладка ў шчокі не цмокалі,
Слёз маіх дома не бачылі,
Над вокам падбітым не войкалі.

Волю маю выкоўвалі
Канфлікты з цялём ды свінкаю –
Нас разам, бывала, выхоўвалі
Бязрозавай хварасцінкаю.

Бязбацькаўшчына гадавала,
Не ведаючы педнавукі,
Ушчувала і тут жа давала
Салодкі акрайчык у рукі.

Быў лёс мой сем раз перакроены,
Не ў ладзе з ніякай логікай.
Іду па жыцці я, узброены
Ўдовінай педагогікай.

* * *

Пішу, як дома гаварылі...
Зноў чую галасы з двароў:
Гамоняць Ганькі і Марылі,
На выган гонячы кароў.

Пад пошчак пугі адмысловы
Жартуе весела пастух.
Запомніліся больш не словы,
А той зямны здаровы дух,
Які даваў жыццё і крылы
Гамонцы простаі на вякі...
Пішу, як дома гаварылі
Радня, суседзі, землякі.

Усё адтуль

Мой родны кут.....
Якуб Колас

Ёсць свой куточак і ў мяне,
Мой лёс – трагічны і вясёлы.
Там я па снежнай цаліне
Ў школу бегаў і са школы.

Цвілі ля хаты касачы,
Над галавой плылі аблогі.
Я там, кароўку пасучы,
Чытаў Ясеніна і Блока.

Я там – галоднае дзіця –
Збіраў паземкі і чарніцы.
Быў кінуты я ў вір жыцця,
Каб з працаю цяжкой здрадніцца.

Я знаю смак сіроцкіх слёз.
Стаю ля мацінай магілкі.
Мой родны кут – мой горкі лёс,
Адтуль – здабыткі і памылікі.

* * *

Там, за лясамі – поле.
Там, па-за рэчкай – ніва.
Там, у зялёным прышале,
Вёсачка – дзіўнае дзіва.

Там, за бярозавым гаем,
Нібы за возам бухматым,
Шыбамі заміргае
Родная мамаіна хата.

Яблынька ля паркана
Ніводным лістком не варушыць,
Ды вочы зусім нечакана
Колкае штось зацярушыць.

Цёця Стэпка

Цёця Стэпка запрашае сесці
(Цёця Стэпка – мамаіна сястра).
«Што ж я вам не прапаную есці,
Пасадзіла пасярод двара.....»

Цёця Стэпка прабачэння просіць
Сціплаю ўсмешкай – ад душы.
Цёця Стэпка яблыкі прыносіць
У старым ракітавым кашы.

Яблынька за плотам наліўная...
«Я ж цяпер, як дзічка, між людзьмі.....»
Цёця маму мне напамінае
Позіркам, усмешкаю, слязьмі.....

Зубрэвічы

Янку Сіпакову

Па Зубрэвічах верасень ходзіць,
Па Зубрэвічах восень гуляе,
То самотную песню заводзіць,
То з самою сабой размаўляе.

У Зубрэвічах дагарае
Залатое бабіна лета.
Вёска бульбачку выбірае,
Сіла кінута ўся на гэта.

І бабулька тупае з кіем,
Ногі слабыя, нібы п'яны'я.
Заспяшаліся гарадскія
Ў Зубрэвічы на выхадныя.

У Зубрэвічах пахне картопляй.....
Што ж мне гэтак сэрца сціскае?
Дажджавая першая кропля,
Як слязінка,
Па шыбе сцякае.

О, наша мова...

О, наша мова – плыткая рака,
Што, плывучы, вытокаў не губляе.
Я пазнаю' дзе хочаш земляка
Па тым,
Як ён чужое вымаўляе.

Хоць па-турэцку загамоніць ён –
Публічна выкрыць я яго бяруся.
Звініць, цурчыць лугоў мурожны звон
У голасе нягучным беларуса.

У мовы інтанацыі свае,
Дасведчаны адразу іх пазнае:
Так нетаропка ручаёк пяе,
Так мякка шэпча цішыня лясная.

Я разам з вёскай раненька ўстаю,
Я да людзей бягу, як на спатканне.
Я хмельны водар роднай мовы п'ю,
Купаюся ў бяздонным акіяне.

«Антосішын Валодзя прыляцеў.....»
Кабета толькі мімаходзь зірнула.
«А дайце ж рады, як ён патаўсцеў,
Няхай бы яго качка ўбрыкнула!»

Я слухаю, і ўсе мае гады
З мяне страсае добрая прырода.
Я зноў тут свой – рахманы, малады,
Вучуся мове ў мудрага народа.

* * *

Народнае
роднае слова
жыве,
нібы песня, плаўе,
серпікам маладзиковым
удзельнічае
ў жніве.

Ляжа акрайцам гарачым
на белы ручнік ільняны,
гаротна-смяротным плачам
зойдзеца ля труны.

У горы паспачувае,
атуліць даверам сваім.
У ім – даўніна сівая,
і сённяшні дзень –
у ім.

* * *

Перабіраю словы,
як зерне перад сяўбою.
Суровы адбор, адмысловы,
споведзь перад сабою.

Перабіраю з'явы,
лёсу свайго палосы:
што з летуценняў,
што з явы –
разам усё спялося.

Перабіраю сцежкі
шчасця, тугі, адчаю,
пяшчотнай тваёй усмешкай
душу сабе ачышчаю.

* * *

На хвіліначку не запыняліся,
Ані дня не жылі заповолена.....
Мы спяшаліся.....
І спазняліся,
Дзе спазняцца ніяк не дазволена.

Час змяніўся.
І мы змяніліся.
Мітусліўцам парада такая:
Вы да маці яшчэ не спазніліся?
Дык бяжыце –
Яна вас чакае.

* * *

Я гартаю гады, як архівы,
Думкі рояцца, як матылі.
А ці быў я ў жыцці шчаслівы,
Хоць калі?

Шмат што час патаемна хавае,
На паверхню не выдае.
Незабыўнае – мама жывая,
І сляза,
І ўсмяшка яе.

* * *

Быў час любіць
і піць віно,
Смяяцца, крыўдай захльнацца.
Жыццём пракручана даўно
Кіно шматфарбнае –
юнацтва.

Карціна спісана ў архіў,
Дзе памяць нема гаспадарыць,
Нібы спіртное –
на разліў, –
Вяртае нам былое –
мары.

А рэгістрацыю падзеяй
Жыццё вядзе далей умела.
Жыву –
часопіс мой ідзе,
Дакументальны,
Чорна-белы.

* * *

Адплакала маё дзяцінства
І адсмяялася юнацтва.
Цяпер, як лёгкі жанр мастацтва,
Усё мне бачыцца квяціста.

Нібы з экрана – рукі, гукі,
Не я там плачу і спяваю.
І толькі маміныя рукі
Я ўсёй істотай адчуваю.

* * *

Паволі па жыцці ідэш...,
І вецер дзьме,
І сонца свеціць.
Але –
Пераступіў рубеж,
Якога не паспеў прыкмеціць.

Ты не сагнуўся,
Не азыз.
Яшчэ ты гэткі ж, як учора.
А сцежка павярнула ўніз,

І збоку засталіся горы.

І зорка, што цябе вяла,
Глядзіць бязлітасна-чужая.
І ўжо не радуе хвала,
І брэх зласліўца не пужае.

* * *

Мы ўзрост яшчэ не адчуваем
І ўпотаі ганарымся сілай.
А мне надрэчы ў трамваі
Жанчына месца саступіла.

Збянтэжыўся, аж стала блага,
Не мог дадумацца адразу:
Што гэта – шчырая павага
Ці вельмі тонкая абраза?

Раз-пораз грукаліся дзверы,
І сонца ззяла, быццам звала,
А я стаяў у недаверы,
І побач месца пуставала.

* * *

Вясновы лес з плячэй сваіх абтрос
Здранцвенне ад зімовай нематы.
У першы пошум маладых бяроз
Іду без шапкі, як у храм святы.

На ўзлеску, дзе пралескі ля дубка,
Я ціха ўкленчу слушаць цішыню,
І капне мне з зялёнага лістка
Сляза празрыстая на даланю.

* * *

Вечар зоркі на неба рассыпаў,
Быццам дробязь п'яны з кашалька..
Драч-назола ў пацёмках зарыпаў
Ад дрымотнага беразняка.

Напаўголаса шэпча-спявае
Неўтаймоўны бадзяга-ручэй.
Хай жа ноч тых дваіх захавае
Ад нядобрых вачэй і вушэй.....

* * *

*Ляці са сваімі гадамі,
Пільнуйся сваёй чарады.....*

Рыгор Барадулін

Мяне цяжар жыцця хістаў,
Мне дываноў мой лёс не выткаў.
Я ад равеснікаў адстаў
У сэнсе славы і набыткаў.

Не даганяю чараду,
А запаволенай хадою
З нялёгкай ношкаю іду
Пад гагатанне маладое.

* * *

Знямелі рукі-ногі ад знямогі,
І перадыху хочацца душы.
Спыніцца б, паваліцца б ля дарогі,
Каля задымленай шашы.

Як ні шчыруй – нядоўга засталася
Да часу, як пайсці мне ў небыццё.
Вакол шуміць, гукае шматгалоссе,

Народ святкуе горкае жыццё.

Не хочацца ў натоўпе растварацца.
За крокам – крок,
І зноў за крокам – крок.
Хто скажа,
Як з душой мне разабрацца,
І як мне ў ёй пераадолець змрок?

* * *

Алесь Гаўрону

Імчаў праз дні,
Як на кані,
Нябёс агні –
Гарні рукою...
Цяпер я прагну цішыні,
Хачу душэўнага спакою.

У «рулявых» не пахадзіў,
Не збіў наўздзіў блішчастых зорак.....
Ужо пераваліў узгорак.
Мой хмель шалёны адбрадзіў.

Сцяжынкаю ля бальшака
Іду-брыду.....
Дзе тыя леты?
Рука не ловіць хвост каметы –
Люляе ціха светлячка.

Дабро і зло

У свеце, кажучь, так заўжды было:
Нянавісьць тайна павуцінне ткала,
Але дабро перамагала зло,
І праўда перамогу святкавала.

Змрок адступаў, праблісквала святло,
З-за чорнай хмары сонца выплівала...
Калі дзіця на дапамогу звала,
На покліч войска дабрыні ішло.

О, як паверыць я душой хачу,
Што спраўдзяцца найлепшыя надзеі,
І ў свеце запануе дабрыня...

Пакуль што ў промнях сонечнага дня
Нахабна раскашуюць ліхадзеі...

Няўжо я баязліва прамаўчу?

* * *

Свет, ты пастаўлены на галаву,
Быццам зладзеі твой розум укралі...
Бездапаможна, бязмэтна жыву,
Не разумею найноўшай маралі.

Мне доўга даводзілі:
Мудры народ
Не дасць, каб пустое зацьміла святое...
Чаму ж у народа
Такі недарод
На мудрых кіроўцаў?
Тут нешта не тое.....

* * *

Мы доўга чакалі сонца,
Мы доўга чакалі цяпла.
Цяпер яно смажыць бясконца,
Паліць усё дагала.

І душы, і целы змарнелі,
І млявасць застыла ў вачах.
У тых, што жаданнем гарэлі,
Апошні імпэт зачах.

Ад гэткай дзікунскай спёкі,
Ад гэтай пасіўнай нуды
Падаўся б і я наўцёкі
Хоць зараз.....
Але куды?

Страх

Мой вопыт анікому непатрэбны,
Няхай ён яркім полымем гарыць.
І шлях мой – ці прыстойны, ці ганебны –
Больш анікому ўжо не паўтарыць.

Нікому не злічыць маіх памылак!
Ніхто за мной не пойдзе след у след.
Хто скажа мне, пігмей я ці асілак,
Ці я прарок, ці дробны букваед?

Штодзень кладу душу сваю на плаху,
Так горкі лёс, відаць, наканавы.
Як ліст азябшы, я трымчу ад страху,
Хоць мужным быць
Сабе зарок даваў.

Мне ўсё жьщцё хацелася учынку.
Маім узорам быў заўжды Хрыстос!

Я плыў бязвольна, нібы аблачынка,
Якую вецер на пагібель нёс.

Я шмат стрываў –
Рэформы, ператрускі,
Ды з мараю я ўпоравень не стаў.
Мой генны страх, айчынны, беларускі,
Мне вечна «Асадзі назад!» шаптаў.

* * *

Мне думалася, што калісьці
Даб'юся славы і лагоды.
Бясконца ўсё шукаю выйсця
З балотнай багны да свабоды.
Душа за кратамі турботаў
Усё ж не хоча сытай волі.
Ад помачы добраахвотаў
Яна сціскаецца да болю.
Не верце мне, калі смяюся,
То звычайка ў мяне такая.
Усё жыццё чагось баюся.
Навалы жудаснай чакаю.

* * *

Засмяюся і пажартую –
Быў вясёлы я з маладосці.
Я душу сваю гэтым ратую
Ад варожасці, зайздрасці, злосці.

Слёзы сочацца ціха праз маску,
Калі горкія думкі раяцца.
Але ж я атрымаў закваску,
Загартоўку –
Праз слёзы смяяцца.

Засмяюся і пажартую.
Хтось адкажа нясмелай усмешкай.
Можа, я і яго ўратую:
Ён пакрочыць раўнейшай сцежкай.

* * *

Губляюся ў думках:
Навошта жыву?
Нашто чалавек жыве?
А ці прыходзілі ў галаву
Такія пытанні ўдаве,
Той,
Што ў блакаду дзяцей зберагла
У сорок чацвёртым вясной,
Што поле ўзарала
І хлеб аддала
Дзяржаве –
Да крупкі адной?
Усё спадзявалася:
Вернецца муж...
Узгадала дзяцей.
Трывала пакуты ад голаду, сцюж,
І сэрца балела часцей.
Насіла каменне, касіла траву,
Умела тарпу злажыць.
Не думала нават:
«Навошта жыву?»
Ведала:
Трэба жыць.

* * *

Я паволі растраціў сяброў,
Засталіся адны дружбакі.
Хтось на вуліцы стрэне: «Здароў!»
Ну «Здароў!» ...а хто ён такі?

Свята прыйдзе – і поўна гасцей,
Поруч блізкія людзі сядзяць.
Прыкмячаю часцей і часцей,
Як адчужана вочы глядзяць.

* * *

Калі ад шчырасці адвыклі?
Што думаем?
А што гаворым?
Сардэчнае сяброўства знікла.
Карыслівы разлік – не сорам.

Хаваем хітрыя пагляды.
Хто праставаты –
Вінаваты.
Да слабага няма спагады.
Зноў задзірае нос багаты.

Што за навала? Дзе прычына?
Адкуль такі набытак сумны?
Хто пры грашах –
Той і мужчына.
Хто пры пасадзе –
Той разумны.

Наша хата

Над нашай хатай зорка зіхаціць,
Над нашай хатай сонца ярка свеціць,
Над нашай хатай песенька ляціць,
Над нашай хатай дым – смачнейшы ў свеце.

У нашай хаце – бохан на сталe,
У нашай хаце сон салодкі сніцца.
У нашай хаце Бог жыве,
але
Ад злыдняў стала ніяк не адбіцца.

* * *

Я тайком перахрышчуся
І малітву прашапчу.
Аніяк я не рашуся
Выказацца, як хачу.

Нерашучы і ляны я,
У палоне слабiны.
А душа бясконца ные,
Ёй балюча ад маны.

Шэпча мне мая цэнзура:
Гэта можна, гэта – не.
Думкі круцяцца панура,
Як у доўгім гідкім сне.

* * *

Як хутка прыцемак наспеў!
А дзень быў светлы, яснавокі.
Любіў сяброў я, песні пеў,
З дзяўчатамі пускаўся ў скокі.

Прайшлі гады – такой бяды.....
Мы даніну гадам адалі.
Пасля агорклай лебяды,
Як чуд – шашлык і Цынандалі!

Шык да апошняга рубля
(Віно і кветкі – для сяброўкі!) –
Ён не ад поўнага валля,
Ён адгалосак галадоўкі.

І зноў за працу.
Важкі куль
Мяне хістаў, а я трымаўся...
Я ганаруся, што куркуль
З мяне пакуль не атрымаўся.

* * *

Не быў з вялікімі на «ты»,
«Наверх» пралезці не стараўся.
Праз плач нясцерпны,
З нематы
Мой слабы голас прарываўся.

Штось невыразна мармытаў,
Бы баючыся быць пачутым.
Шаптаў, зубамі скрыгатаў
І памнажаў свае пакуты.....

* * *

За што мы свой вопыт купляем
У хітрых гадоў-гандляроў?
Сябе агаляем:
Губляем
Найбольшыя скарбы –
Сяброў.

Хапаемся прагна за рэчы.
Хаваемся ад скразнякоў.
Цураемся пры сустрэчы
Непрабўных сваякоў.

І рады:
Пазбеглі памылкі.
Парады даем пакрысе.
Не думаем:
Да магілкі
Хто кветачку нам прынясе?

* * *

Усё, што зроблена, не прападзе.
Жыццё аплоціць кожны твой учынак
Ці радасцю раптоўнай, беспрычыннай,
Ці шчыраю падтрымкай у бядзе.

І на благое свой вядзеца ўлік.
Жыццё запал залішні ўміг астудзіць.
І закрычыш ты: «Мне самотна, людзі!»,
Але ніхто твой не пачуе крык.

Малітва

Я спаў спакойна, як прарок
Ці як святы манах.
Я ўпершыню адолеў змрок
І перамог свой страх.

Я выйшаў смела да святла
І сонца павітаў.
Малітву, што сама прыйшла,
Душою прашаптаў.

«Не дай нам, Божа, барацьбы,
Не дай вайны, крыві.
Дай, Божа, мудрае журбы,
І згоды, і любві.....»

* * *

Прасяваю жаданні праз сіта,
І сумненні раяцця ўва мне:
А ці шмат што з таго, што нажыта,
Зстанеца надоўга ў цане?
Што лічыць дасягненнем, што стратай?
А ці шмат мне даўгоў аддаваць?

Засталося ж гадоў небагата.....
Як душу сваю ўратаваць
Ад жаданняў нячыстых і ўчынкаў,
Што прынеслі б камусьці бяду?
Сам з сабою без адпачынку
У самоце размову вяду.

* * *

Паганяю час, нібы каня,
Лейцы нецярпліва адпуская.
Надыходу заўтрашняга дня
З хваляваннем маладым чакаю.

Спадзяюся, нешта прынясе
Светлае..... А што – і сам не знаю.
Менее надзеі пакрысе,
Я ж каня – у пене – паганяю.

Панядзелак

Як запрашэнне да веры,
Тыдзень ляжыць перад намі.
Мы адчыняем дзверы,
Каб апынуцца ў храме.

Перш чым пайсці ў дарогу
Да нейкай высокай мэты,
Давайце памолімся Богу,
Сяляне, службоўцы, паэты.

Мы ўсе награшылі даволі,
І кожны з нас крышку – злыдзень.
Як неўзаранае поле,
Нас новы чакае тыдзень.

* * *

Ніхто не вечны на зямлі,
Свой час для кожнага настане,
Хоць не адкажа на пытанне
І наймудрэйшы: «А калі?»

Жыццё бясконцае бяжыць,
Яно адно не памірае,
Пакуль Гасподзь нам патурае,
Здаецца, вечна будзем жыць.

Адыдзем. Родная зямля
Нас перародзіць у сцяблінку,
Затым у кропельку-крывінку
Ў цёплым цельцы немаўля.

* * *

Не смейцеся з мяне,
Што каламучу бруд.
Калі ўступлю мане,
Тады душы – капут.

За праўду быў Хрыстос
Распяты на крыжы.
Які зайздросны лёс!
Баішся – а кажы!

Агонь пячэ душу,
Крык раздзірае рот.....
Прачніся, галашу,
Задураны народ!

* * *

Ад гучнай фразы да маленькай коскі
Я навучыўся грамаце усёй
Ад непрыкметнай беларускай вёскі,
Настаўніцы, дарадчыцы маёй.

Яна мне песень ціхіх наспявала,
Яна мне сцежкі паказала ў свет,
Бывала,
Што і пальцам мне ківала,
Калі я пакідаў нядобры след.

Так і жыву па простых тых уроках,
Якія я праходзіў кожны дзень.....
Мне маляўнічасць бачыцца ў аблоках.....
І толькі ад святла бывае чорны цень.

* * *

Нарадзіўся Хрыстос.
Чалавецтва
З таго часу іншым не стала.
Колькі гора, крыві, калецтва.....
Колькі ўзведзена п'едэсталаў
Для бязбожнікаў і прайдзісветаў,
Для бандытаў вышэйшай пробы.....
Бескарыслівасць.....
Сёння гэта
Як дыягназ душэўнай хваробы.
Я хачу набліжацца да Бога,
Жыць заўжды па ягоных законах.....
Хмызняком зарасла дарога,
Што вядзе з сатанінскіх загонаў.

* * *

Змяркаецца.
Кароткі дзень зімовы
Сырым кастром без польмя згарэў.
Сыходзіць сум задумны вечаровы
Ад цьмяных ліхтароў,
Ад голых дрэў.

Зямлю пухнатай полкай спавівае
Нябачная руплівая рука.
Мяцеліца сівая
Завывае.
Сплывае час –
Імклівая рака.

* * *

Ад лёгкіх жартаў да прароцтва
Шлях,
Як ад шчасця да бяды,
Як ад забаў да адзіноцтва,
Як ад натхнення да нуды.

Няхай жа будзе бласлаўлены
Наш хлеб надзеены, дух жытла.
Калі сустрэў нас дзень замглены,
То будзе час і для святла.

* * *

Мінае дзень, і надыходзіць вечар,
І наваколле ахінае змрок.
А мы не разумеем: гэта вечнасць
Зрабіла ціха свой няўмольны крок.

Глядзім у ноч.
Яна, як воран чорны,

Гібее на сусветным скразняку.
Павольна круцяцца
Свяціл далёкіх жорны
І расціраюць вечнасць
У муку.

* * *

Маладзічок з вышыні
Ўніз на зямлю пазірае.
А новага ўнізе
Ані –
Адна мітусня старая.

А ён на бярозе завіс –
За парачкай рупна сочыць.....
Ну што ты палюеш, як рысь?
Знікні,
Каб не сурочыць!

* * *

Гледзячы нанач на зоркі,
Лёсу не шлю праклёны,
Што дзень мой
Ад крыўды быў горкі,
Ад поту меў прысмак салёны.

Яго, што згарэў мімалётам,
Як знічка гарыць,
Бласлаўляю.
Шчаслівы ён быў –
Намалотам,
Працаю,
Што акрыляе.

* * *

Ноч надыходзіць,
І зоры
Міргаюць нам таямніча.
Космас – бяздоннае мора –
Нас неадольна кліча.

Ён заклікае скарыцца
Самай магутнай сіле,
Забыцца і растварыцца
Ў вечным сусветным пыле.

Нас паўнаводная Лета
Нізрыне ў продань з кручы.
Ці ж гэта
Не вартая мэта –
Зрабіцца пылінкай бліскучай?

* * *

Давіду Сімановічу

Мы рамантыкі з шасцідзiesiąтых,
Дзеці крохкай адліжнай пары.....
Нас залічваюць да вінаватых
За захмаранасць светлай зары.

Мы спявалі, мы свята марылі
Пра жыццё без высокай маны.
І не мы далягляды захмарылі,
Хоць і бэсцяць нас без віны.

Мы рамантыкі.
Нас ужо мала.
Мы не здрадзілі самі сабе.
Не, не страцілі мы ідэалы.
Мы іх цягнем на ўласным гарбе.

* * *

Не, я мінулае не ўслаўлю.....
То не карцінка ў гошай раме.
Пайду лепш свечачку пастаўлю
Пакутніцы вялікай – маме.

Яна як след адгаравала,
І сотаі долі хто ці зведаў
Таго, што маме перапала
З несправядлівасці і бедаў.

Калі ж здаецца мне, ваюся,
Свой боль не вытрываю болей,
Тады я кленчу і малюся,
Прашу я ў мамы сілы волі.....

* * *

Дарма шкадаваць былое.
Радуйцеся і жывіце,
Няхай забудзецца злое.
У памяці аднавіце
Тыя кароткія хвілі,
Тыя пяшчотныя хвалі,
Калі вы лёс свой любілі,
Калі любоў не хавалі.
Засмейцеся ў твар зласліўцу
Ўсмейкай шчаслівай, лагоднай.
Дайце душы наталіцца
Радасцю першароднай.

* * *

Тут, у чужой старане,
Дзе ўтульнасць, парадак, багацце,
Мама прыснілася мне –
Дома,

У роднай хаце.

Спявала нягучна яна
Пра беларускае поле.
Там восень была і вясна
І нашая горкая доля.

Адзін у чужой старане.....
Мне хочацца вельмі дадому.
Тут мама прыснілася мне,
Мне, сіраце старому.

* * *

Я голас чуў:
Шануй душу.....
А іншы мне шаптаў пра волю.
Малюся Богу.
І грашу.
І хэнць дурную не спатолю.

Вось так са змроку да святла
Штодзень, штоноч пераступаю.
Нікому яму не капа'ю.
Але і не адводжу зла.

* * *

Убачыць Парыж – і памерці.....
Я глянуў – і цёмна ўваччу.....
Цяпер я баюся смерці –
Я зноў у Парыж хачу.

Парыж быў па-восеньску рыжы
І велічны, і гаваркі.....
Я вандраваў па Парыжы,
Я вандраваў праз вякі.

Я быў не зусім цвярозы –

Бо хмель жа не толькі ў віне.....
Божа, казаў я праз слёзы,
Божа, прабач ты мяне.....

Прабач свайго сына-зблуду,
Што я, несучы свой крыж,
Вечна прасіцца буду:
Божа, хачу ў Парыж.....

* * *

Пачну яшчэ раз дыялог
З самім сабой і цэлым светам.
Не называй сябе паэтам,
Калі перамагчы не змог
Разлад душы, бацылы страху,
Якія прыжыліся ў нас.....
Мне сніцца сон:
Вядуць на плаху.....
Мне жудасна.....
І ў гэты час
Я прачынаюся ўзмакрэлы
І мацаю сябе, ці цэлы,
І, адчуваючы бяду,
У свет зноў,
Да людзей
Іду.

* * *

Сабраліся старыя за сталом,
Чарку горкую наліваюць,
Здаецца ім, што ўсё ідзе на злом,
Галовамі моўчкі ківаюць.

Яны памінаюць суседа свайго,
Ён быў і вясёлы, і рупны.
Сягоння яны пахавалі яго,
А хто цяпер будзе наступны?

Пра гэта падумае кожны сабе –
Ціха, без лішняга слова.
І толькі ў нявыказанай журбе
Бровы нахмурыць сурова.

* * *

Са мной Гасподзь сам-насам гаварыў.
Я да яго нарэшце дамаліўся.
Ён вельмі блізка да мяне схіліўся
І ісціну святую мне адкрыў.

Цяпер я ведаю, што мне і як рабіць:
Як выбіраць найлепшы з накірункаў,
Якіх не браць ніколі падарункаў,
Каго цурацца і каго любіць.

Я акрыяў і слабасць перамог.
Душа лююе светлыя намеры.
«Свой паратунак знойдзеш
толькі ў веры», –
Такія словы мне прамовіў Бог.

* * *

Калі надыдзе мой апошні час,
Я крыўды ўсе дарую і забуду
Пра тых, хто выліў гэтак многа бруду
Не толькі на мяне, але на ўсіх на нас.

Няхай сабе..... Я дараваць ім змог.
«Не пажадайце зла.....» — то ісціна старая.
Дарую.....
Толькі ці даруе Бог?
Няхай і ён іх строга не карае.

* * *

Жыццё праходзіць, позна спаганяць
З яго даўгі, што хітра не сплаціла.
Упушчанае позна даганяць,
Не той імпэт, не тая сіла.

А засталася ў старасці адно:
Сачыць, як дні паціху дагараюць,
Падслепавата гледзячы ў акно:
А што там маладыя вытвараюць?

* * *

Задумваюся: для чаго
Мне Бог жыццё падараваў?
Чакаю ласкі ад яго,
Каб мудра мною кіраваў.

У змрок трапляю і прашу
Сумненні вырашыць мае.
А Ён: «Я даў табе душу,
Трымай у чысціні яе.

Святое здрадай не забрудзь,
Будзь непасрэдным, як дзіця.
Звычайным чалавекам будзь –
Вось наймудрэйшы сэнс жыцця».

* * *

Часам крыўда прыпамінаецца,
І сціскаецца сэрца тады.
Супакойся, душа, ўсё мінаецца –
Ад слязы да найгоршай бяды.

Як пасеяна, так намалоціцца,
Праца рупная плён прынясе.

За благое ж благім і адплоціца.
Мы пад Богам ходзім усе.

* * *

Пакаціліся ціха з гары.
Пазатлумлены нашы галовы.
Дзе калісьці стаялі муры,
Там быльнэг, запуспенне і совы.

Замуцілі свой чысты выток,
Той куток,
Дзе нас маці люлялі.....
Пад бяздумны,
Бязродны рок
Прасвіталі ўсё, прагулялі.

* * *

Памяці Анатоля Канпелькі

Ці лёгка жыць на свеце ў змрочны час,
Ці лёгка пераносіць недарэчнасць?
І ты не вытрываў, не пачакаўшы нас,
Пайшоў, не азіраючыся, ў вечнасць.

Твая душа, як чуйная струна,
Злілася з песняй, што павек не згіне.
Лунае там, дзе не ў цане мана.....
Ты з намі, Толя, мы цябе не кінем.

У час пахавання, у смутку,
Ты горкай
Зап'еш смак бяды.
Падумаеш, як жа хутка,
Быццам адна мінутка,
Ляцяць і ляцяць гады.

А сонейка свеціць і ззяе,
І птах сваю песню вядзе.
Прырода не заўважае,
Як смерць нас касой пужае,
Хоча ўтапіць
У нудзе.

Жыццё ж – невычэрпны калодзеж:
З яго неспатольна п'еш.
Слязою глыток пасалодзіш
І ціханька песню заводзіш,
Як нанавя аджывеш.

Раптам рушыцца лёс твой абвальна,
Прыйдзе нечаканая бяда.
А ішло, здаецца, ўсё нармальна,
Як цячэ раўнінная вада.

Катастрофа.
Рады не знаходзіш.
Анічога не ідзе на лад.
І сабе самому болей шкодзіш,
Бо сябе паводзіш, як вар'ят.

Гэтак жа раптоўна, нечакана
Добрая прыходзіць навіна.
Весьлялішся шумна, апантана,
Нібы ўпіўся хмельнага віна.

* * *

Хапала рогату і віску
Пад Новы год, як і заўжды.
Я ж раптам смерць убачыў зблізку
І скалануўся ад жуды.

Як быццам бы не закрунула,
Калі ішла каля мяне...
Ды гэтакім холадам дыхнула,
Што пот стаў лёдам на спіне.

Быў снег, як смерць, бяскроўна-белы.
Пахмельны Новы год прыціх.
Яна пайшла ў свет здранцвелы,
Мне ў вочы глянуўшы на міг.

* * *

Новы год пачынаў я ў самоце,
За дзвярыма стаяла бяда.
Мне гарчылі ласункі ў роце
І нясмачнай была вада.

Святкавалі шчаслівых людзі,
Ім хацелася весела жыць.
Ведаў я, што мне свята не будзе,
Бо не здолеў яго заслужыць.

Я глядзеў на гармідар экранны,
Ну а сам быў сляпы і глухі.
Мне здавалася:
Я пакараны
За ўсе людскія грахі.

* * *

Адзіноцтва – не жорсткая кара.....
То найлепшыя ночы і дні.
Час узлёту:
Вялікая мара
Не трывае пустой мітусні.

Гэта час пазбаўлення ад путаў,
Ад будзённых і дробязных спраў.
І не бойся душэўных пакутаў –
Гэты лёс ты свядома абраў.

Ты – наперадзе.
Ты адарваўся
Ад натоўпу, што квола брыдзе.
Ты памкненнямі кіраваўся,
Невядомымі грамадзе.

Будзь адзін.
Для душы гэта – лекі.
Ты адзначаны Богам – тварыць.
За табою брыдуць чалавекі.
Свеціць ім душа твая,
Бо гарыць.

* * *

Памяці Васіля Быкава

Ёсць людзі найвышэйшай пробы,
З металам грэшна іх раўняць,
Яны ахвярныя асобы.....
Падчас так хочацца падняць
Свой слабы дух да іх вышыняў,
Да шчырасці без крывізнай,
Што, верце, нават сэрца б выняў,
Каб быць сумленным, як яны.

Давай не будзем разбірацца,
Хто з нас тутэйшы, хто з нас госць.
Давай лепш працаваць, старацца,
Пакуль хоць кропля сілы ёсць.

Няхай нам не пашанцавала,
І выпаў несалодкі лёс.
Ды каб мінулася навала,
Замала толькі горкіх слёз.

Ніхто не прынясе на сподку
Нам шчодрых дармавых дароў.
Заві, хлапец, народ на сходку –
Гаспадароў
З усіх двароў.

Вядома ж кожнаму адвеку:
Нас ратавала талака!
Як ручайкі – па чалавеку.....
І мы ўжо сіла!
Мы – рака!

Жыццё і смерць.
Дабро і зло.
Каханне.
Здрада.
Шчасце.
Доля.
Вось што для мастака было
Ва ўсе часы душэўным болем.

Не дагаджаць, не патрапляць
Нікому,
Хоць ён і пры ўладзе.
Хлуснёй у праўду не страляць,

Надзейна седзячы ў засадзе.

Ёсць сіла, што мацней за нас.....

І гэта ісціна старая:

Для кожнага надыдзе час,

І Лёс за подласць пакарае.

* * *

Балансуеш на канцы ляза.

Рызыкуеш у продань зваліцца.

У каханай на вейцы –

Сляза:

І любуецца, і баіцца.

А натоўп нецярпліва гудзе,

Рот разявіў –

Відовішчаў прагне.

«Упадзе.....»

«Упадзе?»

«Упадзе!»

«Паслядоўнік» насілкі ўжо цягне.

І махае сардэчна рукой,

Салютуе: заўсёды гатовы!

Ён з нагоды – такой і сякой –

Першы скажа гарачыя словы.

Ты смяешся:

«Во дзіва знайшлі.....

Што вы, людзі, у такім перапудзе?

Я грунтоўна стаю на зямлі.

Аніякага цырку не будзе!»

* * *

Феліксу Гумену

Аўтабаны, нібы арэлі.....
Бацька Рэйн даўніной чаруе.....
Па нямецкай жывой акварэлі
З рупным пэндзалею Фелікс вандруе.

Не забыўся, чаго ён варты,
І адкуль ён,
Не забывае.
Выдае свае ўсмешачкі-жарты
І адразу пыху збівае.

Не, не вабяць яго вітрыны –
Ёсць інакшая асалода:
Прабіваецца ў сэрца краіны,
Зазірае ў душу народа.

Глянь,
І тут ужо палюбілі,
Кажуць:
Фарбы яго, як промні.
Калі дома крыху забылі,
Дык напамні ім, Фелікс,
Напамні.....

* * *

Налі, старызна, залатога віна!
Забудзем на вечар турботы!
Не наша віна,
Што пануе мана.....
Ты плачаш?
Ну што ты?
Ну што ты?

Мы марылі свет наш перарабіць,

Каб жыць без хлусні і падвохаў.
Мы бліжняга марылі пчыра любіць,
А бліжні той
«Кінуў» нас,
«Лохаў».

Хітрасць ды подласць – не навіна.
Трываць і балюча, і цяжка.
Налі, старызна, залатога віна!
Даўно спалавінена пляшка.

* * *

Дзівакі падоўту не жывуць
І не паміраюць, а знікаюць.
Ды пакуль свой хлеб жабрацкі жвучь,
Атачэнню добра дапякаюць.

Дзівакам заўсёды штось карціць,
Іх душа лунае неабсяжна.
Раптам пырхне ў неба –
І ляціць,
І да зорак цягнецца адважна.

У прагматыкаў – перапалох:
Глянце,
Дурнева душа згарае!
Дзівакоў бязмежна любіць Бог,
Да сябе іх рана забірае.

* * *

Запрасілі мяне на вячэру,
Аб'явіліся раптам сябры.
Я прыйшоў з пачуццём недаверу
Ды шаптаў: «Супакойся, стары».

Мне ані не хацелася есці,
Мне ані не хацелася піць.

Дзе мне стаці і дзе мне сесці,
З недаверам маім як мне быць?

Як мне пляскаць фальшываму барду?
Ён жа вельмі паскудна спяваў.
Адчуваў я паўсюдна пагарду
Да сябе..... і сваю не хаваў.

Як з душою я ўпарта не біўся,
Ёй давесці нічога не змог.
І тады я дашчэнтку напіўся,
Неяк вываліўся за парог.

* * *

Час не ідзе, ён нерухомы,
А мы імчым цераз яго.
Бяжым, не ведаючы стомы.
Куды так хутка? Да чаго

Спяшаемся, нібы імкнёмся
Быць пераможцамі ў дзяльбе?
Як быццам вылузацца пнёмся
Як найхутчэй з саміх сябе.

Па выдуманай намі ж трасе
Імчым хутчэй сябе саміх.....
Спыніцца б на імгненне ў часе.....
Стаць бесмяротнымі..... на міг...

* * *

Дачакаюся новага дня.
Падхаплюся,
У свет пабягу.
Зноў пачнецца мая мітусня,
Бо спыніцца ніяк не магу.

Зазвініць тэлефонны званок.

«Добры дзень, як здароўе, звані.....»
Ды ніхто мне не скажа: «Сыноч,
Супакойся ты, адпачні.....»

* * *

У паэтаў ёсць свае сакрэты,
Я ж апавядаю пра сябе:
Я ніколі не пішу для мэты,
Не для перамогі ў барацьбе.

Вершы нараджаюцца спантанна,
З думкі, што мільгнула ў галаве.
«Добры дзень, – напрыклад, –

панна Ганна.....»,

А далей само ўжо наплыве.

І сюжэт разгорнецца раптоўна,
Быццам бы хто ўзяўся дыктаваць.....
Толькі трэба – гэта безумоўна –
Не зыхаць,
А ўсё занатаваць.

* * *

Я сёння смяюся, жартую,
Мне весела на душы.
Я сам сабе вершы дыктую
І падганяю: «Пішы!

Пішы без прыкрас, як умееш,
Не бойся народнае ўжыць.
Спяшайся, бо не паспееш...,
Бо час, як ад кулі, бяжыць».

* * *

З мянушкай кпліваю «паэт»,
Нягеглы, непрыстасаваны,
Выходжу я ў варожы свет,
Не лепшымі заваяваны.

Вакол «шасцёркі», стукачы,
Прыслужнікі любой улады.
Адзін крычыць: «Маўчы, маўчы!»
А той: «Маўчанне – гэта здрада».

Няма дзе голаў прытуліць,
Няма каму душой адкрыцца.
Яна ж, знямелая, баліць,
З хлуснёй не можа прымірыцца.

* * *

Тлусцеем целама, а душой пусцеем,
Няўжо забыліся, калі пяём:
Паэт не быў ніколі багацеем,
Ні панскім служкам,
Ані халуём.

А сёння «лірнік» зазірае ў вочы,
Шукае, дзе рука
Кіраўніка.
Ад вернасці сабачай аж якоча,
Складае песню,
«Чтоб навярняка!»

З паклонам нізкім прьме ўзнагароду,
І сябра крыкне голасна: «Ура!»
А ён прамовіць: «Я служыў народу», –
І цмокне
У руку гаспадара.

* * *

На рызыкоўныя ідэі
Паэт заўжды ідзе без слова.
Пакуль прафесар зразумее,
Паэт ужо крычыць: «Гатова!»

Ужо схадзіў на барыкады,
Біў ворага смяротным боем,
Прымаў ваенныя парады,
Дзе конна гарцаваў героем.

Ён збудаваў ужо палацы,
Народ шчаслівы –
Ён шчаслівы.
Ён расцяліў ужо паласы
І туліць любую гуліва.

Ён задаволены без меры,
Што спраўдзіліся думкі-мары.....
Шкада,
Што толькі на паперы,
І што не плацяць ганарары.....

* * *

Сяргею Рублеўскаму

Мастацтва не знае законаў,
У рамкі не ўціснеш яго.
Не церпіць яно забабонаў,
А творыць з вар'яцтва свайго.

Шалёная непрадказальнасць
Пакуецца ў «сэ ля ві!»
Аэрапартнасць, вакзальнасць
У мастакоў у крыві.

У позірках колкіх –
Іголкі.....
Асцерагаюся іх.
І ўсё ж я люблю іх «прыколкі»,
Бо кожны з нас
Крышачку псіх.

* * *

Мне б забыцца... мінулая справа...
Трэба дурням умець дараваць.
«Ты не маеш маральнага права
«Я» у вершах сваіх ужываць.

Што за «яканне» ў час будоўляў?
Што за словы:
«Няўпэўненасць»,
«Лёс»?
Дзе ўгнаенне?
Жывёлагадоўля?
Яйканоскасць курэй?
Апарос?»

Самапіскай адказ мне выводзіў
Літмудрэц –
Кансультант абласны.
Той,
Што значыцца сёння ў народзе
Пад удалаю назвай –
Яны.

Два вершы на біблейскія сюжэты

Ачышчэнне храма

Хрыстос прыйшоў сказаць хоць колькі слоў
Няшчасным людзям пры малітве ў храме
І ўбачыў там авечак і валоў
І гандляроў за доўгімі сталамі.

Там буркавалі ў клетках галубы,
Мянялы таргаваліся, кляліся.
Гасподзь падумаў: «Вось яны, рабы,
Што золату душою аддаліся».

Разгневаны на ўсё гэта зірнуў.
Відовішча здалося дзікім Богу.
І ён тады стаў перавярнуў
І грошы іх рассыпаў на падлогу.

І ўзяўшы ў рукі нейкі пас стары,
Пагнаў за дзверы, гневу даўшы волю:
«Каб я вас тут не бачыў, гандляры!
Паганіць храм нікому не дазволю!»

Цар Навухаданосар і тры іудзеі

Была ўрачыстасць. Цар усіх сабраў
На адкрыццё статуя залатога.
Мужы чакалі, каб аркестр зайграў —
Каб ідала вітаць, нібы святога.

Бо цар сказаў: «Пад першы гук трубы
Паклоніцеся гэтаму статую.
А хто адмовіцца —
Мае рабы

У печы спаляць,
Неба не ўратуе.

Раздаўся спеў і дудак, і цаўніц,
І трубы, і жалейкі запяялі.
І палі ўсе перад балванам ніц,
І толькі ўпарта тры хлапцы стаялі.

Цару данеслі. Ён паклікаў іх.
«Упартыя..... Ці ў вас спіна не гнецца?
У печы спалім вас усіх траіх,
І попелу ад вас не застанецца».

Ды й смерці не збаяліся яны.
«У нас ёсць Бог. О, не пакінь нас, Божа!
Балван жа ваш – адроддзе Сатаны,
І золата яму не дапаможа».

* * *

Я нырнуў у натоўп – і зліўся,
І цяпер быў ніхто – ананім.
Я грашыў разам з ім і маліўся,
Дзёрзка-смелы быў – разам з ім.

Я гукаў – і мой голас да неба
Разам з іншымі далятаў,
І ў нікога цяпер,
Як трэба
Мне паводзіць сябе,
Не пытаў.

Ні сумненняў, ні страху, ні жаху
У душы маёй не было.
Быў гатовы ісці на плаху.
Я быў тым, што гуло і раўло.

Нечаканая навалніца
Наляцела – прадвеснік бяды.

І натоўп паваліўся ніца,
І папоўз, і пабег – хто куды.

Найсмялейшыя не засталіся.....
Анікога... чаго я стаю?
І з вачэй маіх слёзы ліліся.
Я нікчэмнасць убачыў сваю.

Мая малітва

Аднойчы праходзіў я міма царквы,
Пакорліва думаў пра Бога.
Быў восеньскі ранак туманны, сівы,
І свет наш глядзеўся ўбога.

Сядзела жабрачка непадалёк,
Дрыжэла з пахмелля і золі.
Дастаў я няпульхны свой кашалёк,
Ёй сціплаю выдзеліў долю.

Яшчэ не паспеў я падняць галавы,
Як мусіў зноў кланяцца шпарка.
Бо тут заязджала ў вароты царквы
Шыкоўная іншамарка.

За шклом замглёным нябачны быў твар,
Ды выйшаў з машыны няспешна
Высокі, паважны мясцовы святар,
Заступнік бяздольных і грэшных.

Дадому вярнуўшыся, я запаліў
Агаркі дзвюх знойдзеных свечак.
У Бога ў слязах я прасіў і маліў
Уратаваць тых авечак.

Абразок

К жабраку, што сядзеў у цяньку,
Я паспеў толькі нахіліцца.
Ён паціснуў мне раптам руку
І прамовіў: «Хачу пахмяліцца.....»

Я сказаў: «Столькі грошай няма.....
Вось табе на акраец хлеба.....»
«Ну няма і няма..... Дарма.....
Мне рука твая толькі трэба.

Падымі мяне, браце, з зямлі.....»
Ён на мыліцы абапіраўся.
Мы па вуліцы з ім пайшлі,
І народ на нас азіраўся.

Мы ішлі нацянькі да ракі.....
Мелі ў торбе дзве поўныя тары.
Два адрынутыя, два жабракі,
Найвялікшых здзяйсненняў ахвяры.

* * *

Самая горшая рана –
Жыць у самотнай скрусе,
Калі ты Богам караны,
І Ён ад цябе адварнуўся.

Прыпомніш учынак ганебны
У тых гады «залатыя».
Нікому цяпер непатрэбны,
І слёзы твае – пустыя.

Сёрбай, што ёсць у місе.
Тупай – ды не кульніся.
Богу шматкроць пакланіся.
Сядзі. Дажывай. Маліся.

Міласэрнасць Бога
бязмежная

Як гэта файна: саграшыць
І на калені паваліцца,
І ціха Богу памаліцца,
Бо ён над намі Суд вяршыць.

«Бог міласэрны.....» прашаптаць
І зноў на ногі падхапіцца,
І ў горла ворагу ўчапіцца,
Павержанага растаптаць.

Не падстаўляць шчаку, а біць,
І па-геройску выйсці з бітвы,
І Богам дараваным быць
Пасля вячэрняе малітвы.

* * *

Супакойся, душа, адпачні,
Уздыміся над болем і скрухай.
Памаўчы і нябёсы паслухай,
Прытаміўшыся, шчасце сасні.
Несумненна, бывае яно,
Даганяць яго толькі не трэба.
Адпачні, паўзірайся ты ў неба,
І адчыніцца раптам акно
Ў бязмежнасць тваёй глыбіні,
У дарэмнасць былых намаганняў,
І ты вольна тады, без ваганняў
Пераступіш на шлях дабрыні.

* * *

Як тое малое дзіця,
Што цемры бязлюднай баіцца,
Я так стаў баяцца жыцця,
Мне хочацца моўчкі стаіцца.

Людзеі не магу зразумець,
Адкуль гэта прага – да болю:
Узяць, адхапіць і займець.
Хоць як,
Хоць адкуль –
Толькі болей.

Я чую: «Купляць..... прадаваць...
Да рынку..... любою цаной.....
Кімсьці можна ахвяраваць.....»
Баюся, што гэта
Мною.

* * *

Добры дзень, грамадзяне-панове!
А ці можна я вас патурбую?
Я агент цяпер.
Я вярбую
Жыць па праўдзе –
У справе і ў слове.

Прачынаемса золкам раннім
З вечным клопатам: прыстасавацца.
Засынаем з душэўным змярканнем.
Мы ад праўды спрабуем схаватца.

І баліць нам, і жыць няўтульна,
Ад улады чакаем спагады.
Абыггаліся ўсеагульна.
І ніхто не пярэчыць.
І рады.

Ну дык скіньце ж вы мулкую збрую.
Жыць лягчэй з распрастанай спіною.
Я агент цяпер.
Я вярбую
Жыць па праўдзе.
Гайда за мною!

* * *

Кажуць, з гадамі псуецца характар,
Злосць у душы асядае на дне.
Можа, вось гэты ўзроставы фактар
Точыць,
Як шашаль,
Паволі мяне.

Быў я калісьці зычлівы, вясёлы,
Сціплы:
На сходах не выступаў,
Не выдаваў караля,
Што ён голы,
І «прыкарытніка» я не чапаў.

Крыўдзяцца злыдні,
Што абражаю.
Ды куркулю,
Круцяю
Не ўступлю.
Не паважаю!
Не паважаю!
Не паважаю...
Ну што я зраблю?

* * *

Маці,
пакутна занятая працаю,
кормячы свінку, кароўку ці гуску,
потам сваім умацоўвала нацыю,
пела і плакала па-беларуску.

Сын жа,
набыўшы так-сяк адукацыю
пад напамінам штодзённым: «Вучыся!»,
плюнуў на вёску, на мову і нацыю,
заўтра гатовы
і маці зракчыся.

* * *

А я ні з левымі, ні з правымі,
Я ні ў хвасце, ні ў галаве.
Будзённымі заняты справамі,
Жыву, як кожны з нас жыве.

Найболей мне свабоды хочацца,
Бо здратаваны быў мой лёс.
Душа мая, як тая лётчыца,
Усё імкнецца да нябёс.

Там высака – прастора зорная.
Дзе радасці для ўсіх стае.
Ах, гэта воля ліюзорная
Заснуць спакойна не дае.

* * *

Не маю крыўды на народ.
Яго свабодзе не вучылі.
Глядзіць правядырам у рот
Са страхам,

Каб «не замачылі».

Прыніжаныя землякі
Здаўна шапталі: «Абы ціка.....»
Прызнаюся: і я такі,
Не па душы і мне шуміха.

Трываю грубую хлусню.
Перад нахрапістым нямею.
Спыніць фальшывую гульню
Не вучаны ані.
Не ўмею.

* * *

Я сябрам руку даваў,
Рускай горкай частаваў.
Гаварыў: «Усё нармальна!»,
Хутка болькі забываў.

Застарэлае баліць.
Дзе сябры?
Каму наліць?
Дзе падзеліся зласліўцы,
Што любілі насаліць?

* * *

Ад ранку сонейка ў акне,
За ім людзей не вельмі многа.
І на душы так светла мне,
І адступілася трывога.

Так хочацца спакойна жыць,
Любіць людзей і свет стракаты,
Не адчуваць, як час бяжыць,
І не пакутаваць за страты.

Няхай мне пастку «дабрадзей»

Зноў нечакана падстаўляе.
Я – поўны радасных надзей –
Дзень, што пачаўся,
Бласлаўляю.

* * *

Здаецца, робіцца цяплей,
Здаецца, сонейка вышэе...
Здаецца, на душы цішэе.....
Здаецца, жыць магу смялей.....

Сяджу, заложнікам да стала,
Сяджу, сам у сябе ў палоне...
Сяджу на ўскрайку, на адхоне,
Сяджу, хаваюся ад зла.

* * *

А час, нібы вада, бяжыць,
Здаецца, з нас яшчэ й смяецца,
Здавалася б, чаму не жыць,
Але не ўсім гэта ўдаецца.

Для шчасця крышку нестае,
Сусед жа вунь «надыбаў» штосьці.....
І зайздрасць дыхаць не дае,
Душа заходзіцца ад злосці.

Ды раптам схопіць за гарляк
Нячыстая дурная сіла.
І запытаецца: «Ну, як?
Цяпер жа ці ўсяго хапіла?»

* * *

Душа імкнецца ў зааблочча,
Бліжэй да зор,
Да Бога хоча,
Каб не жахацца сярод ночы,
Каб не баяцца –
Вочы ў вочы.

Але будзённасць не пускае,
Бярэ ў абдымкі,
Прыціскае
І новых клопатаў шукае,
І з імі ў карцэр замыкае.

* * *

Нямы,
Не вымаўлю ні слова,
Лепш буду ціхенька маўчаць.
Няхай вунь той яйцагаловы,
Ці гэны лысы,
Хрэн маржовы,
Ці рыжы той,
Бугай здаровы,
Няхай яны сабе крыгаць.

Глухі,
Я крык іх ігнарую,
Ён нецікавы мне ані.
Свой шлях я ў іншы бок кірую,
Я выцярплю, перагарую,
Магчыма, з часам ім дарую,
Што рылі яму дабрыні.

Сляпы,
Я твараў іх не бачу,
Мне непрыйемныя яны.
Рашаю іншую задачу,
Хоць свет я і не перайначу,

Ды ўсё ж стараюся, ішачу
Для шчасця роднай стараны.

* * *

Я піў жыццё сабе ў ахвоту,
Калі любіў – дык без мяжы!
Такога – да нябёс – узлёту
Павек не зведаюць смаўжы.

Хто мне суддзя?
Коснаязыкі,
Што ладзіць брудную гульню?
Так, я, вядома ж, не вялікі,
Але я зведаў вышыню.

Туды не ўзняцца аніколі
Ні жуліку, ні круцяю.
Дабро, што для людзей раблю,
Дае мне адчуванне волі.

* * *

На белым палатне
Застаўся след крыві.
Нібы ў жахлівым сне,
Шапчу ў слязах: жыві!

Мой шматпакутны край!
У гэты змрочны час
У гурт дзяцей збірай,
Тых, хто душой не згас.

Не здайся сатане,
Што хоча нас скарыць...
На белым палатне
Кроў полымна гарыць.

* * *

Птушачка спявае над магілкаю
Ў тайзе на ранішняй зары.....
Гэта называем мы памылкаю –
Смерць нявінных,
Гібель без пары.

А наўкол тайга
Ляжыць павалена –
Шчыравала вострая піла.
Будзем жа ўслаўляць да скону Сталіна –
Бацьку –
Паднябеснага арла.

* * *

З вайны вярнуўся да зямлі,
Шчаслівы – мог і не вярнуцца.
Калі ўначы за ім прыйшлі,
Ён моцна спаў.
Не мог прагнуцца.

Ад нечаканасці знямеў,
Заплакаў, як выходзіў з хаты.
Ён аніяк не разумеў:
За што?
У чым ён вінаваты?

І звезены на Калыму
Як жорсткі вораг,
Небяспечны.
Ён верыў толькі аднаму –
Таму, хто «самы чалавечны».

Чакаў упарта:
Прыйдзе час,
І мудры Сталін разбярэцца.
Не дачакаўся.
Ціха згас.
Не выгрывала здзекаў сэрца.

* * *

Перавьхоўвалі
Ў турмах і за дротам.
Дзяржаву маналітную стваралі.
Былі сексоты
Вартай і аплотам
Адданасці,
Любові
І маралі.

Няўжо адзін вусаты вінаваты?
А памагатыя?
Не зналі, што рабілі?
Энкэвэдзісты,
Ананімы,
Каты,
Што справу скурадзёрную любілі?

Аматары паклёпніцкіх даносаў,
На жаль, не выйшлі і сягоння
З моды.
А хто падлічыць,
Колькі жыццяў, лёсаў
Руйнуюцца
Нявінна
Назаўсёды?

* * *

Дождж палашча бязлюдную плошчу.
Правадыр галавою панік.
Адзінокі.
Яму не зайздросчу.
Не ў пашане галоўбальшавік.

Верных мала.
Мільёнаў калоны
Хто у бізнес папёр,
Хто ў царкву.
Звар'яцелья контры –

Вароны –
Панаселі на галаву.

Ды нічога.
Зноў дожджык адмые.
Прыйдзе дзень паднашэння дароў.
Толькі знішчаных душы нямыя
Не даруюць бязвінную кроў.

* * *

Ад страху кроў у жылах стыне,
Як толькі «скрыню» я ўкляючу.
Там хтось страляе.
Хтосьці гіне.
Хтось пагражае:
«Замачу!»

Дзе тут улада,
Дзе бандыты?
Усе ў адзіным кулаку.
Лепш пад гарачую руку
Не лезь, хлапец,
Бо будзеш біты.

Не лезу.
Пушкіна чытаю.
Купалавы бяру тамы.
«Як жыць?» – разгублена пытаю.
Навокал толькі жах нямы.

* * *

Горкія слёзы за ўсмешкай схаваю,
Перахрышчуся нязграбна, няўмела.
Выйду на плошчу – і заспяваю,
Па-беларуску,
Задзірыста,
Смела.

Буду спяваць,
Што ў душы набалела.
Хтось падцягнуць тую песню памкнецца.
Зробіцца чыста навокал і бела.
Нават маёр ҚДБ усміхнецца.

Юны сяржант міліцэйскі падцягне,
Ціха схаваўшы дубіну за спіну.
Кожны нармальны – я ведаю – прагне
Абеларусіць хоць крышку краіну.

* * *

Быць вольным хацеў я, як птушка,
Жыццё ж паднявольна пражыў.
Што ні ўваход, то «вяртушка»,
А пропуска не заслужыў.

Нядрэмныя вартавыя
Мяне ў кантралёрку вялі,
І ўсе мае думкі жывыя
Ім воцатам горкім былі.

Душылі, ламалі, круцілі.....
Тушылі агонь у крыві.
Зняможанага адпусцілі:
«Калі ачуняеш – жыві.....»

* * *

Цяпер і я забіты, тата,
У ноч пад змрочнаю смугою
Халоднай здрадай гарлахвата,
Бы аўтаматнаю чаргою.

Цябе забілі камуністы
Дзесь пад таёжнаю сасною.
Бо ты «няіхні» быў, «нячысты»,
Мірыцца не хацеў з манюю.

І я да праўды прытуляўся.
«Хлусня!» – крычаў манюкам гучна,
І той, хто мне ў сяброўстве кляўся,
Мяне забіў уласнаручна.

Узяў вялікі камень Каін...
Пакуль што, праўда, сімвалічна...
Упэўнены,
Што бацька Сталін
Заўважыў бы яго:
«Ат-лыч-на!»

* * *

І пуста зноў каля мяне,
І хто крычаў – маўчыць.
Я адчуваю, што ў спіне
Па ручку нож тырчыць.

Лязо так шчыльненька ўвайшло,
Што не струменіць кроў.
І ворагаў жа не было.....
Затое шмат сяброў.

* * *

Часта скардзімся: невыносна!
І палёгкі чакаем ад Бога.
Ды не думаем,
Што адносна
«Новых хлопцаў»
Мы маем многа.

Мы сумленне ў сабе не забілі –
Найвялікшае наша багацце.
Дзякуй Богу,
Што не забылі,
У якой нарадзіліся хаце.

Бессаромныя ж «грамацеі»,
Як авечак,
Нас, простых, стрыглі.
Ім здаецца,
Яны багацеі.....
Яны ж вечнасці не спасціглі.

* * *

Францу Сіўко

Ціхае змярканне. Дзень пагас,
Ночкай ён палонены без бою.
Для душы прыйшоў жаданы час,
Каб пра існасць размаўляць з сабою.

Гэта шчасце –
Моўчкі гаварыць
Пра таемнае, што з часам набалела,
І адчуць, як у грудзях гарыць
Польмя,
Якое толькі тэла.

І няважна, што няўтульны змрок
Наваколле ўладна пакрывае.
У душы ёсць адмысловы зрок,
Для якога тайнаў не бывае.

Так мінае цемра,
І святло
Зноў на волю вольную выходзіць.
Шчасце прамільгнула і прайшло...
Зноў будзе існасць, як сляпых,
Нас водзіць.

* * *

А я пражыў жыццё без мэты,
А проста «на авось» пражыў.
І ўсё ж пазнаў і я сакрэты,
Чаго, бадай, не заслужыў.

Спасціг я людскасці законы,
Як іншым век не скарачаць
Зласліўцам я не слаў праклёны.
Наўчыўся ў радасці маўчаць.

Я выйду ў ноч і засмяюся,
І маладзік мне падміргне.
Быць беларусам не баюся
У без'языкай старане.

* * *

Усе нашы слёзы не дапамогуць,
Калі мы за розум не возьмемся самі.
Вы чуеце посвіст, гамонку і рогат
Ды крыкі страшэннейшымі галасамі?

Гэта смяецца, пяе, весяліцца
Сіла, якую пусцілі на волю.
Можам жагнацца, прасіцца, маліцца –
Шчасця з таго не дабавіцца болей.

Возьмемся лепей за справу старанна,
Гмах адбудуем высокі, уласны.
Дзень пачынаецца хмарна, туманна,
Сонейка ўзыйдзе, і зробіцца ясна.

Ды закасаем для працы рукавы,
Возьмемся разам у добрым гуморы.
Люд наш разумны, люд наш рухавы...
З Богам агораем горкае гора...

* * *

Мой тэлефон маўчыць.
Хвалююся ўсур'ез.
Дзе ўсе яны,
Што жыць перашкаджалі?
Здаецца,
Збой далі жыццё маё і лёс,
І зло лягло,
Як знак бяды,
На шалі.

Сяджу,
Загнаны смуткам у куток.....
І белы свет нямілым мне здаецца.
Ды вось званок.
І зноў:
«Сябрук... браток.....»
І цэлы свет
Зноў радасна смяецца.

* * *

Чатыры дні праседзеў дома
Без стрэсу, мітусні, падзей.
Мяне ў палон забрала стома –
Задоўга быў паміж людзей.

Куды не глянеш – вочы, вочы,
Ніводзін позірк не пусты.
Табе няўтульна:
Кожны хоча
Разгядку знаць,
Што ты за ты.

Табе няма чым адбівацца,
Ты абязброены стаіш.
І не ўцячы, і не схавацца,

Ты ў пастцы,
Нібы тая мыш.

Ты сам не свой,
Ты штось даводзіш...
Хапаеш шапку, паліто,
Дамоў усё ж так-сяк даходзіш,
Не хочаш думаць ні пра што.

.....Чатыры дні праседзеў дома,
Зноў пасвятлела мне ўваччу.
Памаду адпусціла стома.
У тую ж пастку зноў хачу.

* * *

Счарнелае неба над намі,
Пад намі сырая зямля.
Тайфуны, паводкі, цунамі
Знішчаюць нас спакваля.

Прырода, відаць, не стрывала
Бясконцыя здзекі людзей,
І вось вам – ланцуг парвала
Звыклых штодзённых падзей.

Цяпер кожны дзень пачынаецца
З жудаснай навіны.
І людзям прыпамінаецца
Час спапяляльнай вайны.

І чалавек шукае,
Дзе б пераседзець бяду.
І зноў на сябе наклікае
Новай навалы жуду.

* * *

Еўропа – гэта, браце, мы,
Ніхто нас выключыць не можа.
Былі ў нас гожыя дамы.
Мы разумеем, што прыгожа.

Мы, брат, ні ў профіль, ні анфас
Не ўступім ні мусью, ні гэру.
Даволі ўжо глядзець на нас,
Як на балотную цяцеру.

Так, бруднавата.
Ёсць сляды,
Ад тых,
Хто правіў наравіста.
Мы папрацуем –
І тады
Па-еўрапейску будзе чыста.

* * *

Ёсць Радзіма.
І ёсць дзяржава.
Паасобку ці спарышы?
Дайце, дайце мне простае права,
Што ў кішэні насіць,
Што ў душы.

* * *

Кажа вучоны:
«Дарэмныя страхі.....
Я па тэорыі вам дакажу:
Не выміраюць ні рыбы, ні птахі
Ні з хімікатаў, ні з дрэнажу.....»

Чырвоная кніга з гадамі таўсцее,
Скора запішам туды вераб'я.
І не знайсці аніяк ліхадзея.
Тэорыя ёсць у любога свая.

Кніжак вучоных
Напісаны тоны.
Прафесар над новай задумна сядзіць.
«Ці хочаце рыбкі, таварыш вучоны?» –
«Я рыбы не ем,
Бо мазутам смярдзіць».

* * *

Ужо бясконцыя палотны
Ляглі на поле і раллю.
Зімой прыціхлы, бестурботны
Мой родны край,
Які люблю.

Ва ўсёй суцішанай прыродзе
Я пазнаю тваю душу
І твой характар,
Мой народзе,
Які і я,
Дай Бог,
Нашу.

* * *

Чую, чую – жаўранак спявае.
Бачу, бачу – жыта каласіцца.
Гэта сон мне штосьці навявае,
З чым мая душа паспела зліцца.

Паміж учарашнім днём і сёння
Цягнецца вось гэтая прывязка:
Маміны шурпатыя далоні,
Мара пра нязнанае, як казка.

Вось і адбылося і збылося
Тое,

Што было наканавана.
Ёсць набыткаў важнае калоссе,
Ну а процьма планаў пахавана.

Свежы ветрык твар мне абвявае.....
Пахне летам родная зямліца.....
Чую, чую – жаўранак спявае.
Бачу, бачу – жыта каласіцца.

* * *

Застаецца мой хлеб не даедзены...
Будзе час – чэрствай лустай паснедаю...
Я кручуся ўвесь час, як заведзены,
А чаго я кручуся – не ведаю.
Ад прапрашчураў гэта інерцыя,
Неспакой гэны ў гэны закладзены...
Адчуваю трывогу ў сэрцы я:
Мой апошні іспыт не здадзены...

* * *

Я па сцежках крывых паходзіў,
Я свой шлях аніяк не знаходзіў...
І самому сабе, наўздзіў,
У паходзе тым толькі шкодзіў.

Я і сёння кудысьці бягу,
Роўных сцежак не выбіраю...
Ах, баліць,
Падварнуў нагу...
Ах, дабег
Да жыццёвага краю...

* * *

А колькі прайшло, а колькі?
Міма – лічы не лічы.
Колюць у сэрца колькі,
Бяссонніца –
Уначы.

Думкі абсядуць,
Як болькі,
Сумненні –
Як крумкачы.
А колькі наперадзе,
Колькі?
...Паляпае ўрач па плячы...

* * *

З касою прыйдзе па мяне
Няўмольная,
Кругая,
Тая,
Што толькі пальчыкам кіўне –
І прэч душа ўжо адлятае.

І ўсё. Пагашана святло.
І больш яно не загарыцца.
Як быццам бы і не было...
Пара ўжо з гэтым прымірыцца.

* * *

Lagojsk. Wilejka. Kleine Städtchen.
Vom Dorf erreichbar leicht zu Fuß.
Ach du, mein Dorf, mein Herzensschützchen,
an das ich ständig denken muss!

Von hier erklomm ich steile Stege
hinauf zur weiten fremden Welt.
Die Wege, die ich zurücklege,
sind heute noch von dir erhellt.

Mich friert's, mir ist es schwer zumute
und ungemütlich Tag und Nacht.
Verwüstet ist die Pracht.
Das Gute
gibt weiter nach.
Das Böse lacht.

* * *

Oh, Muttersprache! Du bist wie ein Fluß...
Verwurzelt ist dein Anfang in Urzeiten.
Sogar dein einziges Wort
ist mir ein süß Genuss
der mich erquickt bei allen Widrigkeiten.

Wenn einer nun die schönste Rede hält,
und sei es eine von den fremdsten Sprachen,
ich höre was, das niemandem auffällt,
nur mir allein;
das macht mich herzlich lachen.

Mein lieber Landsmann!
Komm doch schnell zu mir,
in deinen Worten
höre ich Wälder rauschen
aus meinem Lande...
Und ich danke dir
für dein Geschenk,

der Heimat zuzulauschen.

Du,
schdme dich der Zunge Fehler nicht!
All dessen nicht, was uns von Gott gegeben.
Was von der Mutter ist, hat immer ein Gewicht
und ldsst die Seele selig weiter leben.

* * *

Du blttest still in den verstrichnen Jahren
Und bist unschlssig und gedankenvoll:
Gab es mal Jahre, die echt glcklich waren?
Vielleicht Momente, Augenblicke wohl?

Vom dunklen Nebel war dein Weg umgeben,
du wolltest auf, es hieЯ aber: «Zurck!»
Da blitzt` es auf: Mama ist noch am Leben,
und lacht dich an... und das war eben Glck.

* * *

Es dunkelt schon.
Schwarz wird die Wolkenherde.
Die Himmelsgrenze ist nicht mehr zu sehn.
Ich geh ins Feld und falle auf die Erde.
Das Bett ist weich.
Die zarten Winde wehn.

Mir ist es klar: Mein Tun ist kein normales.
Kein Kluger fllt
im Feld
ins Gras
zu Nacht.
Ich freue mich,
denn wunderschn ist alles,
wenn der Vernnftige
wohl ьber mich auch lacht.

Mir ist egal, was «die Normalen» schwätzen.
Die Sterne blitzen, und sie loben mich.
Ich richte mich nach höheren Gesetzen.
Bin ich ein Irreter?
Oder боЯ – ein Ich?

* * *

Ich bin тодмье.
Lange Schatten
Verbergen mich vor schlauer Welt.
Es fällt mir schwer
Nicht zu verraten,
Was für mich zählt
Und was mir fehlt.

* * *

Man wird ganz plötzlich eingeladen
Zu «Freunden», die man nie gemocht.
Ein gutes Essen wird nicht schaden.
Wirds gut bekommen?
Дrger kocht.

Der Appetit geht plötzlich schlafen,
und die Getränke schmecken nicht.
Ich schimpfe mich den alten Affen,
erfülle doch die dumme Pflicht.

Wer spielt so widerlich Gitarre?
Zum Kotzen ist das ganze Spiel!
Soll ich jetzt klatschen? Gott bewahre!
Ich sitze still.
Ich bin debil.

Die Seele fühlt sich stark betroffen,
sie reißt wild
aus der Brust hinaus.
Und ich mit ihr,

ganz schön besoffen,
stürz wie ein Wilder
aus dem Haus.

* * *

Der Bauch ist voll,
die Lütcher dicht.
Gift eingenommen gegen Viren.
Wozu ist gut dann ein Gedicht,
wenn Darm und Nieren
funktionieren?

* * *

Die Lerche singt –
so eine Seelenfreude!
Der Weizen dhrt sich –
so ein Herzensglück!
Der schöne Schlaftraum, den ich heute trdumte,
der brachte mich ins Vatershaus zurück.

Das Gestrige trat plötzlich klar zu Tage,
und sieh! im Heutigen lebt`s immerfort.
Sie sind verflochten, wie die alte Sage
verflochten ist mit Mutters schlichtem Wort.

Und alles, was vom Himmel uns beschieden,
was unser hartes Schicksal uns darbot,
verspürten wir am eignen Leib hienieden –
die kleinen Freuden und die große Not.

Das lebt in mir von alters her bis heute,
wird wach im Herzen wieder, Stück für Stück.
Die Lerche singt –
so eine Seelenfreude!
Der Weizen dhrt sich –
so ein Herzensglück.

* * *

Die Leiber fetter,
und die Geister dünner...
Ist dieses Krdhen wohl ein neues Lied?
Sind wir Poeten oder sind wir Hhner?
Schwer zu erkennen ist ein Unterschied.

Der «Sdnger» sucht den Herrenblick zu fangen,
die Hand des Gebers ist ihm das Gebot.
Der Kettenhund, bis was kann der gelangen?
Nur bis zum Fleck
zum Lecken für das Brot.

Der Dichter beugt sich,
von dem Dank getrieben...
Die Freunde klatschen, treuer Bierverband.
Er singe ja dem Volk, nur ihm, dem lieben...
...Der Ktzer leckt dem Herrn die weiche Hand.

* * *

Versuchen will ich noch einmal
den Dialog mit mir zu führen,
und mit der Welt... Ist deine Wahl
als Dichter mit dem Wort zu schren
In Menschenseelen... ist sie recht?
Kannst du die Angst in dir besiegen,
nicht feige sein
in dem Gefecht
mit den Beträgen und den Lgen,
die in uns selbst lebendig sind?
So qule ich mich... und erwache
vom Traum, erschrocken wie ein Kind,
und zittere vor brser Rache.

* * *

Eines Tages stürzt dein Schicksal nieder,
schlimmste Not und Drogen überall.
War das Leben doch ganz gut und bieder,
floss gleich einem Bach im Wiesental.

Jetzt die Katastrophe. Keine Rettung.
Nichts gelingt, gleichgültig auch Herr Gott.
Was du tust, nur immer mit Verspottung,
Schimpfst dich böse: «So ein Idiot!»

Und genauso plötzlich, unerwartet
kommt die Nachricht, die dir Freude bringt.
Wunderbar! Das neue Leben startet.
Und die Seele freut sich wild und singt.

* * *

Ich tauchte ein
in einen Menschenhaufen
und wurde anonym,
ein Tropfen in dem Meer.
Und ich begann zu beten und zu raufen
mit allen anderen,
und selber nimmermehr.

Und wenn ich rief,
erreichte meine Stimme
die fernste Ferne,
denn ich rief im Chor.
Das war ein Schrei...
Das Gute und das Schlimme
war hier gemischt,
fürs kollektive Ohr.

Kein Zweifel, keine Angst und kein Bedenken
bestimmte meine Führung dieser Zeit.

Die Seele ließ sich nur vom Haufen lenken,
ich war nur dort, wo alles tobt und schreit.

Da kam der Sturm, der musste sich entladen,
verheißend für die Erde Leid und Not.
Auf allen Wegen dann, auf krummen Pfaden
floh unser Haufen über Matsch und Kot.

Im Nu sind selbst die Tapfersten verschwunden,
verlassen stand ich ganz allein herum.
Ich musste meine Nichtigkeit bekunden.
Und dachte weinend: Ach, wie bin ich dumm!

* * *

Das Neujahr kam mit Lärm und Lachen,
das Fest war tobend, grenzenlos.
Da tat sich auf
der Todesrachen
in meiner Nähe,
hässlich groß.

Er schnappte während nach dem Opfer
und schnaufend ging an mir vorbei.
Hat mich geschont, der kalte Kupfer,
doch brach die Seele mir entzwei.

Der Schnee war leichenblau, erschreckend.
Der Neujahrsrausch entspann sich sacht.
Der Tod ging fort, die Lippen leckend
und mir zugrinsend: «Gute Nacht!»

* * *

Kein Linker bin ich und kein Rechter,
ich bin nicht hinten und nicht vorn.
Der süßen Heuchelei Verdächter
bin ich ja wohl.
Da gibt es Zorn.

Ich wollte nach Hause,
der Waise.

* * *

Der Tag vorbei,
der dunkle Abend schleicht
heran,
um wieder Herr zu werden,
und wir begreifen nicht:
Da schreitet Ewigkeit
unaufhaltsam und sicher
über Erden.

Wir schauen in die Nacht.
Die dünne Leine
hält sie nicht mehr.
Es wird schon wieder hell.
Schwer drehen sich
der Kosmosmühle Steine
und reiben leicht die Ewigkeit zu Mehl.

* * *

Sie haben für mich einen Zügel,
ein Säckchen mit Hafer drin,
Ich flieh über Tdler und Hängel,
solange ich frei noch bin.

* * *

Vorbei die Zeit.
Zu spdt, zu spdt
nach dem Verlorenen zu suchen.
Ins Jugendland ist ein Billett
nie mehr zu kaufen noch zu buchen.

Was du verdient, ist ausgezahlt.

Denk, ob ein jeder Gleiches habe...
Sei glücklich doch, dass du so alt
geworden bist...
Dank` für die Gabe.

* * *

Ich schlief ganz friedlich, münchenschaft,
als ob ich heilig sei.
Zum erstenmal hab ich die Kraft
zu sagen: Ich bin frei.

Ich kam ans Licht. Die dunkle Nacht
wich vor der Sonne scheu.
Ich fühlte, dass die Seele lacht...
Das Leben war ihr neu.

Mein Wesen wandte sich an Gott,
was es noch nie getan.
Ab jetzt verschwanden Not und Tod.
Das Leben fing erst an.

* * *

Die Zeit steht still. Ist unbeweglich.
Nur wir bewegen uns darin.
Wir rennen ohne Rast tagtäglich...
Und wissen nicht:
Wozu? Wohin?

Wir rennen hin ins Ungewisse,
Als ob uns dringend etwas fehlt.
Die Schlüge von der Zeit,
Die Bisse
Zählt keiner,
Denn er sei ein Held.

Auf der von uns erdachter Straße
Spürt jeder hin zu seinem End.

Die Zeit steht still.
Aber die Masse
rennt um die Welt.
Behend, behend...

* * *

Sonderlinge leben meistens kurz.
Und sie sterben nicht, sondern verschwinden.
Aber auch nach ihrem Niedersturz
Lässt sich `s Narrenwort
schwer unterbinden.

Immer wollen sie, nicht wissend was.
Ihre Seele schwebt überm Gewimmel,
sich bewegend ohne Unterlass
in die Höhe, immer hin zum Himmel.

Den Pragmatiker mit vollem Sack
schreckt die Seele, die da fliegt
in Flammen.
Gott sieht `s anders,
weil er Seelen mag,
die nach Höherem hinstreben.
Amen.

* * *

Ich bekreuzge mich und neige
meinen Kopf demtgig still.
Hilf mir, Herr,
ich bin zu feige,
auszusprechen, was ich will.

Unentschieden bin ich, schüchtern,
bin charakterlos und schwach.
Lass mich sprechen
mutig, nüchtern,
ohne Angst vorm Lebenskrach.

Meine Seele weint.
Sie leidet,
weil das Schweigen sie zerbricht.
Gib ihr Mut, Herr,
dass sie leitet
mich durchs Wort
zum Wahrheitslicht.

* * *

Ich sitze gern bis in die späte Nacht.
Ich find' es schön, der Stille zuzuhören:
Die wachen Träume sind vertraulich sacht.
Der stumpfe Schlaf soll sie mir nicht zerstören.

Ich spreche mit mir selbst, ein Greis...
Unmöglich ist hier Lüge, falsche Geste...
Die Zeiten, die vergangen, schwarz und weiß,
beleben mich,
sie sind mir liebe Gäste.

Sie schaukeln langsam –
hin und wieder her,
da weiß nur Gott,
was Sünde ist, was Tugend.
Denn alles ist ein großes graues Meer,
und aus dem Grauem –
zwinkert ferne Jugend.

* * *

Mein einziger Freund,
braver Alter,
GieЯ ein!
Und lass uns was Kϋstliches essen...
Wie glϋnzt und wie funkelt der goldene Wein!..
Nein,
wein nicht...
Versuch`s zu vergessen.

Wir trϋumten und glaubten...
Ganz ehrlich – nicht wahr?
Wir wollten die Lϋgen besiegen
und lieben den Nϋchsten so,
wie er war...
Wie konnten wir uns so verfliegen?

Ach, dieser Nϋchste, wie schlau, wie gemein...
Auf Nehmen und Haben versessen.
Mein einziger Freund,
braver Alter,
GieЯ ein...
Nein,
wein nicht,
versuch`s zu vergessen.

* * *

Die Freiheit ist mir wenig kund...
«Schrei doch nicht so...
Sprich..., aber leiser...»
Ich seh` den Fϋhrern in den Mund,
die Fϋhrer sind ja immer weiser.

Kein Dϋrger nur... Geduld, Geduld...
Hilft wenig unser Aufbegehren...
Der Schwϋchere ist immer schuld...
Protest kann Bϋses nur vermehren...

Ich bin halt so...
Bin feig und scheu.
Das steckt vielleicht in meinen Genen.
Ich kau` des Alltags trocknes Heu...
Vorm Denken rettet съЯes Gдhnen...

* * *

Tod und Leben. Gut und Бцs...
Liebe. Hass. Erfolg und Schicksal.
Das ist Кѳnstlers schweres Los,
Seiner Seele Глѳck und Тѳrbsal.

Nicht den hochgestellten Herrn
soll er untertдnisch preisen,
nicht den Gauner, der sehr gern
lieЯe Ehrfurcht sich erweisen.

Ьber Лѳge, Ёber List
Steht die Wahrheit, Heil und Waffe...
Wer vor Menschen фдlschlig ist,
Der erfдhrt die Gottesstrafe.

* * *

Ich лѳfte meinen Hut,
um mich zu verabschieden...
Ihr alle bleibt hienieden,
Und sagt: «Der ist kaputt»

Kein Donner und kein Blitz...
«Er ist ohn` Лдрm vertrieben
Aus dieser Welt ins Nichts...»
Herr Gott verstehts zu sieben.

«Der Himmel wird nicht трѳb,
Weil unbemerkt verschwunden
So ein gemeiner Typ...»

Der Tod will nimmer stunden...
Ach Leute, bleibt gesund,
und seid doch mir nicht bцse.
Ich mach die letzte Rund`
hoch, ьber dem Getцse.

* * *

/Аўтар невядомы (12 ст.)
(«Du bist mein...») / Verfasser unbekannt.

Ты мая, а я твой,
Пакалянуся ўсёй душой.
Ты трапіла ў сэрца –
Замкнуліся дзверцы.
Ключык згубіўся, о-ёй!
Быць табе вечна маёй.

Марцін Опіц (1597–1639)
(Martin Opitz)

Ночы і зоркам
(AN DIE NACHT UND DAS GESTIRN)

Ты – цемень, ноч, што дзень сабой закрыла,
Прынесла страх і непрабудны змрок,
Не скаланешся, як з усмешкай мілай
Ружовы ранак зробіць першы крок?
Вы, зорачкі, а вам хто дапаможа
Ў дробнай мігатлівай грамадзе,
Калі святло Мадонны найпрыгожай
На вас, хоць вы высока, упадзе?
Адчуеце, што сіл вам не хапае,
А твар яе палае, як пажар...
Аўрора й тая ціха адступае –
Ад сораму зачырванеўся твар.

Андрэас Грыфіус (1616–1676)
(Andreas Gryphius)

Усё – мітусня
(ALLES IST EITEL)

Усё – адна мітусня, Экл. 1-2

Бачу, куды ні зірну,
адну мітусню на свеце,
Што сёння будзе адзін,
заўтра зруйнаюць у тло,
Дзе сёння стаяць гарады,
дзе ўсё цудоўна было,
Там неўзабаве пастух
пашу для статка прыкмеціць.
Што сёння буяе, цвіце,
растопчуць усё, засмецяць.
Што рухаецца і жыве,
паспеюць забіць, загубіць.
Нічога на гэтай зямлі
нязменным не можа быць.
Тыя, што сёння пяюць,
заўтра заплачуць, як дзеці.
Высакароднасць спраў развеецца,
нібы дым.
Як выстаіць чалавек у свеце
дрыготкім тым?
Чаго варта ўсё, што мы так дорага цэнім!
Нікчэмнасць і церуха?
Хмаркі, што вецер нясе?
Чароўная кветка ў непазнанай крысе?
Стаіць чалавек, як сляпы
прад неўміручым тварэннем!

Ёган Крысціян Гюнтэр (1695–1723)
Johann Christian Günther

***Як Леанора паспешила
перарвала забаву***

**(ALS LEONORE DIE UNTERREDUNG EILGST UNTERBRECHEN
MUSSTE)**

Патрэбны час быў доўгі і пакуты,
Каб зноў назад вярнуліся мінуты
З маёй далёкай даўніны,
З маёй шчаслівае вясны.
Я Леанору цалаваў у шчокі.....
Не мог сябе я ўжо суняць,
Гатовы быў зрабіць апошні крок і
Так абняць...
Ды звон ударыў дзевяць раз,
І мне нуда ў душу запала.
Яна сказала: «Божа, я прапала,
Мне нельга бавіць болей час,
Павінна я свінням бацвіння насячы...»
І цмокнула мяне, і збегла, дрыжучы.
А я загаласіў:
«Няўжо я горш свінні?
Ці я не так прасіў!»

Пауль Флемінг (1609–1640)
(Paul Fleming)

Як ён хоча цалавацца
(WIE ER WOLLE GEKÜSST SEIN)

Вусны ў вусны – толькі так
Будзе найсмачнейшы смак;
Не зашмат і не замала,
Хай язык не будзе вялы.

Не даўжэй, не карацей –
Гэта ж не гульня дзяцей.
Не загучна, не заціха:
Меру знай – не будзе ліха.

Не замякка, не загруба,
Хай знаходзяць губы губы,
Не павольна, не паспешна,
Лепш у месцы, дзе нягрэшна.

Ледзь кусні ці ледзь крані,
Вусны ў вусны – два агні.
Лепшы час – з прыходам зроку,
Каб не быць навідавоку.

Готхальд Эфраім Лесінг (1729–1781)
(Gotthold Ephraim Lessing)

Вучоны мядзведзь
(DER TANZBDR)

Мядзведзь-артыст, танцор вучоны,
Уцёк у лес – ланцуг парваў –
І там на задніх лапах танцаваў,
Сяброў сабраўшы незлічона.
Крычаў: «Дзівіцеся, як свет наўчыў мяне!
Спрабуйце самі: лёгка мне ці не
Такія штучкі вырабляць умець.....»
«Навука, — прабурчэў стары мядзведзь, —
Здаецца сапраўды цяжкай,
Але паказвае і нораў рабскі твой».

* * *

Быць шышкай пры двары,
Не розум – хітрасць паказаць,
Умець віяць, лізаць,
Дзе здрадзіць, дзе прадаць,

Бажбой хлусню абгарадзіць,

каб князю дагадзіць,

Любой цаной застацца пры двары –
Ці даспадобы вам такія штукары?

Алень і ліса

(DER HIRSCH UND DER FUCHS)

«Алень, мне цяжка зразумець, —
Ліса аднойчы разважала, —
Як гэта – мужнасці не мець,
Каб і шчанё цябе пужала?
Ды ты ж на рост свой паглядзі,
Ці сілы не стае, нябога?
На рогі выжла насадзі –
І выпусціш імгненна дух з любога.
Нам, лісам, мусіць,

можна страх наш дараваць:

Мы слабыя адпор даваць.
Аленю ж драпаць? Не і не!
Вось добра выслухай мяне:
Калі сыйшліся дужы і слабак,
Хто сілу мае, пэўна ж, не ўцякае.
А ты ж, мой сябра,

шмат дужэйшы за сабак.

Выснова з гэтага якая?» –
«Раней я дрэнна, не падумаўшы, рабіў, –
Сказаў Алень, – цяпер, хто б там ні быў –
Няхай сабакі, нават людзі –
Усім ім будзе!»
Тут і пачуўся, як на грэх,
Смех паляўнічых і сабачы брэх.
Ліса прыціхла, і Алень прыціх...
А шум той блізіўся да іх.
На ўцёкі хуценька абое падаліся.

* * *

Калі баішся – ростам не хваліся.

Верабей і мыш**(DER SPERLING****UND DIE FELDMAUS)**

Вось Верабей Арла паказвае Палёўцы:
«Глядзі, пакуль сядзіць, бо скоро ўзьме ён
Праз бліскавіцы, міма зор і сонца
Да Юпітэра на трон.
Я лётаю не горш. Я даганю Арла!» –
«Хваліся больш!» – Мыш веры не дала.
І вась Арал ляціць упэўненым палётам,
І Верабей запырхаў па-над плотам.
Быў неаднолькавы парыў...
Але як толькі куст закрыў
Іх ад мышыных воч, то вырашыла тая:
«І праўда, Верабей не горай за Арла лятае».

* * *

Бяздарны Ф. аж да Парнаса, пэўна, дойдзе,
Як суддзяў адпаведных знойдзе.

Муж і жонка**(DIE EHELICH LIEBE)**

Услед за жонкай наўздагон
Сканаў і муж праз сорок дзён.
Душа яго, як выскачыла з цела,
У рай адразу паляцела.
У брамку стук: «Пан Пётра, адамкні!» –
«Хто гэта там?» – «Хрысціянін!
Пасціўся я, пан Пётра, дзень пры дні.
Ад той пары, калі ад немачы зваліўся,
Не еў, не піў – адно маліўся.
Пусці!» – «Пушчу, пушчу... чаму ж...
Ого, Кларындзін муж!
Заходзьце, сябра, без гамонкі,
Як-небудзь уладкуем вас ля жонкі». –
«Як? Жонка тут? Вы гэтую нуду

Пусцілі да святога раю?
Прабачце за турботы. Я пайду
Ды іншага прытулку пашукаю».

Фаўсцін
(FAUSTIN)

Фаўсцін, змарнелы ад прыгод,
Сваёй сям'і не бачыўшы пятнаццаць год,
З гарой нарабаванага добра
Вяртаўся да свайго двара.
«Мой Бог! – маліўся ён, калі
Да берага ўночы падплылі. –
О злітуйся над грэшнікам Фаўсцінам,
Дазволь грахі ўсе замаліць,
Дазволь здаровымі да сэрца прытуліць
Мне жонку, і дачку, і сына.....»
І недарма маліўся грэшнік гэтак:
Ягоны дом заможнасцю блішчэў,
Сустрэла жонка, двое родных дзетак
І – дзякуй Богу – двоечка яшчэ.

Рай
(DAS PARADIES)

«Аддаць за горкі яблык шчасце!
Адам, твой юр хапіў за край!
Я б устрымаўся, каб не пасці.
Па мне і сёння быў бы рай». –

«А далі б гронку вінаграду,
Каб спакусіць, што б ты рашыў?» –
«Не ведаю, ці даў бы рады...,
Відаць, таксама б саграшыў».

Той, хто над нами
(DER ЪBER UNS)

Ганс Штэфен ледзь трываў
Да змроку, каб паласавацца шчыра.
У сад чужы прабраўся ён, праныра,
На яблыню залез і яблыкі там рваў.
Ёган і Ганна не маглі трываць
Да змроку, каб кахацца моцна, шчыра,
І ён каханую завёў, праныра,
Пад тую ж яблыню, каб цалаваць.
Ганс Штэфен, што ў кутку сядзеў,
Дзе яблыкі ён рваў і еў,
Суцішыўся ад страху: вось дык трасца,
Заўважаць – і наесціся не ўдасца.
Ды хутка ён забыў – хоць быў у пастцы –
Свой страх..... ён пазіраў уніз.....
І яблыкі спакойна грыз.
На траўку, нібы на матрас,
Зваліў Ёган дзяўчыну ўраз.
Крычала: «Сорам... Лабатрас...
Адстань! ...пакінь... цяпер не час...
Тут мокрая трава як раз...» –
«Не, месцейка як раз для нас,
Шыкоўненькі матрас!»
Як гутарка далей цякла,
Не знаю. Не хачу ўдавацца.
Усталі. Ганна злосная была:
«Панок! Ты ж прагнуў цалавацца.
А сам... пачаў так завіхацца.....
А як няшчасце здарыцца са мной...
Калі дзіця..... карміць адной?
Магчыма, ты выхоўваць дапаможаш?» –
«Я? Думаць, як ты хочаш, можаш.
Выхоўвацца дзіця не будзе мной.
Ты, хто над намі, дапаможаш?
Спадзейся толькі на яго!»
Той, хто над намі! Аж затросся
Наш Штэфен..... А ці мне здалося?
Той, хто над імі! Захацеў чаго!
«Не! – крыкнуў ён. – Пакіньце і надзею.

Той, хто над вамі, спіць і сніць,
Каб байструка чыйгось карміць!
Калі на тое, сам зрабіць сумею!»
Хто ж больш спужаўся і рвануў праз сад?
Ёган і Ганна. Страху было шмат.
А ці яны гаспадару даклад
Зрабілі, хто на дрэве над
Імі быў? Я думаю – наўрад.

Ёган Вольфганг Гётэ (1749–1832)
(Johann Wolfgang Goethe)

Салодкая туга
(SELIGE SEHNSUCHT)

Толькі мудры слухаць здольны,
Чэрнь жа смехам адгукнецца.
Слаўлю існае, што вольна
Пыхнуць і згарэць імкнецца.

На змярканні, ў час світання,
У спячэнні цела й цела
Жарсць чыясь тваёю стане,
Дзе паціху свечка тлела.

І з абдымкаў, што спяліся
Ў беспрасветным атачэнні,
Ірвешся ты да новых высяў
І да новага злучэння.

Быццам што цябе пагнала,
Самахоць памкнеш здалёк
На святло, што запалала,
І згарыш, як матылёк.

Хто не зразумеў, што ёсць
Шчасце: «Згінь і ўваскрэсні!»
Той на свеце толькі госць
Без уласнай песні.

Начная песня вандроўніка
(WANDERERS NACHTLIED)

Ты, святы нябесны дух,
Шлеш нам радасці і войны.
Хто пакрыўджаны за двух,
Атрымае дар падвойны.
Мітуснёю змардаваны,
Аднаго толькі прашу:
Мір жаданы,
Супакой маю душу.

Лесавік
(ERLKUNIG)

А хто там імчыцца праз вецер і змрок:
То бацька ў сядле, з ім маленькі сыноч.
Ён сына абняў, ён схіліўся над ім,
Спрабуе сагрэць яго целам сваім.

«Што ж твар свой хаваеш?» – пытае сынка. –
«Тата, не бачыш ты Лесавіка:
Ляснога страшыдлу з каронай, хвастом?» –
«Сыноч, то ж клубіцца туман над кустом».

«Дзіцятка, не бойся, хадзем да мяне,
Шмат гульняў-забаў у лясной старане.
Праз кветкі патрапіш да возера ты,
Маці мая дасць убор залаты».

«Татачка, тата, ты чуеш ці не,
Што Лесавік той нашэптвае мне?» –
«Ах супакойся, не бойся, мой сын,
То вецер шапоча ў лістоце асін».

«Хадзем, прыгажунчык, кінь страхі свае!
Цябе прыгалубяць дачушкі мае.
Умеюць яны танцаваць і пяяць.
Яны закальшуць цябе і прыспяць».

«Татачка, тата, зірні: над ракой
Ягонья дочкі махаюць рукой...». –
«Сыночак, сыночак, мне добра відаць:
То шэрыя вербы, як здані, стаяць».

«Кахаю, люблю, я палаю, гару,
Калі ж ты не згодны, сілком забяру».
«Татачка, тата, хапае рука!
Мне вельмі балюча ад Лесавіка!»

Бацька жажнуўся, хутчэй паімчаў,
Сыночак застагнаў і ўжо больш не крычаў.
Так-сяк даімчалі дадому, у двор.
Сыночак на руках свайго бацькі памёр.

Выратаванне **(RETTUNG)**

Няўжо мне здрадзіла яна?
Счарнеў адразу дзень мой ясны.
Пабег я да ракі, няшчасны,
Што мне здалёк была відна.

Стаяў маўклівы, сам не свой,
Нібы п'яны, па-над вадою,
Мне з гэтай чорнаю бядою
Ў вір сягнуць бы з галавой.

Пачуўся раптам вокліч дзесь,
На галасок я азірнуўся,
І ад пяшчоты скалануўся,
Пачуўшы: «Глыбака! Не лезь!»

Адчуў кіпенне ў жылах я,
Бо ўбачыў прыгажуню-кветку.
– Як зваць цябе, дзяўчынка? – Кэтхен. –
Ах, Кэтхен, радасць ты мая.

Ты – паратунак для хлапца.
Табе я за спагаду ўдзячны.
Зноў міг жыцця цяпер мне смачны.
Дык будзь маёю – да канца!

І я ёй распавёў пра зло,
Яна ўздыхнула патаемна.
Пацалаваў. Яна ўзаемна.
Пра смерць і думкі не было.

Генрых Гейнэ (1799–1856)
(Heinrich Heine)

Юнак кахае дзяўчыну
(DER JUNGLE LIEBT
EIN MÄDCHEN)

Юнак дзяўчыну кахае,
Ёй іншы па душы хлапец.
Ды іншую ўпадабаў той,
Яны пайшлі пад вянец.

Са злосці дзяўчына выходзіць
За нейкага дзівака,
Што трапіўся выпадкова...
Баліць душа ў юнака.

Гісторыя гэта старая,
Ды кожны раз – навіна.
Таму, каго напаткае,
Зруйнуе сэрца яна.

* * *

(Den Brief, den du geschrieben...)

Тваё атрымаў пасланне
І не жажнуўся зусім.
Пра тое, што ўмёрла каханне,
Пішаш бясконца ў ім.

Роўненька і выразна –
Дванаццаць старонак пісьма.
Не пішуць так падрабязна,
Калі каханьня няма.

* * *

(Du liebst mich nicht ...)

Не любіш ты мяне, о не!
Нічога – я стрываю.
Твой твар убачыць варта мне,
І я ў душы спяваю.

«Ах ты, нягоднік, ліхадзей.....» –
Здаецца, шэпчуць губы.
Хто пацалуе салатзей,
Чым гэты роцік любы?

* * *

(Ich wollte bei dir weilen...)

Душы маёй карцела
З табой яшчэ пабыць,
А ты кудысь ляцела,
Штось мусіла рабіць.

Прасіўся стаць прыгонным
І гаварыў: «Я твой!»
Ты кпіла і з паклонам
Хістала галавой.

Гаркавінку ў каханне
Падкінула ты мне.
«Дазволь на развітанне
Хоць пацалунак.....» –
«Не!»

Ды выбрыкі да згубы
Мяне не прывялі.
Запомні, мая любя:

І да цябе былі.....

* * *

Свет невідуччы і дурны,
Каханая, ён – злосны.
Размовы пра цябе адны:
«Яе характар невыносны».

(Die Welt ist dumm...)

Свет невідуччы і дурны.
Што людзі разумеюць?
Ці могуць уявіць яны,
Як вусны захмяліць умеюць?

* * *

На шчочках тваіх – лета
Палае і пячэ.
А ў сэрцы люты холад,
Бо там зіма яшчэ.

(Es liegt der heiße Sommer...)

Не вечна гэтак будзе –
Астыне любай твар,
А ў сэрца лета прыйдзе
Гарачае, як жар.

Новая вясна

(NEUER FRÛHLING)

Пралог
(Prolog)

Часта на карцінах розных
Сустракаецца нам вой.
Ён – узброены і грозны –
Хоча рынуцца на бой.

Ды анёлы налятаюць,
Зброю цягнуць хто сабе
І вянкамі аплятаюць
У няроўнай барацьбе.

Так і я ў палон трапляю –
Песні горкія пяю.
Лёс сяброў не падзяляю,
Кроў у бітвах не лію.

Вясна

(FRÛHLING)

Увесну пляскачуць, пяюць ручайкі,
У сэрцы – каханьня званочак.
Пастушка сумуе каля ракі,
Самотна сплятае вяночак.

Пахуча цвіце, зелянее вясна,
У сэрцы – каханьня званочак.
Пастушка ўздыхае ля рэчкі адна:
«Каму падарую вяночак?»

Вунь скача хлапец на кані над ракой,
Вітаючы, заўсміхаўся.
Яна махнуць не паспела рукой,
Як ён за пагоркам схаваўся.

Дзяўчына заплакала, з рук у яе
Ў рэчку зваліўся вяночак.
Пра слодыч абдымкаў салоўка пяе.....
У сэрцы – каханьня званочак.

* * *

**(Mir trdumte
von einem Kцnigskind...)**

Прысніў я царскую дачку,
Заплаканыя вочкі.
Мы цалаваліся ў цяньку,
Як тыя галубочкі.

«Твой бацька – цар. Не прагну я
Ні скіпетра, ні трона.
Каб толькі ты была мая...
На ліха мне карона?»

Яна прамовіла ў журбе:
«Няма нам шчасця, мілы...
Я ж прыбягаю да цябе
Апоўначы з магілы.....»

Вандруй!

(W ANDERE!)

Не плач, што кінуты адной –
Ты з іншай забаўляйся!
А лепш з катомкай за спіной
Бадзяжыць адпраўляйся!

Прытулак знойдзеш ля вады
І там, пад шэпт лазінак,
Пральешся з гэткае бяды
Малым дажджом слязінак.

Да паднябеснае скалы
Палезеш – пот прамочыць.
Затое там табе арлы

Вітанне праклякочуць.

А на гары ты сам – арол.
Быць вольным – вось дзе свята!
Зірні адтуль уніз, на дол:
Ці варта жалю страта?

* * *

(Ich habe dich geliebt...)

Цябе я кахаў, зноў бурліць мая кроў.
Хай свет існаваць перастане –
Праб'ецца праз друз і руіны муроў
Агонь мой нязгасны – каханне!

Яланта і Марыя
(JOLANTE UND MARIE)

1

Да'мы знаюць, як паэту
Прагу славы наталіць.
Накармілі, напаілі,
Не забылі пахваліць.

Ах! Які цудоўны супчык!
А віно – пітво багоў!
Частавалі: «Пакаштуйце
Куркі, зайца, пірагоў».

Пра паэзію, вядома,
Час прыйшоў пагаварыць.
Я падзякаваў за ласку...
Мне ўсё не пераварыць.

2

Каму аддаць сваю прыхільнасць?
Ніяк не вырашыць паэт.
Матуля – вабная кабета.

Дачушка – нібы макаў цвет.
Нявіннасьць свежасцю чаруе,
Зірнеш – вачэй не адарваць.
А позірк вопытны не хоча
Пяшчоты зваблівай хаваць.

І сэрца, як асёл вядомы,
Між двух ахапкаў на дварэ,
Гадае ўсё, які смачнейшы,
І сена есці не бярэ.

3

Бутэльнікі пустыя, і з'едзена ўсё,
Пачырванелі паненкі.
Іх грудзі дыхнулі смялей і вальней,
Калі расшпілілі сукенкі.

Бялюткія плечы і грудкі – як сыр!
Аж сэрца зайшлося ад страху.
І раптам са смехам сігаюць яны
На ложка пад коўдры з размаху.

Завешаны вокны, і чуецца ўжо
Залівісты хрып іх заўзяты.
Разгублена я каля ложка стаю,
Адзін, як той дурань пракляты.

4

Маладосць у старасць крочыць,
Час адвагі надае.
Рук і палкіх губ дзявочых
Мне пакуль яшчэ стае.

Хто са страхам, хто з дакорам
Цалаваць сябе даюць.
Злосць бяссільная і сорам
Ад пяшчоты растаюць.

Ды не грэе мяне штосьці

Поспех лёгкіх перамог.....
Дзе ты, дурасць маладосці,
Пыл нязведаных дарог?

Русалкі
(NIXEN)

На бераг хваля за хваляй бяжыць,
Цікуе месяц з-за хмары.
На дзюне пясчанай рыцар ляжыць,
Паглыблены ў светлыя мары.

Русалкі вылазяць з марскога дна,
Адзенне – празрыстая пена.
Яны падыходзяць да прыгажуна,
Думаюць: спіць, напэўна.

Адна асцярожна кранула берэт,
І ўжо пасмялела другая,
Глядзіць, ці ўзброены ён як след,
За рамяні цягае.

А трэцяя з похваў меч дастае,
Бы цацку сабе выбірае,
Пабліскае сталь у руках у яе.
Яна на хлапца пазірае.

Чацвёртая ж хоча, відаць, аднаго.....
Танцуючы, шэпча няспынна:
«О, каб каханкай пабыць у яго,
У чалавечага сына».

Пяшчотна пятая гладзіць руку,
Цалуе яе і мілуе.
А шостая палка цалуе ў шчаку
І ў вусны нарэшце цалуе.

А рыцар ляжыць, хоць і цяжка стрымаць
Дыханне... міргне патаемна...

Дае абдымаць сябе і палаваць.
Відаць, яму гэта прыемна.

Сустрэча
(BEGEGNUNG)

Пад ліпаю музыка гучна звініць,
Там моладзь танцуе без стомы.
Там пара прыгожая ў скокі ідзе,
А хто яны – невядома.

Іх танец нязвыклы, нябачаны тут:
Не вальс і не полька-трасуха.
Дзяўчына смяецца і шэпча хлапцу
Такія словы на вуха:

«На вашым берэце, мой мілы, тырчыць
Кветка са дна марскога.
Здаецца, паходзіце вы з вады,
А не ад роду людскога.

Вы – вадзянік, і сюды вы прыйшлі
Дзяўчат спакушаць вясковых.
Адразу прызнала я, хто вы такі,
Па вашых зубах шчупаковых».

Іх танец нязвыклы, нябачаны тут:
Не вальс і не полька-трасуха.
Хлапец смяецца і шэпча ў адказ
Дзяўчыне на самае вуха:

«Мая прыгажуня, скажыце, чаму
Халодныя рукі ў паненкі?
Скажыце, чаму гэтакі мокры падол
Вашай бялюткай сукенкі?

Адразу пазнаў я, як толькі зірнуў:
Ведзьміна ты вучаніца.
Ты не людскога роду дзіця –

Русалка ты, вадзяніца».

Скончылі танец іграць скрышачы,
І пара адразу знікае.
Занадта знаюць адно аднаго.
Нашто ім забава такая?

Ільза

(DIE ILSE)

Завуся прынцэса Ільза.
Прыходзь... я ў пакоях сваіх
Цябе ўжо даўно чакаю,
Каб мілавацца ўдваіх.

Я сэрца тваё адагрэю,
Ты толькі абняць дазволь,
Адразу забудзеш згрызоты,
І клопат, і крыўду, і боль.

Я прытулю цябе, мілы,
Да белых сваіх грудзей.
Ты будзеш ляжаць у палоне
Казачнамройных надзей.

Я палка цябе зацалую...
Так Генрыха-караля
Калісьці я цалавала...
Яго адабрала зямля.

Памерлага больш не вернеш.
Жывому патрэбна жыць.
Зірні на мяне маладую –
І сэрца тваё задрыжыць.

Прыйдзі ж да мяне ты ў замак,
Празрысты, як быццам са шкла.
Тут світа мая весяліцца,
Залітая морам святла.

Тут чуецца шоргат шаўковы,
Тут шпоры сталёва звiняць.
Спяваюць тут струны і трубы,
І барабаны грымяць.

А я абдыму цябе, мілы,
І вушы табе заткну.
Мой Генрых ніколі не ведаў,
Што трубы завуць на вайну.

Сусветны закон
(WETT LAUF)

У каго багацця шмат,
Стане яшчэ больш багаты.
Ну, а той, хто мала меў,
Будзе ведаць толькі страты.

У каго ж граша няма,
Хай кладзецца і канае.
Мае права на жыццё
Толькі той, хто нешта мае.

Ноччу ў каюце
**(NACHTS
IN DER KAJÜTE)**

Мора блішчыць ад пырскаў,
Неба мігціць ад зорак,
А сэрца маё, а сэрца,
А сэрца гарыць ад кахання.

Вялізныя мора і неба,
Ды большае – маё сэрца.
Свеціць ярчэй каханне,
Чым пырскі і зоркі ўсе разам.

Дзяўчынка мая дарагая,
Да сэрца майго прытуліся,
Бо сэрца, і мора, і неба
Памруць без твайго каханьня.

(Das Meer erstrahlt im Sonnenschein...)

Вада пад сонечным святлом,
Як золата, мігціць.
Прашу, браты, калі памру,
У мора апусціць.

Я мора, колькі жыў, любіў,
Бо дотыкам сваім
Яно астуджвала мой пал,
Мы сябравалі з ім.

(An die blaue Himmelsdecke...)

Да начной нябеснай сіні,
Дзе так вабна свецяць зоркі,
Вуснамі хачу прыпасці
Што ёсць сілы і заплакаць.

Зоркі ззяюць, быццам вочкі
Той, каго кахаю палка,
Шлюць яны мне прывітанне
З продані нябеснай сіні.

Да начной нябеснай сіні,
Да вачэй маёй каханай
Я ўздыму набожна рукі,
Шчыра сэрцам памалюся:

«Вочкі, светлячкі святыя,
Вы душу мне асвятце...
Паміраючы, з сабою
Вас вазьму, а з вамі –
Неба».

Клеменс Брэнтана (1778–1842)
(Clemens Brentano)

Вясёлыя музыкі
(DIE LUSTIGEN MUSIKANTEN)

Брыдзём – вандроўныя музыкі –
Мы ад зары і да зары.
І зыркаюць у свет вялікі
Мелодыі, нібы кастры.
 Ух, бухаюць глуха
 Бубна бакі.
 Гамоняць і звоняць
 Званкі-шаргункі.
 Талеркі смяюцца,
 Задзірыста б'юцца,
 Шумяць і грымяць,
 Звіняць – не суняць.
 «Любы! – дзьмуць губы
 Ў трубы, –
 Цябе
 Развесьлім у журбе».

Агні у вокнах загарацца,
Манетку кіне гаспадар.
Мы ўжо гатовыя старацца
Іграць на ўвесь зямны абшар.
 Ух, бухаюць глуха
 Бубна бакі.....

Лятуць пяшчотныя павевы,
Палоняць музыкаю слых.
Чаруюць дзіўныя напевы

І маладых, і пажылых.
Ух, бухаюць глуха
Бубна бакі.....

Дванаццаць – чуець? – прабіла,
А прыгажуня не засне.
Якаясь сіла падхапіла
З пасцелі – вось яна ў вакне.
Ух, бухаюць глуха
Бубна бакі.....

Калі ў абдымках палкіх цесных
Цалуе мілую жаніх,
То гэту тайну ў нашых песнях
Мы адкрываем для ўсіх.
Ух, бухаюць глуха
Бубна бакі.....

Мы гаманліваму вяселлю
Пацехі, смеху надаём.
Мы хлопцаў музыкай захмелім,
Прыпеўку маладой спяём.
Ух, бухаюць глуха
Бубна бакі.....

Мы птахі ночы, гэта значыць:
Мы, як і звонкі салавей,
П'ем тады, як нас не бачаць,
Так весялей нам і лацвей.
Ух, бухаюць глуха
Бубна бакі.....

Дачка:

Ляжыць каханы пахаваны,
Загінуў татка на вайне.
Спяваю вам, паны і панны,
А слёзы ў горле у мяне.
Ух, бухаюць глуха
Бубна бакі.....

Маці:

Ці дзень, ці ноч – заўжды мне цёмна.
Вядзе дзіця – такі мой лёс.

Галеркамі звiню нястомна.
Сляпой зрабілася ад слёз.
Ух, бухаюць глуха
Бубна бакі.....

Два браты:

Я мушу дзьмуць без перастанку
Ў развясёлую дуду.
Мазгі мне паліць ліхаманка...
Ці скоро мёртвы я ўпаду?
Ух, бухаюць глуха.....

Хлопчык:

Даўно нага мая зламана,
Таму нясе мяне сястра.
Луплю па бруху барабана.
О, Бог! Як весела! Ура!
Ух, бухаюць глуха
Бубна бакі.....

* * *

(Zu Bacharach am Rheine...)

На Рэйне ў Бахараху
Жыла-была адна
Прыгожая – да жаху! –
Вядзьмарка-сатана.

Мужчына, што трапляўся
Ў ведзьміна сіло,
Адтуль не вызваляўся,
Ратунку не было.

І выклікаў епіскап
Яе на божы суд.
Ледзь вус сабе не выскуб,
Як глянуў: «Вось дык цуд!»

Загаварыў душэўна:
«Скажы мне, Лёрэ Лей,
Цябе падбіў, напэўна,

На чары ліхадзей?» –

«Ах, добры пан набожны,
Забіце лепш мяне,
Бо памірае кожны,
Хто ў вочы мне зірне.

Не рукі маю – пасткі,
Не вочы – два агні.
Дык паламайце пасткі,
Спаліце на агні». –

«Цябе спаліць гвалтоўна?
Чаму, скажы спярша,
Ужо ў агнях чароўных
Гарыць мая душа?

Як паламаць мне пастку,
О Лёрэ Лей, скажы,
І ў ёй пакінуць частку
Ўласнае душы?» –
«Няхай пан гэтак строга
Не судзіць спраў маіх.
Мы ўсе ў руках у Бога.
Памолімся ж за ўсіх.

Жыць не хачу, паверце,
Нікога не люблю,
У смерці, толькі смерці
Я ў вас цяпер маю.

Відаць, сабе на ўцеху
Спакуснік малады
Мне нахлусіў і з'ехаў
Няведама куды.

То кпінай, то пяшчотай,
То ўбіўшыся ў давер,
То голасна, то ўпотаі
Чарую я цяпер.

Марнею, трачу сілы
Я ў гэтай варажбе.
Мне хочацца ў магілу,
Як гляну на сябе.

Я смерць хачу ад Бога
Прыняць, як чалавек.
Без мілага нічога
Не трэба мне павек».

Трох стражнікаў да Лёрэ
Зваў: «Едзьце вы ў кляштар.....
Палечыць розум хворы
Там усявышні Цар.

Там будзеш жыць манашкай,
Сястрыцай пры дварэ,
А будзе вельмі цяжка,
То Бог і забярэ».

Паехалі далінай
Ахоўнікі ўтраіх,
Палонная дзяўчына,
Тужлівая, між іх.

«На верх гары ўзбрацца
Дазвольце мне, сябры,
На замак паўзірацца,
Дзе мілы жыў, з гары.

Зірнуць на Рэйна стужку,
На ппыткую ваду,
І паслухмянай служкай
Тады ў кляштар пайдучу».

Той горны пік – высокі.
Скала – нібы сцяна.
Пад самыя аблогі
Ўзлезла ўсё ж яна.

І прывязалі коней

Тры воі да сасны,
А самі наўздагон ёй
Палезлі і яны.

Дзяўчына кажа: «Божа!
Вунь лодачка плыве.
А ў ёй рыбац прыгожы,
Той, што ў душы жыве.

Сустрэць цябе хацела
Даўно я, любы мой!»
І ў Рэйн з гары зляцела
Ў продань галавой.

А рыцары папалі
Ў пастку назаўжды.
Загінулі, прапалі
І спрахлі праз гады.

Рыбак спяваў аднойчы
Пра гэта ў ззянні зор.
Гукала рэха тройчы
Між Рыцаравых гор:

Лёрэ Лей
Лёрэ Лей
Лёрэ Лей

Тройчы сэрца рвецца з грудзей.

Адэльберт Шаміса (1781–1838)
(Adelbert Chamisso)

Залатая пара
(DIE GOLDENE ZEIT)

Што за цудоўны час, браты!
Хвала табе, наш час!

Арман Шарлемань
«Лятучы лісток»

Налівай, хлапец, па край!
Вып'ем жа да дна, сябры!
Ах, дажыўся родны край
Да шчаслівае пары!
За размовы ля стала
Не пасадзяць у турму,
Як паліцыя каму
Гаварыць дазвол дала.

Вось і я ўжо не дрыжу,
Смеласці дало віно.
З праўдай, шчыра вам скажу,
Быў заўжды я заадно.
Змрок і цемень – уначы.
Сонца свеціць толькі днём.
Трэба ведаць, што агнём
Можна рукі апячы.

Польмя не затушыць,
Ліючы ў яго алей.
Той хрысціянін грашыць,
Для каго алах мілей.
Ноччу совам паляваць –
Ведаюць усе – ямчэй.
Па цячэнню пляць лягчэй.
Супроць ветру – горш пляваць.

Хто не бачыць, той сляпы,
Нельга танцаваць без ног.

Хто без розуму – тупы,
Хітры здольны на падвох.
Весела вясною жьщъ:
Зацвітае луг і сад.
Пнецца рак заўжды назад,
Ды наперад час бяжыць.

Цемра – антыпод святла.
Хто чужы, той не радня.
І ніколі не была
Праўдаю святой хлусня.
Золата заўжды ў цане.
Вартасці няма ў рыззя.
Камень не дае жьщця.
Хлеб не вырастціш у сне.

Час прыспешвае хаду.
Што мінула – не вярнуць.
Дзе пасеюць лебяду,
Там пшаніцы не нажнуць.
Дзень, што над зямлёй плыве,
Радасць і бяду нясе.
Гэта ведаюць усе.
Дурань без турбот жыве.

Што ў цябе баліць – каму
Лепей ведаць, чым табе?
Хто прамовіў А, таму
Прыйдзецца сказаць і Б.
Бо Адам жа не зманіў:
Два на два чатыры... Не?
Божа! Гэта па мяне!
Хтосьці ў дзверы пазваніў.

«Што за восы тут гудзяць?
Надакучылі яны.
Гаваркога трэба ўзяць,
Сведкі мы яго віны.
Двойчы два – чатыры?..» – «Я...» –
«Трэба добра пакараць.....» –
«Я хацеў.....» –

«Забраць, забраць...
Там кампанія твая!»

Сапраўдны цырульнік
(DER RECHTE BARBIER)

Я з модай крок у крок іду:
Народ бароды голіць...
Ды перш чым скінуць бараду,
Хачу я пасваволіць.
Шкада шыкоўнай барады,
І злосць ад гэтае бяды
Я спаганю на некім.

«Эй, гаспадар! Каня – у хлеў!
Аўсу! Хай жрэ спакойна.
Цырульнік ёсць тут, каб умеў
Галіць людзей прыстойна?
Аб'ездзіў белы свет дарма,
Нідзе цырульніка няма,
Сапраўднага ўмельца.

Ты майстра? Га? Ну падыдзі!
Адолееш задачу?
Ды скура мяккая. Глядзі!
Я сотняю аддзячу.
Як след пашчэмкі аднаві,
А пусціш кроплю хоць крыві –
Тады кінжал у сэрца!

Цырульнік спадылба глядзіць –
Кінжал наробиць шкоды.
А побач жудасны сядзіць
Кліент чорнабароды.
Палаюць вочы-вугалі,
Звісаюць пасмы-касмылі
Аўчынаю на грудзі.

Цырульнік вострыць інструмент,

Павольна, не без страху.
Ляжыць кінжал, сядзіць кліент –
Не даць бы толькі маху.
Як ліст асінавы дрыжыць,
Ганебна за парог бяжыць.
З'яўляецца памочнік.
«Я сотню цэлюю даю.....
Паголіш – грошы хапнеш.
Але і ведай, што заб'ю,
Калі хоць трохі драпнеш».
Памочнік: «А на д'ябла мне?
Якая дзікасьць! Не і не!»
І – прэч.
Прыходзіць хлопчык.

«Малы ды ранні! Ну дык што ж!
Бярыся, брат, за справу.
Вось гэта грошы, гэта – нож.
Ужо і мне цікава.
Калі падрапаеш ледзь-ледзь,
Табе імгненна будзе смерць.
Бывала і такое».

Малому зарабіць карціць.
Ля барады танцуе.
«Спакойна, шыяй не круціць!
Дасць Бог, вам пашанцуе».
Ён вострыць брытву, шах і мах!
Маланкай брытвачка ў руках.
Гатова, дзякуй Богу!

«Заробак, хлапчаныя, бяры!
Аджуль ты, чорт, узяўся.
Галіць збаяліся майстры,
А ты вось не спужаўся.
І ліхаманка не ўзяла.
Каб кроў, хоць кропля, пацякла,
Кінжалам бы я ўдарыў!» –

«Было б не так, панок, о не!
Я ж за гарляк трымаўся.

Каб брытва дрыгнула ў мяне,
Ваш план бы паламаўся.
Я б нават вокам не міргнуў,
Па шыі б брытвай разануў –
І ўсё! Капцы на месцы!» –

«Вось гэта зух, каб ты скалеў», –
Панок тут схамянуўся.
Ад страху ён увесь збялеў
І цела скалануўся.
Надумаўся, пажартаваў,
Ды Бог, відаць, пашкадаваў.
Але навука будзе!

Людвіг Уланд (1787–1862)
(Ludwig Uhland)

Песнярова пракляцце
(DES SÜNGERS FLUCH)

Паміж зямель багатых у даўнія часы
Стаяў палац высокі нябачанай красы.
Вакол сады і кветкі пахучыя раслі,
Фантаны білі ў неба, вясёлкамі цвілі.

Там горда-ваяўніча тыран-кароль сядзеў,
З пагардліваю злосцю на белы свет глядзеў.
І ўсходзіла там гора, кусцілася бяда,
Людская кроў і слёзы ліліся, як вада.

Вось да палаца неяк прыйшлі два песняры,
Адзін – юнак русявы, другі – сівы стары.
Старога – ён быў з арфай – нёс у сядле гняды,
Бадзёра крочыў побач таварыш малады.

Стары к хлапцу схіліўся: «Ну што, сыноч, прыціх?
Рыхтуйся – заспяваем найлепшую з усіх.
У ёй раскажам шчыра пра радасць і пра боль,
Ці не адтане сэрцам бязлітасны кароль?»

«Ідзіце вы ў святліцу!» – далі загад дваім.
Кароль сядзеў на троне, і жонка – побач з ім.
На ім убор чырвоны гарэў, як палкі жар,
Круглявы, нібы поўня, ззяў каралевін твар.

Стары зайграў на арфе, чароўна так зайграў.
Нястрымна – болей, болей – гук сілу набіраў.
Юнак запеў пяшчотна, як ручаёк між гор,
І грымнуў голас дзедаў, нібы шматлюдны хор.

Запелі пра каханне, пра радасці жыцця,
Пра волю, гонар, годнасць і святасць пачуцця.
Пра тое, што хвалюе, з чаго душа пяе,
Пра тое, што ўзвышае і сілы надае.

Прыдворны люд сумеўся – прыціхі кпіны, злосць,
Харобрыя ваякі набожна шэпчуць штось.
Крануць і каралеву спеў незвычайны змог –
З грудзей зрывае ружу, ім кідае да ног.

«Што стала з каралевай! Забыталі людзей!» –
Ад злосці ўвесь трасецца шалёны ліхадзей.
Хапае меч блішчасты, б'е ў грудзі юнака,
З-пад сэрца выцякая крывавае рака.

Усе пабеглі прочкі, як смерч іх разагнаў,
А на руках старога паранены сканаў.
Дзед хлопца ў плашч укутаў, прыладзіў рамяні –
Прывязаны паехаў нябожчык на кані.

Але каля варотаў стары каня спыніў,
Узяў у рукі арфу, якую так цаніў.
З размаху аб калону на трэсачкі разбіў,
І крык яго пачуўся, які жахлівы быў.

«Клянупу! Каб гэтым сценам – ні сонца, ні вясны,
Каб музыкі і спеваў не ведалі яны!
Каб толькі стогн і слёзы тут чуліся заўжды,
Каб бура ўсё разбіла і замяла сляды!

Клянү! Каб сад цяністы прытулку не даваў,
Каб гэты твар хлапечы і ў сне вам паўставаў.
Каб высахлі крыніцы і ўсё пайшло агнём,
Каб смяглі вы ў пустыні бясконцым летнім днём!

Клянү цябе, забойца! Ты – вораг песняроў!
На ўсім тваім багацці, на славе чорнай – кроў...
Дык будзь навек забыты, у змроку патані,
Ніхто не пашкадуе, што ты сканаў – ані.....»

Пачула, мусіць, неба, пра што крычаў стары,
І сталі пылам, друзам магутныя мury.
Калона засталася ад усяго адна,
Але, здаецца, заўтра паваліцца яна.

Цяпер наўкол пустыня бязлюдная маўчыць,
Не зелянеюць травы, крыніца не цурчыць.
Даўно забыты ў свеце нягоднік-уладар,
Нібы зваліўся ў продань.
Яго пракляў пясняр.

Начныя летуценнікі **(DIE NACHTSCHW DRM ER)**

На траіх не дзеляць шчасце.
Кожны робіць, як умее.
Лепш начуй, дзе ноч заспее.
Крочыш – думай, як не ўпасці.

Гётэ.

Нетаварыскі

Я брыду з душой паньлай
Між людзей павольным крокам.
Каля дома маёй мілай
Падалося мне ў паўзмроку:
За парог кагось пусціла.
Крыўда мне аж розум засціць.
То ж сапернік. Вось напасце!
«Непарадак.....» – уздыхаю.
Кожны хай **сваю** кахае.

Патанулы кляштар
(DAS VERSUNKENE KLOSTER)

На возеры быў востраў,
Ды ён пайшоў на дно.
А з ім кляштар, і сёстры,
І пастыр заадно.
Русалкі талакою,
Што ў возеры жылі,
Зірнуць, што там такое,
Да кляштара плылі.

Яны ў мурах гукалі,
Забыўшыся пра страх,
Хаваліся, шукалі
Ва ўсіх святых кутках.
Спявалі – Божа правы! –
Штось пад арган яны.
І для сваёй забавы
Пазвоньвалі ў званы.
На бераг выплывалі,
Іх бачыла зара,
Як смешна танцавалі
Ва ўбранні з кляштара.
У палярынах белых,
У чорных зіпунах
Скакалі ашалела
Са свечкамі ў руках.

А вадзяны бамбіза,
Нячысцік малады,
Надзеў папову рызу,
Што выцягнуў з вады.
Хацеў распудзіць гулі,
Ашчэрыўся знарок.
Русалкі ж пацягнулі
Яго ў падводны змрок.

Ёзэф фон Айхендорф (1788–1857)
(Joseph von Eichendorff)

Месячная ноч
(MONDNACHT)

Было адчуванне, што неба
Злілося ў каханні з зямлёй.
Што больш ім нічога не трэба
Апроч асалоды той.

І з ветрыкам ціханька ў полі
Шапталіся каласы.
Нягучна гайдалася голле
Пад покрывам зорнай красы.

Здавалася, лёгкія крылы
Душа мая набыла
І ў край, невыказна мілы,
Дадому хутчэй паплыла.

Куды?
(WOHIN?)

Арол уверх з гары памкнуўся –
Праз буру, бліскавічны гром.
Прасторай вольнай захлынуўся,
Згубіў скалу сваю з гняздом.
Пад ім ляжалі ў змрочнай далі
Палі, пагоркі і сады.
А крылы ўсё яго ўздымалі
Над бурным морам.....
А куды?

Пнт эрмеца
(INTERMEZZO)

Твой вобраз незабыўны
Ў сэрцы я нашу.
Штодня – чароўны, дзіўны –
Ён цешыць мне душу.

Душа мая спявае,
І тая песня ўміг,
Як нітачка жывая,
Злучае нас дваіх.

Кірмаш
(JAHRM ARKT)

Запынюся каля ганка,
Зноў блукаю між прысад.
Тут жыла мая каханка
Шмат гадоў таму назад.

То дзяўчынка, то малодка
Ў сміхнеца мне з вакна,
Ды ніводная салодка
Так не гляне, як яна.

Ціха стукаюся ў дзверы.
Хто прышэльцу адамкне?
З'ехала даўно з кватэры.
Дом забыўся пра мяне.

А вакол кірмаш стракаты,
Фарбы сонечнай вясны.
Тут і хлопцы, і дзяўчаты,
Тут халопы і паны.

Тут усмешкі, тут паклоны,
Шэпт гарачы, ўзмах рукі,

Тайны знак вачэй няўлоўны –
Плынь бурлівае ракі.

Тут яе якраз я ўбачыў:
Сумная, як ноч, ідзе.
Пан пад ручку – муж, ныйначай –
Строга праз натоўп вядзе.

Пабялелі шчочкі, губкі,
Замаркочаны пагляд.
Азіралася галубка
На мяне ўвесь час назад.

Дзень вясёлы адсваволіў.
Вецер вуліцы мяце.
Рвуцца сэрцы – два – ад болю,
Іх смуга-туга гняце.

Лясная размова (WALDGESPRACH)

Халодная ноч, калоды і пні,
Скача дзяўчына праз лес на кані.
«Куды ты адна, у цемень, жуду?
Дазволь, я да хаты цябе правяду». –

«Ах вы, мужчыны, ах хітруны.
Сэрца разбіта ад вашай маны.
Рог паляўнічы блукае ў начы.
Хто я такая? Спрабуй уцячы!» –
«Багатая збруя, стаеннік-агонь!
Ах, прыгажуня, ах, Божа, бароны!
Цябе я пазнаў, ты – дух цемнаты.
Ты – Ларэля, няўжо гэта ты?» –

«Так, гэта я – у прадонне вады
Мой замак на Рэйне глядзіцца заўжды.
Халодная ноч, скрозь калоды і пні.
Загінеш ты ў гэтай лясной гушчыні».

Бывай!

(LEBEWOHL!)

Мне з бою пашэнціла выйці.
Вось домік, знаёмы здаўна.
Каханая, як і калісьці,
Глядзела на сцежку з акна.

Жыццё мяне тут пакарала.
Пакуль я гібеў на вайне,
Дзяўчына другога абрала.
Ды лепш не вяртацца б мне.

Гуляла дзіця ля варотаў,
Падобнае да яе.
Яго прытуліў я з пяшчотай:
«Хай Бог табе шчасця дае».

Дзяўчынка, спужаўшыся, жвава
Выслізнула з-пад рукі.
Галоўкай сваёй кучаравай
Круціла: а хто я такі?

Я нанач у лесе пад дрэвам
Схаваўся пад пошум лясны.
Ражок мой спяваў, і са спевам
Зляталіся дзіўныя сны.

Як птушкі прачнуліся з ночы,
Заплакала, глянуўшы ў сад.
А я ўжо далёка пракрочыў,
Каб больш не вярнуцца назад.

Песня дзяўчынкі
(DIE KLEINE)

З дзікіх гор, мая матуля,
З гушчароў лясных
Скачуць трое паляўнічых
Ды на вараньх,
матуля,
Ды на вараньх.

Не турбуйцеся, матуля,
Кіньце сумаваць,
Хутка тата прыйдзе з лесу,
Будзе цалаваць,
матуля,
Будзе цалаваць.

Я ж у ложку пракручуся
Ночку да відна
З боку правага на левы,
І зусім адна,
матуля,
І кругом адна.

Вырасту і выйду замуж,
Кіну сумаваць,
Ночку цэлую нястомна
Буду цалаваць,
матуля,
Буду цалаваць!

Вільгельм Мюлер (1794–1827)
(Wilhelm M üller)

Vineta
(VINETA)

З чорнай глыбіні, са дна марскога
Бухаюць прыглушана званы.
Гэта гукі горада былога
Далятаюць з пеннай сівізны.

Там стаяць разваліны пустыя,
І вада ад нас схавала іх.
Водбліскі мільгаюць залатыя
Ад прыгожых вежаў гарадскіх.

І рыбак у дзіўным аняменні
Ад мігцення залатой вады
Човен свой кіруе на каменне,
Дзе не так далёка да бяды.

З глыбіні душы, як з дна марскога,
Чую гул, нібы звiнiаць званы.
Гэта водгук пачуцця былога
Далятае з даўняй даўніны.

Засталіся мары там святыя,
Воды часу затапілі іх.
Водбліскі мільгаюць залатыя
Ад надзей, так сэрцу дарагіх.

І душа чамусьці ў продань ірвецца,
Хоча ў дзіўных бліках патануць,
І анёлы клічуць, мне здаецца,
У чароўны горад зазірнуць.

Навальнічны ранак

(...)

Раптоўная навала
Сарвала ўбор з нябёс,
Шматкі параскідала,
І вецер іх разнёс.

Халодны лёд заранак
Між іх мігціць парой.
Які цудоўны ранак!
Як раз, як мой настрой!

У гэтым небе бачыць
Душа сябе сама.
Там дзікі холад – значыць,
Не за гарой зіма.

Указальнік

(DER WEGWEISER)

І нашто я абыходжу
Добра вытаптаны шлях?
І чаму сабе знаходжу
Сцежкі ў пушчах і палях?

Не чыніў я людзям ліха,
Іх не сорам сустракаць.
Дык чаму ж між пустак ціха
Так люблю адзін блукаць?

Указальнік на дарозе
Ведае, куды мне йсці.....
Як, блукаючы ў трывозе,
Для душы спакой знайсці?

На шляху вяха старая
Зачароўвае пагляд.

Я дарогу выбіраю...
І няма хады назад.

Эдуард Мёрыке (1804-1875)
(Eduard Mörke)

Вераснёвы ранак
(SEPTEMBERORGEN)

Яшчэ ў тумане спіць зямля
І сняцца сны лугам і гаю:
Ды ясняцца ўжо спакваля
Нябёсы сінія здаля,
А спахмурнелая зямля
Восень рыжую сустракае.

Тэадор Шторм (1817–1888)
(Theodor Storm)

Спякотны дзень
(SOMMERITAG)

Прыціхла зморана сядзіба,
На млыне жорны не рыпяць.
Старыя ліпы каля плота
Не варухнуцца, нібы спяць.

Пчала гудзіць заспана-млява...
А з сенавала – зырк! – і знік
Гарэза-карлік, дзед ссівелы,
Пан поўнай пуні – «сенавік».

Храпіць млынар. Паснула чэлядзь.
Не спіць дачка – з усіх адна.
Чагось сама сабе смяецца
І разуваецца яна.

Да парабка ў пасцель крадзеца.
Той сонна лыпае вачмі.
«Цалуй мяне, цалуй, не бойся...
Ды ціха, ціха, не шумі.....»

Шэпт

(ES IST EIN FLYSTERN)

Блукае шэпт праз змрок начны...
Не сплю, чакаю навiны,
Якая да мяне, здаецца,
Нiяк праз цемрадзь не праб'ецца.

Ці словы любай
вечярок
Няўцямна шэпча мне знарок?
Ці блiзкая бяда – хто знае? –
Так пра сябе напамiнае?

Дзяўчо

(DIE KLEINE)

Бярэ са смехам пад руку
Дзяўчо ў падлеткавым узросце.
Хоць я яшчэ і не стары,
Ды не ў пачатку маладосці.

Пад ліпамі блукаем мы,
Яна нявінна размаўляе
І ў вочы пазiрае мне,
Не ведае, што распаляе.

Пакуль не можа і ўявіць,
Што між дзвюма бывае слова,
Пасля якога ў цёмны вiр
Душа абрынуцца гатова.

***Ты не гаворыш
пра каханне
(DAS WILLST DU NICHT
IN WORTEN SAGEN)***

Ты не гаворыш пра каханне,
А вусны асалоду п'юць.
Адчайнасць, палкае дыханне
Пачуццяў тайну выдаюць.

Нібы ўцякачка ад пагоні,
Да сэрца тулішся майго.
І ўжо ў кахання ты ў палоне,
Яшчэ не зведаўшы яго.

Лазінкай кволай гнецца цела,
А прагны рот шукае мёд.
Ты б вырвацца яшчэ хацела,
Ды зацягнуў вадаварт.

Ты адчуваеш: адступлення
Ад непазбежнасці няма.
І за салодкае імгненне
Заплаціш толькі ты сама.

І страх... і хочацца скарыцца
Бурленню хмельнаму ў крыві.
І сорам мусіць растварыцца
Ў неадольнасці любві.

***Наводзіцьбе
(ABSEITS)***

Прыціхлі нівы і лугі,
Гарачыня набрала сілы.
Крыло ружовае смугі
Лягло на сонныя магілы.
Пах чабаровы, водар траў –

Дзень прагна ўсё ў сябе ўвабраў.

Паміж сцяблінак у траве
Снуе жучкоў атрад вясёлы.
Жаўрук звiніць у сiняве,
Гудуць нястомна ў кветках пчолы.
Зашапаціць штось у кустах,
І пырхне з іх спужаны птах.

Хаціна, што ў зямлю ўрасла,
Стаіць пахілая, старая,
Пчаляр прыткнуўся да шула,
За лётам пчолак назірае.
Сыноч ля цёплае сцяны
Свісток майструе з лазіны.

Гук дальні цішу ўскальхне,
З вясковай даляціць званніцы.
Пчаляр дрымотна ўздыхне,
Яму ўжо мёд багаты сніцца.
...Трывожны час яшчэ сюды
Не пранікаў цераз гады.

Дзяўчына

з яснымі вачыма

**(DAS M DDCHEH
MIT DEN HELLEN AUGEN)**

Дзяўчына з яснымі вачыма,
Што не паспела пакахаць,
Скакала, кпіла з кавалераў,
Іх прымушаючы ўздыхаць.
Дарэмна моднікі чакалі,
Ці не падасць каму руку.
«Ах, маці, маці, супакой ты
Сваю свавольніцу-дачку».

І маці пляскала ў далоні

І раіла: «Дачка, глядзі –
Гады бягуць, ты пастарэш,
Пакуль бярэ які, ідзі!»

Мільгалі косы за спіною
Ў бесклапотнай, як заўжды.
Ды раптам спудзіў кавалераў
Хлапец гарачы, малады.

Яна галоўкаю круціла
І ножкай тупала дарма.
Зліліся вусны ў пацалунку,
І ўжо тулілася сама.

Дарэмна моднікі чакалі.....
Шаптала маці без канца:
«О Божанька! Нашто наслаў ты
Такога дзёрзкага хлапца?»

Лёсы

(LOSE)

Тая, якую кахаў ён
У сонечных гады,
Не прыняла яго сэрца,
Выраклася назаўжды.

І ён ажаніўся з другою,
Каб суму пазбыцца свайго, –
З тою, якая кахала
Толькі яго аднаго.

І хоць яна аніколі
Жаданай яму не была,
Дзеля яго аддана
Пакугавала і жыла.

Вянок**(KRANZWINDEN)**

Вянок хлапец з дзяўчынай
Каля мяжы вілі.
І неяк свае сэрцы
Яны ў яго ўплялі.

Вянок распаўся з часам,
Але – такой бяды.
Зрасліся непарыўна
Іх сэрцы назаўжды.

Арфістка**(DAS HARFENMÄDCHEN)**

У ціхім мястэчку маленькім
Ты вабнаю ружай цвіла.
У чорных тваіх вачанятах
Спакуса гарэзна жыла.

Калі цябе маці змушала
На арфе іграць і спяваць,
Тады да мяне ты бегла
Паскардзіцца, пакрыўдаваць.

«А дзе мы сустрэнемся потым?» –
«Ля замка, як маці засне.....»
Спяшаўся тады я ў пацёмках...
І ты цалавала мяне.

А потым сем год у расстанні,
Не бачыўшыся, мы пражылі.
О, як твае шчокі пабляклі,
Што полымнай ружай цвілі.

Як смела глядзіш ты навокал,
Як спрытна ты ўмееш іграць!
Гарэзныя чорныя вочы

Спакусаю ўжо не гараць.

А я на цябе пазіраю –
Прывабнасць тваю пазнаю...
Здаецца, адною нагою
Я ў часе далёкім стаю.

Каханне жабрака
(BETTLERLIEBE)

Ты крочыш лёгкаю хадой,
Здалёку за табой сачу.
Ад прыгажосці маладой
Аж цёмна робіцца ўваччу.

Не звесці мне цябе з двара,
Свайго не маючы кутка.
О, каб жа быў я сын цара,
А ты – дачушка жабрака.

Ёсць такі гатунак
(ES GIBT EINE SORTE)

Ёсць сярод немцаў гатунак людзей,
Што знацца з народамі не любяць.
Гэта – атрута, што нашу кроў
Адной толькі кропляй губіць.

Здаровае цела імкнецца заўжды
Пазбавіцца той атруты.
І ненавіснік жыве сярод нас,
Пагардлівы, злосны, надзьмуты.

Якую б нам долю Гасподзь не паслаў –
З хлебам ці з недародам, –
Зласлівец з натоўпам заўсёды ідзе,
Але ніколі – з народамі.

Эпілог

(EIN EPILOG)

Надзею ў душы нашу я
Ў час, калі так шмат бяды,
Калі нягоднік раскашуе,
А хтось канае без яды.

Я ўпэўнены: зазьяе неба
І ступіць свет на роўны шлях.
І зерне, кінутае ў глебу,
Узыдзе хлебам у палях.

І гром вясновай навальніцы,
Які адпудзіў сон з вачэй
І змусіў дрэвы пакланіцца –
Ён заўтра вернецца яшчэ.

Па небе з краю і да краю
Пракоціцца апошні раз.
І з'явіцца вясна – я ведаю –
А з ёю добры, светлы час.

Тады народ спазнае шчасце,
Сумленны з'явіцца паэт,
Каб гімн жыццю натхнёны скласці
І знічкай зрынуцца ў Сусвет.

Тэадор Фантанэ (1819–1898)
(Theodor Fontane)

На волю!
(HINAUS!)

Мне ў мяккіх крэслах больш спачын не мілы,
Абрыдла мне, як гуму, час цягнуць.
Хачу на бой! Напружваючы жылы,
Звалюся ў полі, змораны, без сілы,
Пад зорнай коўдрай хочацца заснуць.

Хачу на волю! Штормы, навальніцы
Хай круцяць карабель мой так і сяк.
На мачту ўзлезу ў ззяннях бліскавіцы,
А собіць караблю майму разбіцца –
Сам паплаву адважна на маяк.

Хачу на волю! Хай мяне закіне
Лёс хоць у пекла – я не закрычу.
Больш не пайду па ходжанай сцяжыне.
Цану жыцця пазнае той, хто гіне.
Хачу на волю!
Рызыкі хачу!

Старая кухарка
(AN EINE ALTE KÜCHIN)

Быў чад, і пыл, і пах прыправы
Каля патэльні і катла.
Семдзесят тры! О Божа правы!
Смерць ля дзвярэй? А ці жыла?

Што светлае на радасць мела
Акрамя супу і катлет?
Штодня адно: піла і ела,
Была ёй кухня – цэлы свет.

Калі ў труне «Старога Фрыца»

Павезлі – плакала з бяды,
Бо ёй святочную спадніцу
Парвалі ў мітусні тады.

Здалося раз, што час чаканы
Прынёс ёй волю і святло.
Быў у яе тады каханы,
І месца лёгкае было.

Калі ўся моладзь паўставала,
Ішла ў агонь, на бой святы,
Яна агонь свой раздзімала
І ваявала ля пліты.

Не пра **жыццё** – пра **існаванне**
Яна магла пагаварыць.
Адказ шукала на пытанне
Адзінае: «А што варыць?»

Была ў змаганні ад маленства:
Каб страўнік не бурчэў пусты.
Няўжо то **Ваша падабенства**,
Усемагутны Бог святы?

Без кропелькі кахання
(UND ALLES OHNE LIEBE)

«Ах, Эльза мілая мая, –
Дачцэ гаворыць маці. –
З нялюбым звыкнешся..., сям’я
Затое будзе ў хаце.
Здаўна дзяўчаты так ішлі –
Краса з гадамі вяне –
І ў шчасці замужам жылі
Без кропелькі кахання».

Дзяўчына вывучыла ўрок.
Пайшла пад шлюб з нялюбым.
На лоб націснуў ёй вянок

Жаніх з паглядам грубым.
Яго рука яе пякла.
Стаяла без дыхання.
Яму сябе ўсю аддала
Без кропелькі кахання.

Законны муж гуляе, п'е,
Ён чалавек нягодны.
Шалее, лаецца і б'е.
Ён ноччу nelaгодны.
Дзяцей ад страху аж трасе,
Яны не спяць да рання.
Пакуты ўсе яна нясе.
Без кропелькі кахання.

Каб смерць... Канчына б усяму...
А дзеці? Вось прычына,
Чаму зноў дагадзіць яму
Стараецца жанчына.
Прытуліцца, а ён – маўчок.
Халодна, злосна гляне.
Яна ж: «Мой любы мужычок.....» –
Без кропелькі кахання.

У садзе

(IM GARTEN)

Маліннік высокі і гнуткі
Ўзвёў паміж намі сцяну,
Ды нашыя рукі хутка
Знайшлі там адна адну.

Я адчуваў штохвілінна
Цябе праз зялёны плот.
Салодкую рваў маліну,
Ты падстаўляла рот.

Ах, сёння маліну шукаю
Я на кусце дарма.

Чакаю, нястомна чакаю...
Цябе ўсё няма.

Журавель
(DER KRANICH)

Я пад дажджом азяб, прамок
Да самага нутра.
І вось звярнуў пад казырок
Сялянскага двара.

Я тут убачыў жураўля
З параненым крылом.
Курлыкаў гучна клін здаля
У небе над сялом.

На поўдзень зладжана браты
Ляцелі чарадой.
Ён покліч чуў: «А ты, ты
Чаму не з грамадой?»

О, як у неба ён хацеў!
Падскочыў на зямлі.
Але – аслаблы – не ўзляцеў,
Бо крылы не ўзнялі.

Яму загагатаў услед
Курыны хлеў тады.
Заўсёды знойдзецца сусед,
Што кпіць з чужой бяды.

***Душа, паверце,
не астыла***

**(MEIN HERZE, GLAUBT'S,
IST NICHT ERKALTET)**

Душа, паверце, не астыла,
Як і раней, яна гарыць.
Завеі сілы не хапіла,
Каб холадам яе накрыць.

Жыве каханне маладое
Ў патаемнай глыбіні,
Бо гэта пачуццё святое
Не для глумлівай мітусні.

Нібы віно, што адбрадзіла,
Шумліва больш не гаманю.
Чым пенісцей пітво хадзіла,
Тым больш цяпер у ім агню.

***О, як бы нам не засмуціць
(O TRÜBE DIESE TAGE NICHT)***

О, як бы нам не засмуціць
Апошніх летніх дзён настрою.
Нядоўга сонейку свяціць –
Ужо зіма не за гарою.

Адзіны дзень такой пары
Бывае варты дзесяці.
Ён незваротны. Дык бяры
Яго ў палон і не ўпусці.

Шуміць жыццё на быстрыні,
Як схватка дабрыні і зла.
І з патаемнай глыбіні
У сэрца прагнасць запаўзла.

Адкуль такая прага жыць?
У кожнай хвілі – прыгажосць!
Прымуць жа час сабе служыць!
Вазьмі з яго ты **ўсё**, што ёсць!

Старыя і маладыя
(DIE ALTEN UND DIE JUNGEN)

Старасць не стамляецца шумець:
«Маладых не можам зразумець!»
Ну, а я скажу ў сваю чаргу:
«Зразумець старых я не магу».
Ходзяць на нягнуткіх хадулях,
Хочуць быць да скону ў каралях,
Быццам незаменныя яны,
Плачуць, што «няма ўжо той вясны»,
Што і свет цяпер «ужо не той» –
Я не згодны з балбатнёй пустой.
Моладзь – ці смелая, ці баязлівая,
Ці энергічная, ці зашумлівая,
Ці на вяршыні, ці ўнізе на доле,
Ці ў вершах, ці ў песнях, ці ў лузе, ці ў полі,
Ці звыклым парадкам яна пагражае,
Ці свет паляпшае, ці пагаршае,
Ці к міру імкнецца, ці буру рыхтуе,
Ці вабіць у пекла, ці ў рай, што ўратае, –
Моладзь на грунце, што добра трымае:
Хто часу равеснік, той рацыю мае.
А маўр непатрэбны, дый п'ёсы не тыя.
На сцэну выходзяць цяпер маладыя.

Жыццё**(M EIN LEBEN)**

Жыццё прайшло, а як я жыў?
Ці часта я шчаслівы быў?

Глядзелі людзі, што раблю.
Адзін: «Нішто!» Другі: «Хвалю!»

«Ты пішаш гожа – любата.....»
«Твая паэзія – лухта».

«Твой верш – чароўны, як вясна.....»
«Нікчэмнасць, выдумкі, мана».

«Ты – Праметэй, што ўкраў агонь».
«Іржэш, нібы стаенны конь!»

Аднымі – любімы,
А тымі – пракляты.
Я жыў, як той Бог,
Быў усім вінаваты.

Георг Веерт (1822–1856)
(Georg Weerth)

Песня галодных**(DAS HUNGERLIED)**

Васпане! Не гневайся злосна,
Што скардзімся мы ў бядзе.
У нас панядзелак быў посны,
Аўторак – на голай вадзе.

Расіначкі ў роце не мелі
Ні ў сераду, ні ў чацвер.
У пятніцу мы зразумелі:
Капуг нам, галодным, цяпер.

Мы просім васпана, як Бога:
Хай хлеб у суботу спякуць.
Інакш у нядзелю самога
Сажром...,
Ужо слінкі цякуць!

Калі на вуліцы сцямнела
(ES WURDE DUNKEL AUF DEN GASSEN)

Калі на вуліцы сцямнела,
У хату крайнюю зайшлі,
Трымалі шклянкі анямела
І піва горкае пілі.
Апоўначы пайшла размова,
І першы ўзяў старэйшы слова:

«Даволі доўга божай волі
Я безаглядна давяраў
І, ранкам выехаўшы ў поле,
Зямельку родную араў.
Радзіла ніва хлеб штогодны.....
Чаму ж я спаць ішоў галодны?»
«А мы, а мы, што горбім спіны
Над хуткім лётам чаўнака,
Каб з кроснаў вабная тканіна
Цякла квяціста, як рака, —
Мы тчом, мы тчом усё жыццё,
А глянь: апрануты ў шмаццё».
Яшчэ загаварылі людзі,
Паныльыя ад горкіх страт:
«А нам ці не балюча будзе,
Што даглядалі вінаград.
Віно іскрыстае – панам,
Празрыстая вадзіца – нам».

Рэйнскія вінаградары
(DIE RHEINISCHEN WEINBAUERN)

На Ары і Мозелі – гляньце! –
Які вінаград гэты год!
Зарадаваліся сяляне:
І мы заживём без турбот.

Ды тут гандляры – у дзверы.
Адзін, а за ім другі.
«Траціну ўсяго ўраджаю
Мы возьмем за вашы даўгі».

За імі чыноўнікі следам,
Таксама па вінаград.
«Другая траціна – падаткі,
Такі ад улады загад!»

Калі ж упрошвалі Бога
Сяляне ў пакоры з мальбой,
Дык ён градабой наслаў ім
І буркнуў: «Астатак – мой!»

Такога гора і здзекаў
Ніхто і прадбачыць не мог.
Каго не адолее д'ябал,
Таго даканае Бог.

Немец і ірландзец
(DEUTSCHER UND IRE)

Сцюдзёнай начной парой
У Англіі добрай старой
Сустрэліся немец з ірландцам –
Бяздомныя два абадранцы.

Як глянулі ў вочы адзін аднаму,
То разам падумалі: «Вось і яму

За подсілку служыць салома,
Значыць, чужак тут, не дома».

І вынес кожны суседу прысуд:
«Зведаў, відаць жа, даволі пакут.
Рэдка цвілі яму ружы.....
Рыззё не ратуе ад сцюжы».

Загаманілі ўголас тады:
«Пакаштаваў і ты, брат, бяды!»
Для прывітання найлепшыя словы
Бралі абодва з матчынай мовы.

Хоць незнаёмыя словы былі,
Рукі адзін аднаму падалі
І, каб на зямлі не прапасці,
Сталі сябрамі ў няшчасці.

Жыў-быў кравец на свеце
(ES WAR EIN ARMER SCHNEIDER)

Жыў-быў кравец на свеце,
І шыў ён што каму.
Так жыў і шыў год трыццаць
Без роздуму: Чаму?

Аднойчы ж у суботу
Сказаў: «Капцы ўсяму!»
І горка так заплакаў
Без роздуму: Чаму?

Сабраў сваё начынне –
Штось рупіла яму.
Зламаў іголку, ножны
Без роздуму: Чаму?

З суровых моцных нітак
Сукаў пятлю-тасьму.
Павесіўся на бэльцы
Без роздуму: Чаму?

Не чуў, як зазванілі
Званы ў царкве яму.
Памёр кравец пад вечар.
Ніхто не знаў – чаму.

Сто хасвельскіх шахцёраў¹

**(DIE HUNDERT
MÄNNER VON HASWELL)**

У Хасвелі сто шахцёраў
Усе памерлі зараз.
Памерлі адначасова,
Як ім падабраў хто час.

Іх пахавалі ціха.....
Прыйшлі сто жанок тады –
Хасвельскія жанчыны,
Змарнелыя ад бяды.

Прыйшлі са сваімі дзецьмі,
Дачок прывялі і сынкоў:
«Ты, хасвельскі пан заможны,
Аддай нам заробак бацькоў!»

Хасвельскі пан заможны
Скрынку з грашыма адпёр
І выдаў тыднёвую плату
За кожнага, хто памёр.

І як закончыў разлікі,
Хутка замкнуў замкі.
Звонка звінела жалеза,
І галаслі жанкі.

¹ У шахтах Хасвела летась у верасні загінула сто чалавек. У рашэнні суда гаварылася: «Воля Бога». Але сцвярджаюць, што няшчасце здарылася з-за недагляду шахтаўладальнікаў. – (Г. В.)

Ланкашырскі стары шынкар
(DER ALTE WIRT IN LANCSHIRE)

Ланкашырскі стары шынкар
Цэдзіць піва, як мутны адвар.
Ён цэдзіць штодзень і штовечар
І цэдзіць у куфлі галечы.

Бедныя людзі сярод гасцей
У шынкара таго – найчасцей.
Яны ў чаравіках, што кашы просяць,
Яны адзенне парванае носяць.

Найбяднейшы з усіх бядак –
Схуднелы, змарнелы Жак.
Ён кажа: «Я нейкі няўдалы –
Няшчасці адны ды навалы».

І Том пачаў: «Я праз гады
Нітак цудоўных напраў пуды.
Вакол мяне людзі – у шоўку, у шэрсці,
А мне рызманоў не пазбыцца да смерці».

Біл паказаў на руках мазалі:
«А колькі ўзараў я брытанскай зямлі!
Бачыў, як жыта буяла на полі.....
Я ж хлеба ўволю не еў аніколі».

А нехта крыкнуў: «Вунь Бэн-гарняк
Вугалю даў не адзін таварняк.
Жонка ж радзіла – о пракляцце! –
Замерзлі ў хаце дзіця і маці.....»

І Жак, і Том, і іх сябры
Крыкнулі: «Д'ябал усіх забяры!»
На мяккай пярыне спаў багацей,
Ён сніў гэтай ноччу злосных чарцей.

Ліцейшчык гармат
(DER KANONENGEJER)

Блішчала на ўзгорках раса-самацвет,
Звінеў жаўрук, як званочак.
У беднай кабеты з'явіўся на свет
Маленькі бедны сыночак.

Калі ён дарос да шаснаццаці год,
Дык моцны стаў, дужы, як волат.
Падаўся ў заробкі – пайшоў на завод.
Фартух атрымаў там і молат.

Пякельная праца была ў юнака:
Бегаў у печ з жалязякай.
Гарачы метал – залатая рака –
Кіпеў сярод дыма і шлакаў.

Гарматы патрэбны былі – на марах
Яны цяпер тон задавалі:
І на французаў наводзілі жах,
І Індыю руйнавалі.

Снарады свісталі – і напраткі
Кітайцам ляцелі ў галовы.
Брытаніі славу ва ўсе бакі
Разносілі з зеўраў сталёвых.

А хлопец – здаровы і малады –
Іх вырабляў, нібы цацкі,
Пакуль не падкраліся ціха гады,
Падставілі ножку зняцадку.

Калі ж абяссілеў (да слабакоў
Спагады няма – нішто ты),
Яго да калекаў і жабракоў
Шпурнулі хутчэй за вароты.

Пакрыўдзіўся горка, забедаваў,
Аж рукі і ногі знямелі,

Быццам марціры, што выліваў,
У сэрцы ўраз загрымелі.

І ціха сказаў ён: «Надыдзе час,
Знайце, заклятых каты,
Будуць страляць яшчэ і па вас
Без промаху нашы гарматы!»

Раптоўна
цёмная ноч найшла

**(HERBER ZOG EINE
SCHWARZE NACHT)**

Раптоўна цёмная ноч найшла,
У соснах гула навальніца.
Царкву зманташыла, скрышыла, змяла
Разам з яе званіцай.

Зламала крыж, скруціла алтар,
Змалола святых коці.
Гатычныя аркі магутны ўдар
Склаў у бясформнае штосьці.

На вёску клірас і купалы
Зваліся, як у яму.....
З ложка ўсхапіўся хлапчук малы,
Шэпча, абняўшы маму:

«Ах мамачка, мама, я ўжо засынаў,
Ды сон мне прысніўся жахлівы:
Я ўбачыў у сне, што быццам сканаў
Божанька літасцівы».

Яны сядзелі на лаўках

(SIE SAJEN

AUF DEN ВДНКЕН)

Сядзелі не вельмі пачціва
На лаўках вакол стала.
Заказвалі горкае піва,
Пілі, і гамонка цякла.
Не зналі ні шчасця, ні гора –
Згарэлі пачуцці агнём.
Не зналі ні заўтра, ні ўчора,
Жылі толькі сённяшнім днём.

Сядзелі пад волатам-дубам,
Навокал – лета і мір.
Трымаліся дзёрзка і груба
Хлопцы твае, Ланкашыр.
Спявалі то сола, то разам,
Пужаючы слухачоў.
Слухалі прагна расказы
«Пра бунт сілезскіх ткачоў».

Калі ж зразумелі, што чулі, —
Пырснулі слёзы з вачэй.
Сілу плячэй пад кашуляй
Адчулі – і ўсталі хутчэй.
Капелюшы над сабою
Шпурылялі, дрыжала зямля,
Гучала, як заклік да бою:
«Брава, Сілезія!»

Вось дом над багнаю нямой
(DAS IST DAS HAUS
AM SCHWARZEN MOOR)

Вось дом над багнаю нямой!
Хто мерзнуў там, дрыжаў зімой,
Той больш не мерзне, не дрыжыць –
Ён у сырой зямлі ляжыць.

Вось дом над багнаю нямой,
Дзе Ян стары замёрз зімой.....
Збялы твар ад дзвярэй наўскасяк.....
Памёр..... І сам не ведаў, як.

Памёр... Тады, нібы алень,
З'явіўся новы заснежаны дзень.
«Дзень добры, Ян! Ян, добры час!»
Нічога не кажа Ян у адказ.

Тут на ўсю моц зазванілі званы,
Спявалі і плакалі разам яны:
«Дзень добры, Ян! Ян, добры час!»
Нічога не кажа Ян у адказ.

Збегліся дзеці, бы хто іх сазваў:
«Мы ведаем, як ён нас шкадаваў.
Дзень добры, Ян! Ян, добры час!»
Нічога не кажа Ян у адказ.

Нічога не чуе. Спіць. Цішыня.
Сонца ўзнялося ўжо на паўдня.
Прышла яго жонка: «О што мне рабіць?
Чаму ж ты не хочаш ні есці, ні піць?»

Глянь, што прынесла..... я ў краме была.
Устань, мой Ян, да яды, да цяпла!»
Доўга стаяла над мужам сваім.
Загаласіла ў адчаі над ім.

Плакала горка над багнаю нямой,

Дзе Ян стары замёрз зімой.
Горкія слёзы яе тугі
Падалі іскрамі на снягі.

Фрыдрых Ніцшэ (1844–1900)
(Friedrich Nietzsche)

У самоце
(VEREINSAMT)

Да стрэх, да стрэх
Вароны палятуць гуртом.
Вось пойдзе снег –
Як добра тым, хто мае дом.

З любой вярсты
Назад імкнешся павярнуць...
Дурненькі ты –
Ці ж з дому на зіму бягуць?

Ты крок зрабіў
У край нямы, у халады.
Хто ўсё згубіў,
Як ты, дык страціў – назаўжды.

Твой лёс у тым,
Каб праз завеі вандраваць.
Ты – белы дым,
Што сцюжу мусіць спавіваць.

Мой птах, мой брат,
Цвірчы самотны свой напеў!
А ты, вар'ят,
Хавай душу, што здзек раз'еў.

Да стрэх, да стрэх
Вароны палятуць гуртом.
Вось пойдзе снег.
Бяда, хто страціў родны дом.

Дэтлеф фон Ліленкрон (1844–1909)
(Detlef von Liliencron)

Цудоўныя дні ў чэрвені
(SCHÖNE JUNTAG)

Поўнач. Ціхі сад вартуе
Слоў і пацалункаў жар.
Покуль цішыню густую
Сон не возьме ў царства мар –
 Па-над ракою салоўка пяе.

Сонца. Зелень. Ружаў квецень.
Сонца. Чысціня вады.
Сонечны спакой на свеце,
Мірнай раніцы сляды –
 Па-над ракою салоўка пяе.

Мітусня, пагляд пануры,
Багацеі, жабракі,
Святы шумныя, хаўтуры,
Розныя жыцця бакі –
 Па-над ракою салоўка пяе.

Шэры вечар крочыць ціха,
Свет дабрэе той парой,
Сэрца больш не месціць ліха,
Дзіцем робіцца герой –
 Па-над ракою салоўка пяе.

Герман Гесэ (1877–1962)
(Hermann Hesse)

Ступені
(STUFEN)

Як кветкі вянуць, так і маладосць
У старасць сходзіць. Побач расцвітаюць
Жыцця ступені, мудрасць, весялосць –
Усё ў свой час. Бо анішто не вечна.
Калі надзеі ў сэрца завітаюць,
Няхай яно чакае развітання
Без прыкрасці, што ява хуткацечна
Ў іншыя стасункі пераходзіць.
Любы пачатак дорыць цуд пазнання
І веру ў сэрцы, што жыць варта, родзіць.

Давайце з месцаў рушыць без сумнення.
Чапляцца за стары куток – даволі!
Сусветны дух не забярэ ў нас волі,
А ўздыме нас на новыя ступені.
Калі дажыўшы да якойсьці грані,
Суцішымся, нам гібель пагражае.
Той, хто вандруе, лежанем не стане.
Тупая звыкласць для яго – чужая.

Магчыма, смерць нам толькі загадае
Змяніць прастору і аджыць нанова.
Жыццёвы покліч нас не пакідае...
Бывай, душа! Ляці... і будзь здарова!

Пейзаж
(LANDSCHAFT)

Спяць лясы. Сны сніць рака.
Мрою я дзяцінствам мілым.
Блаславёны свет застылы
Лашчыць Боская рука.

Толькі на кароткі міг
Сцяўся я, зачараваўся,
І мой былы запал аціх,
І мой страх стары схаваўся.

Ды злятуць у продань сны,
І жыццём заззяюць вочы.
Госць з нязнанай стараны,
Я ў зялёны лес пакрочу.

Сон пра маці
(TRAUM VON DER MUTTER)

Лежачы на цёплых травах,
Пазіраю на аблокі.
Я заплюшчу вочы млява,
Папльву да роднай маці
Разам з імі ў край далёкі.

Вось да маці далятае
Мой тужлівы ўздых гаротны.
Сустракае і вітае.
Сын спяшаецца з дарогі
Маці прытуліць пяшчотна.

Ці пачне пытаць пра сорам
Спраў благіх, што ёй вядомы.
Не, пра гэта не гаворым.
Мама весела смяецца,
Рада, што мы разам дома.

Прыгажосць
(SCHÖNHEIT)

Аддай сябе, усю як ёсць,
Да кропелькі аддай.

Мінецца хутка маладосць,
Зляціць за небакрай.

Падары сябе, адчайся,
У каханні саступі.
З любым асалоду пі,
Аддавай – і ўзбагачайся.

Таму што кахаю...

(W EIL ICH DICH LIEBE)

Кахаю моцна, мусім разам быць,
Ад нецярпення палкага згараю.
А каб мяне ты не магла забьць,
Тваю душу ў палон я забіраю.
Яна са мною – і ўначы, і днём, —
Уся, уся – са шчасцем і бядою.
Маё каханне, што пячэ агнём,
Анёлы нават не зальюць вадою.

Пералом

(W ENDE)

Ужо і маладосць прайшла,
І больш не вернецца з нябыту,
Часткова з марамі сплыла,
Часткова ў гульбішчах прапіта.

А ўсё, што ў сэрцы берагу –
Мой свет: паэзія і зоры –
Ператвараецца ў тугу,
У дым, у сінія прасторы.

Пасля свята

(NACH DEM FEST)

На стала – сляды ад він,
Свечкі свецяць сляпавата.
Застаюся зноў адзін.
Зноў закончылася свята.

Сумна. Я святло тушу.
У пакоях ціша, скруха.
Вецер за акном – шу-шу –
Шэпча дрэвам штось на вуха.

Аднаго хачу тады:
Як хутчэй заплюшчыць вочы,
І, заснуўшы, назаўжды
Адысці ў абдымкі ночы.

Ёганэс Р. Бэжер (1891-1958)
(Johannes R. Becher)

Мы ля мора грэліся тады

**(IN DER SONNE
LAGEN WIR AM MEER)**

Мы ля мора грэліся тады,
Міма нас ішлі, плылі гады,
І былі часы ўсе, як адзін,
Без адметных сутак і гадзін.

Як людзьмі мы памятаем нас,
Быў адзіны раз вялікі час:
Супраць сілы небыцця паўстаў
Чалавек – і так фігурай стаў.

Мы ля мора грэліся тады,
Час, сатканы з шэрае нуды,
У нішто хацеў нас растаптаць.....
Мы ўзняліся – каб фігурай стаць.

Малады чалавек
(JUNGER MANN)

Вось ён з узнятым каўняром ідзе,
Падкоўкамі аж іскры выскае.
Пагляд блукае. Толькі дзе-нідзе
Ён спыніцца. Здаецца, шлях шукае.

У цёмным класе – лаўкі і сталы.
Ён, праціскаючыся, некага турбуе.
Сцінаецца і робіцца малы.
Сядзіць і думае. Ён зразумець спрабуе.

Ён адарве ад шпытка позірк свой
І ўбачыць над руінамі і смеццем,
Як латка неба ззяе сінявой,
Убачыць дрэва з абгарэлым веццем.

Яму на свет не хочацца глядзець,
З былым сваім нялёгка разлучыцца.
Ён сам сабе загадвае: «Сядзець!»
А вусны шэпчуць запавет: «Вучыцца!»

На гэтай мове
(IN DIESER SPRACHE)

На гэтай мове маці мне спявала
Пяшчотна песню-казку перад сном.
Мне гэта мова сілы дадала,
Была ў няволі добрым вястуном.

На гэтай мове вырашыў я скласці
Хвалу каханню, марам і вясне.
Мне гэта мова не дала ўпасці,
Усмішкай падбадзёрвала мяне.

Няхай памру – з табой на гэтай мове,
Радзіма-маці,
Буду гаварыць.

Я твоей заўжды – у справе,

у кожным слове.....

Хай сонца ясна над табой гарыць.

Няхай напішуць над маёй магілай:
«Ён быў з народамі, жыў ягонай сілай».

* * *

На агароджы новабудоўлі
каля Крэсбронна (Бодэнзэе) напісана:

ДАВОЛІ!

(Am Zaun eines Neubaus
bei Kressbronn (Bodensee) steht:

„GENUG!“)

Даволі! Даволі! О, слова – удар!
Даволі глыталі – пара адплявацца!
Даволі маўчалі – пара адазвацца!
Кінуць свой крык, нібы выклік, – у твар!

Даволі, даволі ў запечку сядзець,
Даволі, даволі, баяцца шумець,
Даволі ні долі, ні волі не мець,
Даволі паддакваць толькі і ўмець.

Даволі ўжо шэпту! Час выкрыкнуць: «Не!»
Даволі хлусні як табе, так і мне!
Праўды ж не чулі ніколі.

А сёння і камень ужо не маўчыць,
У каменным рокаце ўладна гучыць:
Даволі!

Смерць Гётэ
(GOETNES TOD)

Прыкрыты вочы шырмай ад святла.
Чудоўны сакавік! Цяпло праходзіць
Праз шыбіну. Дрыжыць.., але ўзняла
Рука пяро нябачнае – і водзіць.

Паэт адлёгся ў крэсле. У паветры
Ён піша вострым пальцам, як пяром.
Мы слоў напісаных не разбяром.
Рука радкі расцягвае на метры.

Працяжнік. Кропка.

Нешта крэсліць, правіць.

Рука – ніжэй. Слабее над радком.
Вось робіць націск, каб вякам не сцерці.

Падкрэслівае, потым клічнік ставіць.
Не, гэты сказ не прамільгне крадком.
Пісаў і паміраў, каб пішучы памерці.

Усяго чалавека
(DEN GANZEN MENSCHEN)

Жывога чалавека – усяго:
З пачуццямі і розумам, і воляй,
З тым, што гняце, што радуе яго,
З ягонай глыбінёю і раздоллем –

Жывога чалавека – як ён ёсць:
Здаравага, з магутным дужым целам,
Ці кволага, што зваліцца вось-вось,
Які аднак наперад крочыць смела –
З любоўю і нянавісцю – зямнога,
З яго гніеннем і яго цвіценнем,
У час смяротны і падчас работы –

Давайце спасцігаць яго – жывога,
Ці ненавідзечы, ці ў захапленні,
Але ўсяго – да дна яго істоты.

Аўтапартрэт – 1938
(SELBSTBILDNIS 1938)

Хадой цяжкой, сялянскаю, такой,
Якой з касой альбо за плугам пнуцца,
Ад успамінаў, ад пакут цяжкой –
Ступаю цвёрда, каб не спатыкнуцца.

І цягнецца шлейф цемры за спіной,
Як цень, па пятах.., і няма адбою.
Спынюся здзіўлена перад сабою
І радасна адзначу: ты са мной.

Гаротнай зморай скуты, пастаю.
Хада мяне далёкая стаміла.
Не ведаю, праз крок ці не ўпаду.

Перамагу сябе, збярэўсе сілы.
Хоць долю і не ведаю сваю,
Хадою сейбіта далей іду.

Ляжаць каля дарогі
(AN EINEM WEG ZU LIEGEN)

Ляжаць на жываце на мураве
Ля сцежкі, слухаць, як рыпяць калёсы,
Глядзець, як з коміна дымок плыве,
Цяля хвастом матляе каля носа.

Што можа быць цудоўней, чым ляжаць
Каля дарогі! Сутнасць наваколя
Цячэ цераз цябе... сціраецца мяжа –
Цяпер ты сам і лес, і луг, і поле.

Ізноў я дома. Змрочная імжа
Змагла непазнавальна дом змяніць.
Маўчыць званок... Ці пераела ржа,
Ці не пазнаў – чаму ён не звяніць?

Ізноў я дома. Ды чамусьці мне
Вандроўкі сняцца ў дальняй старане.

***Развітанне, альбо
Светлы спеў***

(FORTGEHEN oder EIN FROHES LIED)

Пералічу ўсе страты паслядоўна,
Палову дней адмінусуіце мне.
О, колькі не знайшоў я слоў цудоўных!
О, колькі здзейсніў подзвігаў – у сне!

О, колькі кніжак добрых нечытана!
О, колькі ненапісана свайго!
Усё, што я прыдбаў і маю, – танна,
Апроч жадання толькі аднаго:
Апошні раз устаць яшчэ да сонца,
Апошні раз руку сабе падаць,
Каб развітацца і пайсці ў бясконцасць.....

Так я любіў краіны пакідаць –
Паўсюды там, дзе я пабыць паспеў,
На адыход гучаў мой светлы спеў.

Запавет паэта
(TESTAMENT DES DICHTERS)

Гадоў трывожных чарада жывая
Парвецца раптам – хочаш ты ці не.
Тады дазволь – я славу праспяваю

Табе, зямля, – і забяры мяне.

Без гучных слоў няхай мяне праводзяць,
Хай будзе песня ціхая чуваць.
Хай пахаванне ў гэткі час праходзіць,
Каб анікога не патурбаваць.

Нічога – толькі прозвішча і даты,
І ля мяне – каханая мая.
Мяне – загадку – адгадаць змагла ты.
Цябе – адзіную – збярог у сэрцы я.

Што гэта – забабоны ці наіўнасць –
Чакаць, што хтось спахопіцца цябе?..
Як ты завешся, час? Імя: Забыўнасць.
Шчаслівы, хто не дбае пра сябе.

Бертальд Брэхт (1898–1956)
(Bertold Brecht)

Песні кахання
(LIEBESLIEDER)

І
Зорыць вялікі дзень,
Крочу я з нашай ночы.
Толькі вясёлых людзей
Бачаць мае вочы.

Тое, што з намі было,
У незабыўны вечар
Легла на твар святлом,
Дужасцю поўніць плечы.

І зеляней, чым заўжды,
Лістота шумнага гаю.
Нават свежасць вады
Сёння лепш адчуваю.

II

Песня закаханай
(Lied einer Liebenden)

Мне хораша з табой,
І мне здаецца:
Хай смерць прыходзіць,
І я шчаслівай
Тады памру.

Калі ж пад старасць
Мяне ты ўспомніш,
Прыйду каханкай
Я маладой
Зноў да цябе.

III

На кусце сем руж цвіце,
Ірве віхура – шэсць.
Сёмай, той не абляцець,
Сёмай – харашэць.

Сем разоў цябе гукаў,
Шэсць разоў – дарма.
Клікнуў сёмы, пачакаў –
Ты бяжыш сама.

IV

З галін пажоўкляя лісты
Ляцяць ужо да нас.

Канец прыходзіць лету.
Каханню – самы час.

Дым

(DER RAUCH)

Домік ля возера між прысад.
Над комінам – дым.
А без яго

Як выглядалі б сумна
Дом, возера, дрэвы.

**Таму,
што вагаецца**

(AN DEN SCHWANKENDE)

Ты кажаш: наша справа – дрэнь.
Змрок гусцее. Сілы змяншаюцца.
Цяпер,
пасля нашых шматгадовых намаганняў
Мы патрапілі ў больш цяжкое становішча, чым напачатку.

А вораг стаіць моцна, як ніколі.
Здаецца, што яго сілы ўзраслі.
У яго з’явіўся выгляд пераможнага.
Мы нарабілі памылак, гэта відавочна.
Нас менее і менее.
Нашы заклікі – адна блытаніна.
Частку нашых слоў
Вораг перакруціў да непазнавальнасці.

Што мы гаварылі няправільна?
Тое-сёе ці ўсё?
На каго мы яшчэ разлічваем?
Тыя, што засталіся, выкінуты
З жывой плыні? Так мы і застанемся,
Нікога не разумеючы і незразуметзя нікім?
Ці нам пашанце?

Так ты пытаешся. Не чакай
Іншага адказу акрамя свайго ўласнага!

Эрых Кэстнер (1899–1974)
(Erich Kdstner)

Ты бачыў край – квяцісты сад гармат?
(KENNST DU DAS LAND,
WO DIE KANONEN ВЛЬНЕН?)

Ты бачыў край – квяцісты сад гармат?
Не собіла? Пабачыць не пашкодзіць.
Там пракурор, пыхлівы бюракрат,
Нібы ў казарме сам сябе паводзіць.

Там на плячах растуць нябачна лычкі.
Шалом сталёвы – мара дзецюкоў.
Галовы – маскі, устуркнуты на тычкі.
Пачвары плодзяць гэткіх жа сынкаў.

Калі начальнік іхні хоча штось –
Яго ж прафесія хацець заўсёды, —
То розум моўкне (толькі ён... ці ёсць?),
А ў стойцы «смірна» – столькі асалоды!

Там з нараджэння носяць боты дзеці,
А чубчык збоку – бы ў правадыра.
Цывільным быць – жыць пудзілам на свеце!
Маўчаць... маўчаць... альбо крычаць ура!

Ты знаеш край? Ён мог шчаслівым быць.
Мог быць шчаслівым і прыносіць шчасце.
Там ёсць зямля і нетры, каб зрабіць
Жыццё людзей прыгожым, без напасцяў.

Там ёсць развага, часам – дабрыня!
Геройства, праўда, не на ўсіх хапае.
Мужчын, нібы дзяцей, зацягвае гульня –
Гульня ў вайну, глухая і сляпая.

Там воля – як зялёны вінаград,
Будуюць школу, а турма выходзіць.
Ты бачыў край – квяцісты сад гармат?
Не собіла? Пабачыць не пашкодзіць.

Маша Калека (1907–1975)
(Mascha Kale'ko)

Memento

Я не баюся, што калісь памру.
Канчыну блізкіх перажыць баюся.
Як потым буду жыць у вечнай скрусе?

Іду са смерцю побач пад гару.
Я са святлом гатова развітацца.
Не так баюся знікнуць, як застацца.

І страх свой адчуваю нездарма:
Пакутаваць баяцца не ганебна.
Бо: сам памёр – і кропка, і няма.....
Са смерцю ж іншых жыць далей патрэбна.

Праз кожныя сем гадоў
(ALLE 7 JAHRE)

Я ў разумных кнігах неяк прачытала:
Сем гадоў прайшло – і нас былых не стала.
Сем гадоў пражыць – пераступіць мяжу,
Змяніць грунтоўна цела і душу.

Нейкіх зненавіджу, іншых пакахаю.
Я лічу: чатыры ўжо сямёркі маю.
І на вуха шэпча мне нябачны хтось:
«Сем гадоў... вось бачыш... так яно і ёсць».

Бачу закаханых, і ў душы трывога:
Сем гадоў для шчасця, гэта ж так нямнога.
Я тваім абдымкам палка аддаюся.
Пройдзе сямігоддзе... А тады? Баюся...

Восеньскі вечар
(HERBST ABEND)

Год замарыўся – адпачывае.
Верасень сплыў залаты ў небыццё.
Восень сівая тугу навявае,
Міма бяследна праходзіць жыццё.

Пуста на сажалцы, нудна і ў полі,
Мора заснула, і лодак няма.
Гусі гарляняць на ўсё наваколле,
Паведамляюць, што скоро зіма.

Вецер бяздомны вішчыць, завывае,
Стогне пугач дзесьці ў ліпе старой.
Я ў адзіноце віно папіваю
Дзеля забвення нядобрай парой.

Побач шынок нанач свечкі ўжо тушыць,
Толькі раяль не замоўкне ніяк.
Хтосьці трывогу душэўную глушыць,
Так, як і я... Вельмі дрэнна, бядак?

Набрыдзь начная між змроку блукае,
Грубка вядзе страляніну сваю.
Я аканіцы на ноч замыкаю.
Позна.
Жахліва.
Снатворнае п'ю.

Старое польмя,
убачанае пры святле

**(ALTE FLAMME
BEI LICHT E BESEHEN)**

Вось ён – мой ідэал, той, што на ўсё лета
Калісь забраў маю душу ў палон.
Той самы позірк, жэст, той самы тон.

Маланкай яркай мне было ўсё гэта.
Падумаць толькі: усё лета – ён!

Разбітая душа была тады не ў модзе.
Я ж – несучаснае зусім дзіця, –
Здавалася, памру ад пачуцця
Ў восеньскай азызлай непагодзе.
Цяпер жа, пан мой, праз гады жыцця,
Вы – сумны помнік маладой прыгодзе.

Пан доктар! Вы – герой?
Той – самы-самы?
Хто верна жончын сцеражэ каптан?
Прайграных бітваў змрочны ветэран.
Праходжу міма. Пры сустрэчы з вамі
Душа больш не шалее, як буран.
Вітанне вам ад «невядомай дамы».
....Штось большае памерла, чым раман.

Невялічкі

прамежкавы вынік

(KLEINE ZWISCHENBLANZ)

А што я, паміраючы, пакіну?
Дзве кніжкі й сына, кім я даражу.
Астатняе не варта і ўспаміну.
Пра тое толькі ветру раскажу.

А мы з ім разумеемся выдатна.
Я – з вольным ветрам. Вельмі ўжо даўно.
Ён шмат пабачыў. Здраджваць не здатны.
Жыццё ён вывучаў не праз акно.

Заўжды і ўсюды ведама пра тое,
Што найгучней грывіць вядро пустое.
А баязлівец – рыцар у прамове.
Маўчанне – золата на ўсякай мове.

Славутае пачуццё
(DAS VERÏHMTE GEFÏHL)

Я памірала першы раз,
Калі яно прыйшло.
У Гамбургу ў красавіку,
Адна, на маладым вяку:
Мне васемнаццаць год было.

Яшчэ раз памірала я.....
«Балюча! Не магу!»
Душу сваю ў сляпой журбе
Пад дзверы кінула табе.
Лёг след чырвоны на снягу.

Я памірала трэці раз...
І менш балела мне,
Бо звыклаю, як дождж і снег,
Была мне смерць, як плач і смех.
Я ведала: міне!

Малітва
(GEBET)

Са мной жывуць яшчэ ўтраіх:
Маё, Мяне і Мне.
Калі да нас хто зазірне,
З двара Маё, Мяне і Мне
Прапруць чужынца ўміг.

Мой Бог!
У нашым доме зрок,
Як і ў душы ў мяне.
Прашу Твайго святла ў акне,
Тады ў Маё, Мяне і Мне
Нармальным стане зрок.

Заклік

Паэт!
Не трэба гвалтаваць сябе,
Што вельмі часта
Ў жыцці здараецца,
Ды ў гэтай самаеднай барацьбе
Талковага нічога не ствараецца.

Паэт!
Сілком нічога не рабі.
Палашчы музу, і яна пагодзіцца.
А лепей ты дзяўчыну палюбі,
Калі не верш,
Дык хоць дзіця народзіцца.

Прызнанне

У вершаскладанні ніякі не профі я,
Я рыфмы знаходзіць так-сяк налаўчыўся.
Калі хто спытае: «А ў чым філасофія?»
Тады я прамоўчу,
І гаць не наўчыўся.

У вершаскладанні шукаю не славы я,
А проста штось точыць бясконца душу маю.
Калі мае думкі камусьці цікавыя,
Хай скажа –
Я сяду і болей прыдумаю.

Метамарфоза

Жыў незалежна – вольны сокал,
Сучасна смелы, зух і хват.
Крытыкаваў усіх навокал,
Біў, як гавораць, у набат.

Я выкрываў ілжэсвятыні –
Змагар за праўду і прарок.
Браў непрыступныя вяршыні
За крокам крок, за крокам крок!

Не пасадзілі, не забілі,
І ўсё ж аброць яму знайшлі:
Яго начальнічкам зрабілі
І крэсельца яму далі.

І хлопец нібы спатыкнуўся,
Крытычны пал яго зачах.
Панік, прыгорбіўся, сагнуўся,
Перамяніўся на вачах.

Ён ад душы цяпер вітае
Тых, з кім з агідай гаварыў.
«Ну, як здароўечка?» – пытае
Таго, каго калісьці крыў.

Вось так і гінучь дэмакраты.
Ідзе нябачная вайна.
Цяпер не садзяць больш за краты.
Падсунучь крэсла – і хана!

Праблема

Чакаем іншапланецян – паслоў
Далёкіх незямных цывілізацый.
Гадаем,
Як,
Не ведаючы слоў,
Знайсці кантакты з імі,
Як звязацца.
Дапусцім,
На талерцы прыляцеў
Якісьці чорт
І сеў на агародзе.

А ты яго спытацца захацеў,
Як ён дабраўся пры такой пагодзе,
Калі зямлю і неба заліло...
І зноў ілье, нібы з прадоння.
Ці сумна аднаму яму было,
Бо стартаваў жа,
Пэўна, ён
Не сёння.
Пра жонку, пра дзяцей –
Як запытаць?
Як адказаць,
Калі ён сам спытае,
Што ў нас па блату нават не дастаць
Запчастак да талеркі,
Што лятае?
Вось і мяркуй...
А дождж усё ліе.....
А госць сядзіць загнана і трывожна.
Ну, як даведацца,
А ці ён п'е?
Калі бярэ –
Дамовіцца ўсё ж можна.

* * *

Дарадцам я заўсёды рады,
Як бульбіне да селядца.
Я іх каштоўныя парады
Гатовы слухаць без канца.

Ім згодна галавой ківаю,
Іх слова кожнае лаўлю.
Ну, што – я розуму не маю?
Ну, пэўна ж, так я і зраблю.

Мне даланю дарадцы ціснуць,
Ласкава менцяць па спіне.
Ад асалоды вушы віснучь
У разамлелага мяне.

Ад радасці заллюся потам.
Ад шчасця аж разяўлю рот.
Ахалану крыху – і потым
Усё зраблю наадварот.

* * *

«Ты прымітыўна так пяеш», –
Казаў сталічны акулярык,
Унурыўшы крытычны тварык
У мой неавангардны верш.

«Сучасным будзь!
Любы мастак
Павінен быць крыху «со сдвигом».
Адчуў я звiх і тыцнуў фігу...
Глянi! Носам круць –
Ізноў не так.

* * *

Для жонкі ў хаце рай стварай,
Не задзірайся,
Райся.
Старых грахоў не паўтарай
І новых не цурайся.

.....
Мой каханы – тонкі лірык –
Порткі прасядзеў да дзірак.
Што ні верш – няма цаны!
А за што купіць штаны?
.....

Я ведаў аднаго паэта,
Ён анічога не тварыў.
Народ любіў яго за гэта
І «Дзякуй, братка» гаварыў.
.....

Заўжды бясстрашным быў паэтам,
Гайдаўся на бурлівай хвалі.
Яго шпурляла к тым і гэтым,
Туды, дзе большы кус давалі.

.....

«Ты пра што так задумліва марыш?» –
Сын адважыўся бацьку спытаць.
«Я хачу называцца «таварыш»,
Альбо панам сапраўдным стаць».

.....

«Ці выжывем?» – спытаўся ў Зайца Воўк,
У поўнач выйшаўшы на аперацыю.
«Ды дзе там.....» – мовіў Заяц і замоўк.
На гэты раз меў Заяц рацыю.

.....

Знялі дурня аднаго
Перад домам генія.
Можа, дурасці ў яго
Ад таго паменее.

.....

Майстра палкае прамовы,
Субяседнік адмысловы,
Любіць скарбы роднай мовы,
А найболей: «Будзь здаровы!»

.....

Залатое зімовае ранне.
Снег і сонца. Мігціць уваччу.
Думаў, буду спяваць пра каханне.
Не спяваецца. Есці хачу.

.....

«А не хачу я слухаць салаўя», –
Сказала і паспела адхіснуцца.
«Купі бялізну – буду ўся твая,
Каб хоць кашулю мела – распрануцца».

.....

Яфрэйтар Васька Барсукоў
Хацеў забраць каханку ў Пскоў.
Падумаў потым: у дурніцы
Манеры не для заграіцы.

.....

Аднойчы позна Ян прыйшоў дахаты,
А з жонкай абдымаецца сусед.
Ян дрынам адлабузіў супастата:
«Не руш мой суверэнітэт!»

.....

«З'еўшы селядца з цыбуляй,
Забавляюся з Гануляй.
Моіць, просіцца Гануся:
«Ой, не трэба.., задыхнуся.....»

.....

Неяк святара Гаўрылу
Я на грэх угаварыла.
Келіх горкай выпіў поп,
Памаліўся – і захроп...

.....

Ах, каб на цябе халера,
Мужыка-функцыянера!
Быў, гаворыць, на нарадзе
Сам па вушы
Ў памадзе.

.....

Сакратар кампартыячэйкі
Ходзіць задуменны нейкі.
Дэмакраты-кабялі
З хаты жонку павялі...

.....

Хоць бойку веў упартую,
Ды зноў прадуў ён партыю.

Не, не кожны камуніст
Адмысловы шахматыст.

.....

Учарашні партчыноўнік
У арэнду ўзяў кароўнік.
Статакдохне.
Не бядуе.
Ленінізм прапагандуе.

.....

Мой Валодзя быў на сходзе
Партыі, што ўжо не ў модзе.
Я кажу Валодзю: «Годзе!
Лепш займіся ў агародзе!»

.....

Заклікала мужа Ваню
К мірнаму суіснаванню.
Зноў суседку мацае...
Будзе канфрантацыя!

.....

Мілы спіць на тапчане
І не ходзіць да мяне.
Я да мілага хаджу.
«Уставай, п'янтос!» – буджу.

.....

Іванова-дэпутата
Жонка не пускае з хаты.
«Ці на тое выбіралі,
Каб ты спаў ля кралі ў зале?»

.....

Мілы накупіў мне мыла.
«Мый шаўковыя косы, міла.....» –
«Я ж, як вымыю касу,
Люблю нямаць каўбасу.....»

.....

Фліртавала з дзецюком
У чарзе за малаком.
Фліртаваць хлапец быў спец:
Грошы свіснуў – і амбец!

.....

Пасля татавай зарплаты
Школьнік-сын бяжыць да таты.
Падбягае і крычыць:
«Бацька! Трэба замачыць!»

.....

Ноч. Аўчарня. Цішыня.
Злодзей цягне ў мех ягня.
Дома – глядзь: а што ў мяху?
П'яны дзед у кажуху.

.....

Запрасіла немца ў госці,
Той гяргеча доўга штосьці.
«Што гяргечыш, немчура?
Раскашэльвацца пара!»

.....

Мяне спынілі хлопцы на таможні
І там адкрыта рагаталі ў твар.
«Вяртайся, брат, назад, калі парожні.....
Вязі тавар,
А нам давай навар!»

Ані дня без двухрадкоўя

На эпасы няма ў мяне здароўя,
Затое ані дня без двухрадкоўя!

.....

Яна прамовіла: „Fantastisch!»
Ён прабубнеў: «Свято мне засціш.....»

.....
Прыйшоў з прэзентам да каханкі Веркі.
Прагнала: вельмі танняя цукеркі.
.....

**Навошта чынавенства на зямлі жыве?
Каб тым, хто вытыркнецца, біць па галаве.**
.....

То быў мудрэц – у велічы прыгожы!
А жонка кпіла: «Ёлупень нягожы!»
.....

**«Лявон, чаму гармоніі няма ў сям’і?» –
«Бо жонка з цешчай балем правяць – дзве змяі.....»**
.....

«На што найбольш зважаць:
на змест альбо на форму?» –
«А я б назваў найперш ідэйную платформу».
.....

**Пра камунізм ён разважаў за чаркай.
Хтось груба абарваў: «Не каркай!»**
.....

«Славянскі базар» зноў пачаўся учора.
Усё па-славянску там: выпіўкі – мора!
.....

**З каханкай п’ем віно. «Еш, міленькая піцу.....» –
«Я больш люблю з гарышча паляндвіцу.....»**
.....

Да Лёшы бегала, губляючы галёшы,
Датуль, пакуль у Лёшы былі грошы.
.....

**Пайшла я ў лес, каб назбіраць малін.....
Там клешч залез, куды не трэба, блін...**

.....
Мы весяліліся з каханым да начы.....
Як мне дамоў яго давалакчы?
.....

Ён падлабуніўся ў аўтобусе да краді.....
Пакуль ён петушыўся, кашалёк укралі.
.....

Ішла на шпацыр. Моднае надзела.
Так адкрываюцца брыдоты цела.
.....

Сасніўся сон: іду па Краснай плошчы,
А побач крочаць Ленінавы мошчы.
.....

Спыніўся ля «Славянскага базару».
Дзівіўся разнастайнасці тавару.
.....

Спявачка пела, колькі сілы мела.
Бабулька перад тэлекам самлела.
.....

Пажарнікі за прыз змагаліся, ўзмакрэлі.....
За горадам, дзе хмыз, тарфянікі гарэлі.
.....

Вясёлы смеж душу аздараўляе.
А сала целу сілы дабаўляе.
.....

Хоць блізка локаць, ды яго не ўкусіш.
А можа, ўкусіш, калі вельмі мусіш.
.....

Бывай, мой любы, Богу пакланіся,
І што не вернешся ніколі, паклянися.
.....

«Каханая мая, нябесны мой анёл!» –
«Давай без рук, ты, збродлівы казёл!»

.....

**Філософ кніжку тоўстую чытаў,
Ён хмурыў лоб, зубамі скрыгатаў.**

.....

Калі сасніш свінню альбо казла,
Прыпомні, з кім учора «чай» піла.

.....

**Калі ідзеш да мэты напрасткі,
Глядзі, не напарыся на сукі.**

.....

«Ты, мілы, можа й пекны..... ды не дужа.....» –
«І ты ж, каханая мая, не ружа...»

.....

**Заўжды сярод пісьменнікаў на здымках
Стыліст, спецыяліст па ананімках.**

.....

«Чаму так моташна бывае аднаму?» –
«Дык для забавы запрасі куму».

.....

**«Аднойчы, помніш, мы ішлі да камунізму...» –
«Ты нешта пераблытаў, гэта не са мной».**

.....

Уранку свежая бывае галава...
А после выпівона чорта з два!

.....

**«Чаго ты ржэш, як жарабок стаенны?» –
«А гэта, галубок, такія ў мяне гены.....»**

.....

«Ну, што рабіць, няма ідэй ані.» –
«Дык адпачні ды чарачку кульні».

.....

**«Адкуль я з гэ таю цялушкаю знаёмы?» –
«Вас бачылі ўдваіх каля стага саломь».**

.....

Зноў дзень прайшоў. Памалу вечарэе.
Мяне штось гэта ісціна не грэе.

.....

**Не асабіста да цябе ў мяне пагарда.
Я жудасны праціўнік авангарда.**

.....

«Што, цяжка жыць, Ахрэме?» – «А нягож:
То спёка смажыць, то цурбоніць дождж».

.....

**«Ну як, Настасся, справы ў тым калгасе?» –
«На лузе паляжала дзень. Спяклася».**

.....

Па вопыт быў пасланы за мяжу.
Набраўся. Пераварваю. Ляжу.

.....

**Калі не прыдзеш да мяне, Маруся,
Падамся ў чорнай скрусе я да Люсі.**

.....

«Ніяк не зразумею, што ты хочаш.....» –
«Ды я і сам не ўцямлю, хоць забі.....»

.....

**Я думаў: ведаюць усе усё,
А выявілася, што ніхто нічога.**

.....

Хадзіла ў склеп, бо там прывезлі хлеб.

Купіла мыла. Ці ты Глеб аслеп?
.....

**Трамвай задзынкаў звонка, як будзільнік.
Прачнуўся. Выскачыў. Прыпынак быў не мой.**
.....

Калі б даляраў добры стос,
Тады б і я духоўна рос.
.....

**Ужо тады мы нешта разумелі,
А сёння думаем: «А што гэта было?»**
.....

Жыццё кароткае, ды ты паспеў усё ж,
Мой міленькі, крыві мне папсаваць.
.....

**Яшчэ не выпала вячэрняя раса,
А над лугамі ўжо раўла папса.**
.....

Стаю задумлівы на крыжавой вярсце.
Ад раніцы вурчыць у жываце.
.....

**Сцюдзёнаю зімой, на цвёрдым тапчане.....
Вясёлы вецер шастаў па сцяне.**
.....

Пад цёплым сонейкам драмаў я каля рова.
Мне снілася будзённасць калярова.
.....

**«Мы на зямлі збудуем вечны рай!» –
«Ну, тут, браток, хапіў ты цераз край».**
.....

Да раніцы карпею над радком,
На ложка пазіраючы крадком.

.....
**Ты вусны, мілая, не падстаўляй,
А лепш у чарку га'ры дабаўляй!**
.....

Дасціпна і прыгожа – любата!
Якая беззмястоўная лухта.....
.....

**Узбіўся неяк на прыгорак...
Крычыць: «Глядзіце, я ля зорак!»**
.....

Я памятаю: мы шпацыравалі.....
Ты лез да ўсіх..... мяне адлупцавалі.....
.....

**Мне хораша ад блізкасці людской,
Я ўсім раўня..... у лазні гарадской.**
.....

Хацелася б пражыць сваё жыццё нанова.....
Ці лепш не трэба..... Жыць было хрэнова.....
.....

**«Не трэба гаварыць, што ўсё на свеце чорна»,—
Дзед ажывіўся, уключыўшы порна.**
.....

Бывае сорамна сябе самога.
Іду на людзі. І далей жыву.
.....

**Хоць ведаю: ні ў чым не вінаваты,
Ды страх па пятах бегае за мной.**
.....

Прыходзіць ноч, якую не люблю,
Ды нехаця іду ў яе абдымкі.
.....

**Шукаю..... сам не ведаю чаго...
А, можа, нешта знойдзецца такое.**

«Дзень добры!», – гучна сустракаў Цімох.
Сам думаў: «Зноў прышэўся, каб ты здох!»

**«Ты зноў, сябрук, мяне прадаў.....» –
«Я з радасцю б..... Але хто возьме?»**

Ну дай руку..... Ты сябра мне ці не?
І пі да дна..... бо ісціна на дне.....

**Устаў і доўга церабіўся,
Зноў неяк на тапчан узбіўся.**

Не, сёння ты геройства не пакажаш,
Калі, дзе трэба, не падмажаш.

**Быў год. Быў час. Была эпоха,
Ды кінула яна цябе, як «лоха».**

Вас якаясь дзяўчына шукала.
Азіраюся. Гэта не мне.

**Філософ летам часта спаў на сене.
«Трава сухая, – думаў, – без насення».**

Прачнуўся сярод ночы. Нешта сніў.
Не мог прыпомніць і назад вярнуўся.

**Калі чакаеш канца свету,
Дык даядай хутчэй катлету.**

.....

«Ма'ні, ма'ні!»... – ледзь адбіўся ад Мані я.
Што гэта ў дзеўкі, чорт знае, за манія?

.....

**Мы не з гультайства любім паваляцца.
Прыемна з мілаю асобай забавляцца.**

.....

Дарэмна мы цяпер шукаем выйсця.
А навошта залазіць было?

.....

**У кожнага вар'ята ёсць ідэя.
Ён верны ёй заўжды..... А ты?**

.....

Я доўга думаў, што мне напісаць... Заснуў...
Цікавае штось снілася... Забыўся...

.....

**«О, як я цябе разумею», —
Вар'ятка крычала ласкава.**

.....

Калі не хочаш трапіць у турму,
Дай хабар. Сам ведаеш, каму.

.....

**«Ён сёння гэткі, што не вяжа лыка.....» —
«Тут дапаможа толькі «метад тыка».**

.....

Ён ад патруля ўцёк, але
Згубіў свой капялюш шляхетны.

.....

**У лаянцы ніколі першай не была.
Апошнім словам трапна дабівала.**

.....

Я не сцвярджаю, што ён хворы «псіх».
Заўсёды проста злосны – і на ўсіх.

.....

**Не будзь зласліўцам у чужой бядзе,
Не бойся – і табе перападзе.**

.....

Помніш, каля Юзевай мяжы.....
Я тады табе быў не чужы...

.....

**Усё так хораша на белым свеце...
Каб толькі ты маўчаў, паэце.....**

.....

Жанчыны неслі вёдры сырадою...
Ахрэм напяўся сілай маладою.....

.....

**Калі сядзяць дзве побачкі жанчыны,
Ніводнай кампліментаў не кажы.....**

.....

Без выкліку да шэфы не хадзі –
На непрыемнасці не нарываўся.

.....

**Адмоўся лепей ад пасады,
Прамовіўшы: «Я вельмі рады.....»**

.....

Пад шум і гам крычалі госці: «Горка!»
Альтэрнатыўнай перспектывы не было.

.....

**Калі раздаў замнога абяцанняў,
Забудзь іх лёгка. А было не верыць!**

.....

Учора з сябрам добра пасядзелі.
Ляжу адзін. Такі ўжо, пэўна, лёс.

.....

**Мінула поўнач. Толькі што заснуў.
Прыбег сусед. «Ці ёсць што закурыць?»**

.....

Чарга мяне прашыла навывіёт:
«Дзе быў? Дзе быў?» – «Замоўкні, тэрарыстка!»

.....

**Нядзеля. Раніца. Хачу яешні з салам.
Ды не прагнуцца, сон смачней за ўсё!**

.....

Заўсёды добра першым быць,
Але не ў спісах на звальненне.

.....

**Не спачувай падстрэленай лісе,
Лепш палічы курэй сваіх – ці ўсе?**

.....

Стаю, тваёй зачараваны ўсмешкай.
Хтось – цюк! – па галаве даўбешкай.

.....

**Камунальшчык паваліўся ў снег.
Бег распарадзіцца. Не дабег.**

.....

Геніяльна балбатлівы ліхадзей
Бачыць толькі лічбы – не людзей.

.....

Калі распялі Ісуса Хрыста,

Расслабіўся Понцій: «А жыць – любата!»

.....

Хацеў прыпомніць свой высакародны ўчынак.
Адны мярзотнасці прыходзілі на памяць.

.....

«Пытаюцца мяне: «А ты тут хто такі?»

Адказваю: «Во, во, я гэны самы.....»

.....

Дынамік раіў месца саступаць цяжарным.
«Каторая тут з вас?» – спытаўся гучна дзед.

.....

**Сяджу, прыдумваю лухту,
А потым спаць кладуся на тахту.**

.....

Паспрабаваў, як птушка, паляцець.
Вось як бяскрылы можа звар'яцець.

.....

**Калі правадыры народ свой гэтак хваляць,
Збрай манаткі..... Павядуць у рай.**

.....

Угодлівымі часта пагарджаюць,
А ўсё ж чамусь іх ад сябе не гоняць.

.....

**Якая дробязь – нечыя інтрыгі!
Якая страта – дзень згарэў бяследна...**

.....

Мастак старанна маляваў пейзаж,
А крытык строга асудзіў: «Не наш!»

.....

Жывуць прывіды ў замках праз вякі,

А ў нас не выміраюць прусакі.

.....

Калісь за нос вадзілі нас Саветы...
Цяпер нам тлумяць розум прайдзісветы.

.....

Вунь краму адчынілі на рагу.....

Там косці называюцца «рагу».

.....

Ціха, хлапец, не крычы, не шумі...
Па-хрысціянску «наездь» прымі...

.....

Ці ж хто шукаў бяды? Яна сама прыйшла.

Ды іншую – сяброўку – прывяла.

.....

Пры адыходзе ў іншы, лепшы свет,
Забудзься пра рубель, што пазычаў сусед.

Змест

У паэтаў ёсць свае сакрэты	3
Дома	5
«Заціхае павольна нягучны мой спеў.....»	6
«Паміж Вілейкай і Лагойскам...»	7
«Нянькі мяне не няньчылі...»	8
«Пішу, як дома гаварылі.....»	8
Усё адтуль	9
«Там, за лясамі – поле...»	10
Цёця Стэпка	10
Зубрэвічы	11
О, наша мова... ..	12
«Народнае...»	13
«Перабіраю словы...» .	13
«На хвіліначку не запыняліся...»	14
«Я гартаю гады, як архівы...»	14
«Быў час любіць...»	15
«Адплакала маё дзяцінства...»	15
«Паволі па жыцці ідзеш.....»	16
«Мы ўзрост яшчэ не адчуваем...»	16
«Вясновы лес з плячэй сваіх абтрос...»	17
«Вечар зоркі на неба рассыпаў...»	17
«Мяне цяжар жыцця хістаў...»	18
«Знямелі рукі-ногі ад знямогі...»	18
«Імчаў праз дні...»	19
Дабро і зло	20
«Свет, ты пастаўлены на галаву...»	21
«Мы доўга чакалі сонца...»	21
Страх	22
«Мне думалася, што калісьці...»	23
«Засмяюся і пажартую...»	23
«Губляюся ў думках...»	24
«Я паволі растраціў сяброў...»	24
«Калі ад шчырасці адвыклі?..»	25
Наша хата	25
«Я тайком перахрышчуся...»	26
«Як хутка прыцемак наспеў!..»	26
«Не быў з вялікімі на «ты»...»	27
«За што мы свой вопыт купляем...»	27
«Усё, што зроблена, не прападзе...»	28

Малітва	28
«Прасяваю жаданні праз сіта...»	29
«Паганяю час, нібы каня...»	29
Панядзелак	30
«Ніхто не вечны на зямлі...»	30
«Не смейцеся з мяне...»	31
«Ад гучнай фразы да маленькай коскі...»	31
«Нарадзіўся Хрыстос...»	32
«Змяркаецца...»	32
«Ад лёгкіх жартаў да прароцтва...»	33
«Мінае дзень, і надыходзіць вечар...»	33
«Маладзічок з вышыні...»	34
«Гледзячы нанач на зоркі...»	34
«Ноч надыходзіць...»	35
«Мы рамантыкі з шасцідзiesiąтых...»	35
«Не, я мінулае не ўслаўлю...»	36...
«Дарма шкадаваць былое...»	36
«Тут, у чужой старане...»	37
«Я голас чуў...»	37
«Убачыць Парыж – і памерці...»	38
«Пачну яшчэ раз дыялог...»	39
«Сабраліся старыя за сталом...»	39
«Са мной Гасподзь сам-насам гаварыў...»	40
«Калі надыдзе мой апошні час...»	40
«Жыццё праходзіць, позна спаганяць...»	41
«Задумваюся: для чаго...»	41
«Часам крыўда прыпамінаецца...»	42
«Пакаціліся ціха з гары...»	42
«Ці лёгка жыць на свеце ў змрочны час...»	43
«У час пахавання, у смутку...»	43
«Раптам рушыцца лёс твой абвальна...»	44
«Хапала рогату і віску...»	44
«Новы год пачынаў я ў самоце...»	45
«Адзіноцтва – не жорсткая кара...»	46
«Ёсць людзі найвышэйшай пробы...»	47
«Давай не будзем разбірацца...»	47
«Жыццё і смерць...»	48
«Балансуеш на канцы ляза...»	49
«Аўтабаны, нібы арэлі...»	50
«Налі, старызна, залатога віна!..»	51
«Дзівакі падоўгу не жывуць...»	51

«Запрасілі мяне на вячэру...»	52
«Час не ідзе, ён нерухомы...»	53
«Дачакаюся новага дня...»	53
«У паэтаў ёсць свае сакрэты...»	54
«Я сёння смяюся, жартую...»	54
«З мянушкай кпліваю «паэт»...»	55
«Глушцеем целама, а душой пусцеем...»	55
«На рызыкаўныя ідэі...»	56
«Мастацтва не знае законаў...»	57
«Мне б забыцца..... мінулая справа...»	58

Два вершы на біблейскія сюжэты...

Ачышчэнне храма	59
Цар Навухаданосар і тры іудзеі	60
«Я нырнуў у натоўп – і зліўся...»	61
Мая малітва	62
Абразок	63
«Самая горшая рана...»	64
Міласэрнасць Бога бязмежная	64
«Супакойся, душа, адпачні...»	65
«Як тое малое дзіця...»	65
«Добры дзень, грамадзяне-панове!..»	66
«Кажуць, з гадамі псуецца характар...»	67
«Маці...»	68
«А я ні з левымі, ні з правымі...»	68
«Не маю крыўды на народ...»	69
«Я сябрам руку даваў...»	69
«Ад ранку сонейка ў акне...»	70
«Здаецца, робіцца цяплей...»	70
«А час, нібы вада, бяжыць...»	71
«Душа імкнецца ў зааблочча...»	71
«Нямы...»	72
«Я піў жыццё сабе ў ахвоту...»	73
«На белым палатне...»	73
«Птушачка спявае над магілкаю...»	74
«З вайны вярнуўся да зямлі...»	74
«Перавыхоўвалі...»	75
«Дождж палогча бязлюдную плошчу...»	76
«Ад страху кроў у жылах стыне...»	77
«Горкія слёзы за ўсмяшкай схавваю...»	77
«Быць вольным хацеў я, як птушка...»	78
«Цяпер і я забыты, тата...»	78

«І пуста зноў каля мяне...»	79
«Часта скардзімся: невыносна...»	79
«А хто мы такія, а што мы за тыя...»	80
«А я пражыў жыццё без мэты...»	81
«Усе нашы слёзы не дапамогуць...»	81
«Мой тэлефон маўчыць...»	82
«Чатыры дні праседзеў дома...»	83
«Счарнелае неба над намі...»	84
«Еўропа – гэта, браце, мы...»	84
«Ёсць Радзіма...»	85
«Кажа вучоны...»	85
«Ужо бясконцыя палотны...»	86
«Чую, чую – жаўранак спявае...»	86
«Застаецца мой хлеб недаедзены...»	87...
«Я па сцежках крывых пахадзіў...»	87
«А колькі прайшло, а колькі?...»	88
«З касою прыйдзе па мяне...»	88

Hier stehe ich

	Liebe deutsche Leser! .90
«Lagojsk. Wilejka. Kleine Städtchen...»	91
«Oh, Muttersprache!	
	Du bist wie ein Fluß...» 92
«Du blättest still	
	in den verstrichenen Jahren...» 93
	«Es dunkelt schon...» ..93
	«Ich bin todmüde...»94
	«Man wird ganz plötzlich eingeladen...» 94
	«Der Bauch ist voll...» ..95
	«Die Lerche singt...»95
	«Die Leiber fetter...»96
	«Versuchen will ich noch einmal» 96
«Eines Tages stürzt dein	
	Schicksal nieder...»97
	«Ich tauchte ein...»98
«Das Neujahr kam	
	mit Lärm und Lachen...» 99
	«Kein Linker bin ich und kein Rechter...» 99
«Vögel zwitschern auf dem Baum	
	am Grabe...» 100
	«Hier, in dem freundlichen Land...» 100

	«Der Tag vorbei...»	101
	«Sie haben für mich einen Zügel...»	101
	«Vorbei die Zeit...»	101
«Ich schlief ganz friedlich,	münchenhaft...»	102
	«Die Zeit steht still. Ist unbeweglich...»	102
	«Sonderlinge leben meistens kurz...»	103
	«Ich bekreuzge mich und neige...»	104
	«Ich sitze gern bis in die späte Nacht...»	105
	«Mein einziger Freund...»	106
	«Die Freiheit ist mir wenig kund...»	107
	«Tod und Leben. Gut und Bцдs...»	107
	«Ich lцfte meinen Hut...»	108

Шлях з адзіноцтва

	Аўтар невядомы. «Ты мая, а я твой...»	110
	Марцін Опіц. Ночы і зоркам	110
	Андрэас Грыфіус. Усё – мітусня	111
Ёган Крысціян Гюнтэр. Як Леанора	паспешліва перарвала забаву	112
	Пауль Флемінг/ Як ён хоча цалавацца	113
Готхальд Эфраім Лесінг		

	Вучоны мядзведзь	114
	Алень і ліса	115
	Верабей і мыш	116
	Муж і жонка	116
	Фаўсцін	117
	Рай	118
	Той, хто над намі	118

Ёган Вольфганг Гётэ

	Салодкая туга	120
	Начная песня вандроўніка	120
	Лесавік	121
	Выратаванне	122

Генрых Гейнэ

	Юнак кахае дзяўчыну	123
	Новая вясна	125
	Вясна	125
	«Прысніў я царскую дачку...»	126
	Вандруй!	126
	«Цябе я кахаў,зноў бурліць мая кроў...»	127

Яланта і Марыя	127
Русалкі	129
Сустрэча	130
Ільза	131
Сусветны закон	132
Ноччу ў каюце	132
«Вада пад сонечным святлом...»	133
«Да начной нябеснай сіні...»	133

Клеменс Брэнтана

Вясёлыя музыкі	134
«На Рэйне ў Бахараху...»	136

Адэльберт Шаміса

Залатая пара	139
Сапраўдны цырульнік	141

Людвіг Уланд

Песнярова пракляцце	143
Начныя летуценнікі ..	145
Патанулы кляштар	146

Ёзаф фон Айхендорф

Месячная ноч	147
Куды?	148
Інтэрмеца	148
Кірмаш	148
Лясная размова	149
Бывай!	150
Песня дзяўчынкi	151

Вільгельм Мюлер

Вінета	152
Навальнічны ранак ...	153
Указальнік	153
Вераснёвы ранак	154

Эдуард Мёрыке.

Тэадор Шторм

Спякотны дзень	154
Шэпт	155
Дзяўчо	155
Ты не гаворыш пра каханне	156
Наводшыбе	157
Дзяўчына з яснымі вачыма	158
Лёсы	159
Вянок	159
Арфістка	160

Каханне жабрака	161
Ёсць такі гатунак	161
Эпілог	162

Тэадор Фантанэ

На волю!	163
Старая кухарка	164
Без кропелькі кахання	165
У садзе	166
Журавель	166
Душа, паверце, не астыла	167
О, як бы нам не засмуціць	168
Старыя і маладыя	168
Жыццё	169

Георг Веерт

Песня галодных	170
Калі на вуліцы сцягнула	170
Рэйнскія вінаградары	171
Немец і ірладзец	172

Ланкашырскія песні

Жыў-быў кравец на свеце	173
Сто хасвельскіх шахцёраў	174
Ланкашырскі стары шынкар	175
Ліцейшчык гармат ...	176
Раптоўна цёмная ноч найшла	177
Яны сядзелі на лаўках	178
Вось дом над багнаю нямой	179
У самоце	180

Фрыдрых Ніцшэ.

Дэтлеф фон Ліленкрон

Цудоўныя дні ў чэрвені	181
------------------------	-----

Герман Гесэ

Ступені	182
Пейзаж	183
Сон пра маці	183
Прыгажосць	184
Таму што кахаю... ..	184
Пералом	184
Пасля свята	185

Ёганэс Р. Бэжер

Мы ля мора грэліся тады	186
Малады чалавек	187
На гэтай мове	187

	«Даволі! Даволі! О, слова – удар!»	188
	Смерць Гётэ	189
	Усяго чалавека	189
	Аўтапартрэт – 1938 ...	190
	Ляжаць каля дарогі ...	191
	Развітанне, альбо Светлы спеў	191
	Запавет паэта	192
Бертальд Брэхт		
	Песні кахання	193
	Дым	194
	Таму, хто вагаецца ...	195
Эрых Кэстнер		
	Ты знаеш край – квяцісты сад гармат?	196
Маша Калека		
	Memento	197
	Праз кожныя сем гадоў	197
	Восеньскі вечар	198
	Старое польмя, убачанае пры святле	198
	Невялічкі прамежкавы вынік	199
	Славутае пачуццё	200
	Малітва	200
Слёзы і усмешкі з жыццёвай сцэжкі		
	Маленькае тлумачэнне	202
	Заклік	203
	Прызнанне	203
	Метамарфоза	204
	Праблема	205
	«Дарадцам я заўсёды рады...»	206
	«Ты прымітыўна так п'яеш...»	206
	* * * [вершаняткі і жартачкі]	207
	Ані дня без двухрадкоўя	211